సరస్వత్యనుబంధము. ౩౦ వ

కువలయాశ్వచరిత్రము.

ఇది

సవరము చిననారాయణనాయక ప్రణీతము.

(సరస్వతీపత్రికనుండి పునర్ముద్రితము)

మొదటికూర్పు

కాకినాడ

శ్రీశారదాసరస్వతీముద్రాక్షరశాల.

1903

వెల 8 అణాలు.

పీఠిక.

ఈకువలయాశ్వచరిత్రము నవమము చిననారాయణనాయకునిచే రచియింపఁబడి నారాయణభూపాలునకుఁ గృతియీయఁబడినది. కృతికర్తకుఁ గృతిపతి పెంపుడుతండ్రి. ఇతఁడు తనవంశమునకుఁ గూటస్థునిగా సూర్యుని వ్రాయుటచేత క్షత్రియుఁడనియే తోఁచుచున్నది. కాని నాయకపదమేలవచ్చెనో తెలియకున్నది. మనదేశమందీనాయకపదము తెలుఁగు క్షత్రియులయందుఁ గలదు. మఱియును మనదేశమున నప్పటప్పటి బొబ్బిలిపాటగాండ్రు పాడు పాటలలో తిమ్మరాజుపాటలో "నవమము నారప్ప" యనువాని చరిత్రకొంత గలదు. ఆనారప్పయే యీకృతిపతి యేమో యను శంకవొడముచున్నది. ఈకృతిపతితండ్రిపేరు తిమ్మరాజు. ఈతిమ్మరాజు మిక్కిలి ప్రసిద్ధుఁడు. ఎంతవఱకు నిజమో తెలియదు. మఱియొక నీకవి శాండిల్యగోత్రజుఁడౌటవలన నాయకపదపక్షము నే గ్రాహింపఁబడుచున్నది. ఏదియెట్లున్నను గ్రంథోక్తముగా క్షత్రియుల క్రింద నగ్గించుకొనినప్పుడు మనము క్షత్రియులనక తీరదు. ఈకవి పూర్వులను వర్ణించినపద్యములు చూడఁగా వీరు నేకరాజ్యములలోఁ బెద్ద పెద్ద రాజుల నోడించినట్లును విస్తారదేశము పరిపాలించినట్లును గనఁబడుచున్నది. ఈకవికన్నతండ్రికి సహోదరుఁడౌను తనకుఁ బెంపుడుతండ్రియునగు కృతిపతి [illegible] "శ్రీరంగ [illegible] కుమార వీర వేంకటరాయ భూపాల [illegible]" యను నొక విశేషము గలదు. దానింబట్టి [illegible] "[illegible] నారాయణేంద్ర" [illegible] వీర వేంకటరాయ [illegible] వేంకటరాయలకీకృతికర్త సామంతరాజని [illegible] వేంకటపతిరాయలు [illegible] రంగరాజనుపేరను [illegible] తిమ్మరాజు తమ్ముఁడనియే యూహింపవలసియున్నది. [illegible] వేంకటరాయని తండ్రి రంగరాజనియు [illegible] చెప్పుచున్నది. కావున నీవీర వేంకటరాయలు [illegible] నగుదురు. ఈవీర వేంకట రాయలు (1580 సం॥ న) [illegible] కృతిపతియు నాతనికి సమకాలికుఁడు. కావున నితఁడును 16 శతాబ్దము [illegible] కాఁబట్టి యితనికి దత్తకుమారుఁడగు కృతికర్త 17 వ శతాబ్దము మొదటివాఁడని నిశ్చయింపవలయును. '[illegible] వాసనగుణాఢ్యు [illegible] సన్నుతింపఁగ' ననుటవలన నీకృతిపతి కృతికర్తలు [illegible] కృతికర్త [illegible] భూపాలకుమారుఁడని కవులచరిత్రము చెప్పుచున్నది గాని రంగరాజకుమారుఁడుగాని [illegible] భూపాలకుమారుఁడు కాఁడు. కృతిపతి తాత యగు తిమ్మరాజునకు తిరుమలాంబ [illegible] రంగమాంబ లక్ష్మమాంబ కొండమాంబ గురవమాంబ యను నైదుగురు భార్యలు [illegible]

నాయఁడు రంగరాజనియు మూర్తిమాంబకుమారుఁడు నారాయణరాజనియు రంగరాజ కుమారుఁడగు కృతికర్తను రంగరాజు సోదరునికుమారుఁడగు వేంకటరాజును మూర్తిమాంబ కుమారుఁడగు కృతిపతి నారాయణరాజు పెంచుకొనెనని పీఠిక తెల్పుచున్నది.

ఇతని కవిత్వము ప్రౌఢమై సలక్షణమై నవరసభరితమై వినువారి చెవులకుఁ జవులూరింపుచున్నయది. ఇతనికిఁ గలయపూర్వ కల్పనాచాతుర్యము మనకవీశ్వరులలో నలుగురైదుగురికిఁ దప్ప నెవ్వరికిని లేదని నొక్కి చెప్పవచ్చును. ఒకొక్కకవి [illegible] నిండు వర్ణించిన విషయముం జూచిన నితనికే సముఁడగు కవి లేఁడనియే తోఁపించుచుండును. ఇందుఁ గావ్యలక్షణములగు సమస్తవర్ణనలు వర్ణింపఁ బడినవి. ఇందలి కథ పింగళిసూరనార్యుని కళాపూర్ణోదయమునందలి నాటకశైలిగా నున్నది. దీనిమూలకథ మార్కండేయపురాణములో నున్నది. దానికిని దీనికిని గొన్ని విషయములలో వ్యత్యాసము కలదు. అందు మదాలసను విచ్చిపోయిన పిదప నశ్వతరుఁడను నాగరాజు తపముచేసి మదాలసవంటి కన్యకను లక్ష్మీనాథునుండి పుట్టించి మరలఁ గువలయాశ్వునకిచ్చినట్లున్నది. విచ్చిపోయినదానిని మరలఁబుట్టించినాఁడను సందేహముచేఁ గాఁబోలు నీకవి యట్లు చెప్పక మరియొకవిధముగా మార్చినాఁడు. ఇత్యాదిభేదములు కొన్ని కలవు. ఈకథ విచిత్రసంఘటనములతోఁ గూడియున్నది. ఎందెట్లున్నను నీకవికల్పనా[illegible] [illegible] లవాఁడు. ఈకథనే నాటకముగా వ్రాయఁబూనినచో నే[illegible] [illegible] నవరసనాటకము. [illegible] రుచిఁ జూపింపనేరయని [illegible] [illegible] [illegible] నింకఁ దాహరింపనైతిమి.

ఈగ్రంథమును దంజావూరు సరస్వతీభాండాగారమునుండి యొక్కఁడె యాటు[illegible] వారిచే వ్రాయించి తెచ్చి [illegible] గొన్ని ప్రాంతపత్త్రములను గొన్ని గ్రంథమందలి లుప్త భాగములును గల యొక్కప్రతియు మాకుఁ గొరకుటచే దాననుసరించి యథామతి లుప్తభాగములను ప్రాంతపత్త్రములను [illegible] [illegible] వేంకటేశ్వరకవుల సహాయమున [illegible] మా సరస్వతీపత్త్రికయందుఁ బ్రచురించితిమి. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] భిన్నములగునేమోయని విడిచితిమి. ఎవ్వరి [illegible] గాని మఱియొకప్రతియున్నచో [illegible] బంపినయెడల శేషములు [illegible] నుండి పునర్ముద్రితములగు ప్రతులలోఁ జేర్చెదము.

ఇది [illegible] నిజముగాఁ గ్రొత్తగ్రంథము వ్రాయఁదగినంత పరిశ్రమపడితిమనుటకు సందేహములేదు. అట్టి [illegible] నెచ్చటనోయున్న పత్రికప్టముచే సంపాదించినను [illegible] [illegible] నాటకప్రయాసలు [illegible] [illegible] యిచ్చుచున్నాము.

ఇట్లు, ఆంధ్రభాషాభిమాని,

శ్రీ కొ. రా. వెం. కృష్ణారావు.

సరస్వతీపత్త్రికాధిపతి.

శ్రీరస్తు.

కువలయాశ్వచరిత్రము.

ప్రథమాశ్వాసము.

శా. శ్రీరాధాధరబింబసంభృత సుధాబ్యంబాతిమాధుర్యగా
ధారీశుభ్రప్రకటించు లీల మురళీధారేయుఁడై గీతసం
చారంబు ల్వెలయించుకృష్ణుఁడు దయాస్వాస్వతాపాంగవం
బూర నెన్నోము నారనాధపుఁ జిరాయుశ్శ్రీయుతుం జేయుతన్. 1

సీ. తనమందహాసనూతనకాంతి కాంతకీర్తికలాపములను సంధించుకొనఁగఁ
దనయాస్యపద్మంబు ధవగాగరసఘుకీ పటిమతోడుత మాటపంతకులాడఁ
దనతనూదీప్తిసంతతులు నాయకమస్తోంబునకును విందులు ఘటింపఁ
దనయురోజాచలత్వంబు మనోనాధకతనస్థైర్యముతోడఁ గలసిమెలఁగ
రాజులఁ దిరస్కరించుచు రమణుఁ డున్న, యరద మెక్కిన రుక్మిణీసరసిజాయ
తాక్షి సవరమునారాయణాధిపేంద్రు, శుభదయాపూర్ణవీక్ష చేఁజూచుఁ గాక. 2

ఉ. నెలకొనుజూటసౌరకటినీనవకైరవణీవధూటితో
లలితశుభాంశుఁ గూర్చినతలంబునఁ బార్వతిఁగూడి యబ్ధికిం
గలయికకుంటెన ల్నడుపఁగాఁ బనిపూనిన యాశపాలకుం
డలశివుఁ డిచ్చుఁగావుతఁ జిరాయువు నారనభూపమౌళికిన్. 3

చ. తనతనుకాంతి కాంతజలదప్రతిమానగిరాగ్రనీలిమం
జెనక వరాంగరోచి నిజచిత్రసుధాస్మితపాండిమంబుఁ జి
క్కనితమి ముద్దుఁబెట్టుకొనఁగాఁ బతికౌఁగిట నున్నయద్రిసం
దన సవరంబు నారనజనప్రభు నెప్పుడుఁ బ్రోచుఁ గావుతన్. 4

సీ. నుడుగులపూఁబోఁడి యడుగులబెడఁగు వీక్షించుచోఁ బదము పఠించుకొనుచుఁ
బలుకుటన్నోయ్యారి గుబ్బకవ గందపుఁబూఁత నెంచుచోఁ జర్చ వర్ణించుకొనుచు
మాటమిటారి సయ్యాటంపునడ నిరీక్షించుచోఁ గ్రమము గుణించుకొనుచు
మినుకుఁబోఁడియాలి కింపునఁగీలుజడయల్లఁ జెరావుచోనలజటఁ జెప్పుకొనుచు
వాణిశారీరరుచివైభవంబుఁజూచు, వేళ వర్ణక్రమంబు భావించుకొనుచు
నెమ్మి నగుతమ్మిచూలి మాతిమ్మనృపతి, పుత్రునారాయణాధిపుఁ బ్రోచుఁగాత. 5

శా. వీణాదండచలత్కరోజ్జ్వలవిభ ల్వెల్లన్నఖోద్యద్రుచి

శ్రేణుల్మించుగ నానగ క్రీఁ జిగిరిఁ జెం బూచెనంచున్మదిం
గాణ ల్మెచ్చుఁ గఁబాటపాడి పతికి స్సంతోషముంగూర్చునా
వాణీనీరజనేత్ర నారసదరాగశ్రీంగృపం బ్రోవుతన్. 6

మ. కలుగున్నాయపు తేజికిం భయము నశ్వంగా నాస్కంచు నీశానుసా
మ్మ్రులకుం దమ్మ్రుని కత్తులాసము గయంబుల్మిగ రావించి సూ
రెలకుం బర్వ్వనఁ బోఘువానిఁగని గౌరీకాంతసాకం గిలా
కిలనవ్వన్మద మొందు దంతిముఖునిం గీర్తించి కోడ్చెదన్. 7

సీ. అలఘుతరవ్రజనాథు నడఁగఁ ద్రొక్కి నటించు నలఘుగుర్వజనాథు నడఁగఁ ద్రొక్కి
సైంధవాక్రమణ నైశ్చల్య మొందు నటించు సైంధవాక్రమణ నైశ్చల్య మొంద
మించి యక్షబలంబడంచి పేర్చు నటించు మించి యక్షబలం బడంచి పేర్చ
ద్రోణగురుత్వంబు తొడరి తోల్చు నటించు ద్రోణగురుత్వంబు తొడరి తోల్చ
భావిసోదరభీమసంభావ్యకార్య, మొల్ల నికఁ జలింపఁగఁ జేసె నెవ్వఁ డట్టి
రామపాదారవిందమరందబృంద, చంచరీకాత్ము హనుమంతు సన్నుతింతు. 8

సీ. ప్రతివాదిమర్మనిర్మథనకర్మఠశైలి బాణసౌశీల్యంబుఁ బ్రస్తుతించి
ఘనశబ్దసాంగత్య జనితాత్యధిక మోదకరమఁ గన్న మయూరసరణి నెన్ని
మాలతీమాధవమహిమఁ బూజితమైన భవభూతి మార్గంబుఁ బరిగణించి
సారనవార్థపోషణధురీణంబైన భారవి యుదితవిభ్రమముఁ బొగడి
వెండియును గాళిదాసాది విబుధవరులఁ దలఁచి యుష్మత్కవిత్వ సందర్భ గౌర
వార్థ్యహంభులు తామహార్థ యటంచు, వారక్కుపఁ గాంచుఁ గవితావిశైభవంబు

క. నన్నయభట్టున్నను నెఱ్ఱన్నను దిక్కన్నసోమయాజిని శ్రీనా
థాన్నాచనసోమునిమది, నెన్నుదు నాంధ్రప్రబంధహేలానిధులన్. 10

శా. విగ్రప్రగ్నవగంధ మంధకపురోవీథీవధూక్రీడ పం
గుగ్రామణ్యతిదూరసంస్థితపురక్షోణీధరేంద్రంబు వృ
ద్ధాగ్రశ్యామ గదా మదాచరితశ్రావ్యం బౌర దుష్కృదుష్టి
వ్యగ్రాసత్కవికోటి యెన్న నది యూహాతీతయౌఁగా నేప్చనే. 11

మ. ఒకచో శబ్దనిగుంభనంబు లొకచో యుక్తిక్రియా గౌరవం
బొకచో నద్భుతజాతివార్త లొకచో నుజ్జృంభితత్రిదస
ప్రకరంబుం గనిపించిన న్మదికి సంభావింప నర్హంబుగా
కకటా యేమియు లేని కబ్బ మది యాహ్లాదంబు గావించునే. 12

వ. అని యిష్టదేవతా నమస్కారంబును సుకవిపురస్కారంబును కుకవితిరస్కారంబు
నుం గావించి బహువిధకథావిచిత్రంబగు కువలయాశ్వచరిత్రంబను కావ్యంబు సరస
జనసేవ్యంబుగా రచియింప నూహించి యేతత్కృతినాయకత్వంబునకుం దగువాఁ
డెవ్వఁడో యని విచారించి 13

క. అలనారాయణధరణీ, తిలనాయకమణికి నిచ్చెదఁ బ్రబంధంబున్
గలదే మేలిమి వేఁగవు, తలఁపంగా నీతఁడనఁగ దైవమనంగన్. 14

వ. అని నిశ్చయించియున్న సమయంబున, 15

సీ. ఏనవ్యగుణహారి దానవారియవక్రచక్రసౌఖ్యకరప్రసక్తిఁ గాంచు
నెవ్వైరిహరహేతి భావకీర్తి యమూల్యకళ్యాణధర్మగరిమఁ గాంచు
నేజగన్నుతిశాలి రాజితేజిఁ బ్రచండపరదండమహిత యశఃప్రౌఢిఁ గాంచు
నేమ్యూతిరక్తి మారమూర్తి యవేలకమలాంబికామోనఘటనఁ గాంచు
నతఁడు నరసింహుఁ డుభయాన్వయప్రాంగహారణ, కిరణకారణాంబుధిచంటి కాని
కాయ వేదండ ముఖసైన్యకలితవిజయు, శాలి నారాయణక్షమాపాలమౌళి. 16

వ. వెండియుఁ జాండలశైలసోద్దండ ఖండపరశుజటామండలాగ్రహింపమాన పుండరీక
గంగాడిండీరపాండరాఖండరుచికాండకీర్తినిష్యంద చంద్రికాచక్రీకృత దుర్వారవిక్ర
మ పరపంథరాజన్యసైన్యుండును సర్వసర్వంసహాభూన్యహగానిరాకృతైకమతపరబృహ
త్కాకోదరలోకాధిప దిశాస్తంబేరమమూర్ధన్యుండును కరుణారవింద చరణామణీపరిణీ
త పరీరంభణాజృంభణాలోకుండును ప్రచండమండలాగ్రవిదార్యమాణరిపుమండలా
ఖండలకిరణీయభావిరంభాసంభోగాంతరాయభయావిలవలమూబరానీతవనిధిబోధవి
ధాయక నానావస్తువిస్తారనిస్తుల స్తవనీయ మణీరమణీయమంత్రశాలిందుండును రాజ
కార్యవిరోధరిపు రాజశిరోఘాతఖడ్గ సోద్దండ తదీయమస్తగ్రహణ విచక్షణనిజనియు
క్తసేనాభిరాముండును సింధుగోవింద ధవళాంగభీముండును బ్రతిక్షణప్రకల్పితదా
నధారాధునీమానావమోదనసాంత్వవాదనప్రవీణతదీయవేణికాసమాహతపారావార
విగళితనిజాశ్రయపరాయణతద్గాంభీర్యధుర్యుండును హేమకరగండాంకవర్యుండును
శ్రీరంగరాజకుమారవీరవేంకటేశరాయ భుజాబలసహాయ బహువిధోపాయధురీణుం
డును జంచలలోచనామనోవంచనాపంచబాణుండును గార్త్స్యపగోత్రపవిత్రుండును
జితత్రిచరిత్రుండును దిమ్మనరపాలగర్భరత్నాకరరాకాచంద్రుండునునగు నారాయణ
ధరాదేవుం డొకానొకశుభవాసరంబున సుధాకరశిలావేదికా సరోవంబులకుఁ జెం
దొగలపొందుఁ గలయు నొందించు నవుంచనుస్తభాగసద్మరాగపత్రితివింబంబులకుఁ

దాఁటు లేఁటిదాఁటులనీటు వాటించు వలభికానీలజాలంబుల నీడలకుం దోడుపడు సాంబ్రాణిధూపపుంజంబు లనుచీఁకటికై యుదయించు పుంచు గాయని రేకలపో కలందగుమ్మ తాతిబోతియం జెలంగి ముంగల నాడు క్రీలుబొమ్మలకోలాటంబు రొనవలకును గివకివకివఁగూయు కోయిలలయూరజంబులకును నొండొరులమొగంబు లం చూచికొను నూడిగంపుఁ జేడియల మందహాసచికిందంబులకు విందులు గావించు ముక్తాపుఁయస్తంభంబులందగు తమయాకారంబులం గనుంగొని తోడినియోగులని రాజకార్యంబు లడుగునానాదిగంతరానేక వశీరాజహూత్యులం బిలుచు సౌవిదల్ల సాహోనినాదంబులకుఁ బ్రోద్ధిగావించు వందిజనంబుల కైవారంబుల నడుమ వినంబడు నంగనాంగీకృతసంగీతంబులగు నానంద భాష్పబిందుసందోహంబుఁ జిందించుచుందంబునఁ దోరంపు వితానీకృత వివిధప్రసవసరసప్రసారంబునం బొసఁగు నాస్థానంబున మణిమయాసనంబున సుఖాసీనుండై నిండోలగంబుండు సమయంబున.

క. వినయమున నేనుగదియం, జని యేతత్కువలయాశ్వచరితంబు ముదం
బున మీకు నంకితముగా, నొనరించెద ననినహర్షయుక్తుండగుచున్. 19

వ. ప్రసన్నమందస్మితకటాక్షంబుల వీక్షించినఁ దదీయాంగీకారం బెఱింగి ప్రబంధనిబంధనోత్సాహబంధురుండనై తన్ముఖాలంకారంబుగాఁ గృతిపతివంశావతారం బభివర్ణించెద.

సీ. నెలఁతల నెఱనుద్దు నెమ్మోవి నీటు దార్కొన్న వానికి జోడుజోడె యనుచు
జవరాండ్రజిగిగుబ్బ జగపోల్కిఁ జనుపిట్టకవల కెల్లను జెల్మికాఁ డటంచు
లేమసుంపుల లవలివలాడు శేఁగొనువంటిచోటికి సెలవరియటంచుఁ
గలికిమిన్నలకల్కికంటికో పెనయు మెచ్చులకొప్పిన్వారికి మేలి చుట్టమనుచు
నెంచి ఛాయాశుభాంగి యేయినుని పూళి, నిండువేడుకఁ దలఁబ్రాలునించి వెలసె
నతఁడు కనకాద్రివలయపరియాణనిపుణ, సైంధవుండెన్నఁదగులోకబాంధవుండు.

క. ఆతనికులమున దశరథ, నేత దగు న్నరధిపతిధిపఖిలమహీర
క్షాతత్పరుఁ డాతనికి, న్సీతాశాతోదరీమణీ పతివొడమెన్. 21

శా. ఆరామాధిపమాళికిం దశముఖాఖ్యాగ్రావ దంభోళికిన్
బారావార పటీసమాన్యకటీ భారోజ్జ్వలద్ధారుణీ
ధౌరంధర్యసరీసృపార్యసమదోస్తంభప్రతాపప్రభా
శ్రీరాజాద్రిశుఁ డౌకుశుండు జనియించెం బ్రాగవోపేతుఁడై. 22

గీ. ఆనుశుని యన్వయమున బాహాసహాయు, శౌర్యగాంగేయ వైరిరాజన్యగేయ

బలులు పెక్కండ్రు నృపతులు వెలసిరందు, వినుతివహించె గోవిందజనవిభుండు.

క. వెలయుం దత్పుత్రుఁడై యతి, బలధృతియై తిమ్మధరణిపతి వైరిసతీ
కలితాంజనబాష్పఝరీ, హలహలికాంజనకరీకృతాఖిల గిరియై. 24

సీ. విడు పైఁటచెఱఁగు నే వెఱతు నాయము మానవిమ్మని ఛాయ యెంతేని వేఁడ
నశ్వసంక్రందులకై ద్రోణగిరికి నిచ్చలుఁ బోవు కతన వేసరుకొనంగ
నిరుపద్రవముగా మి నిలువరాదని రమాపతి కేళిసాలెంపుఁ బట్టు వెదక
నాయయ్య కిదియ పాటాయంచు నలసింహికాసూనుభవుఁ డౌదుక లచ్చికొనఁగఁ
జెలఁగి తొగకొమ్మ మిగ మింత చేసికొనఁగఁ దిమ్మనృపశౌరి దినదినోద్భిన్నవైరి
నాగబహునారభేదనదగ్ధమాన, మైనగవివేకపెనుగండి మానదయ్యె. 25

క. అరసికనాళి ముద్దుఁగా, మాగుఁడు శరజాతవృత్తి మనియె స్తనియెం
దారకిగర్వనివారక, సారసపత్త్రాక్షి లక్కజనపతిధరణిన్. 26

సీ. శాక్రవంశమువారమని దుర్గవాసులై గుడిసెకై జిల్లెడు గొట్టఁబోరు
హరిధాత్రిగలవారమనుచు సన్నద్ధులై వేఁటకై సింగంబు వేఁటఁబోరు
కడువిరక్తులమంచుఁ దడవిండ్లు గైకొని యేచి పుట్టలమీఁద నేయఁబోరు
భార్గవగోత్రసంభవులమంచుఁ దలంచి గట్టులపైఁదరుల్ మెట్టఁబోరు
సంగరాంగణసంగతశౌర్యధైర్య, ధుర్యలక్కమహీపాలవర్యఘాతి
కాపలాయితమత్తప్రతీపభూపు, లడవిలోఁ బాతకాఁపులై యలరునపుడు. 27

గీ. అమ్మహైశ్వర్యసంపన్నుఁ డంబకాగ్రి, చంచలీకృతదుర్మనోజాతుఁ డగుచు
గలితమైన సదానందకారి గరిమఁ, దనరు తిరుమలదేవి నుద్వాహమయ్యె. 23

గీ. ఆ తిరుమలాంబయందు లక్కాజనీశుఁ, డతులరవితేజుఁ డిప్పభూపతి బిడౌజ
లక్కనృపవర్యుఁ దిమ్మవిలాసధుర్యుఁ, గృష్ణనృపచంద్రు నారాయణేంద్రుఁ గనియె.

క. వారలలోపలఁ దిప్పధ, రారమణుఁడు వెలయు రాజరాజనఁ గృపా
ధారుండు లబ్ధకవచ, స్ఫారగుణాపార్ధవైరిబాణక్షతియై. 30

సీ. పద్మములె నిండఁ బగ్గనుప్పరమంచుఁ దలయూఁపఁదొడఁగె వేదండపాళి
కమలముల్ క్రేవలఁ గదియ వెల్వెలవాతి కాలూఁదనేఁ డయ్యె వ్యాలభర్త
యబ్జరేఖాప్తిపై ననుర నిద్దుఁగమాని నిలిచినచో నిల్చెఁ గులధరాళి
వనజాతములచాయ దనరికంపనమొంద గోమోద్గమము జెందెఁ గోత్రకమాళి
తమ్మఁ బెడవాసి వసుధాసుధాకరాస్య, కొత్తవలపంటి ననవంటి కొమరువంటి
నీటుకాఁడైన యలతిప్పనృపతిఁ జేర, విరహగరిమంబు తమయందు వీలుకొనఁగ. 31

చ. అతఁడనుజన్ముఁడై ననుగుణాఢ్యుఁడు లక్కవిభుండు తోడుగా
నతులితహిందుఖానుని బలావళి ద్రుంప నిలింపులింపున
న్వితత లతాంతవర్ష మొదవించుట మించు వరించె నెంచి స
మ్మతి జయలక్ష్మి నించు న నూత్నకపుం దలఁబ్రాలు లై వడిన్. 32

సీ. నలువుఁగస్తురిగీఱు నామంబు దుడిచి యేతెంచినఁగాని సంధించననుచు
నిడుదముత్తైపుటొంట్లు సడలించుకొని చెవుల్ బ్రోడైచినఁగాని మాటనననుచుఁ
గమనీయమణికిరీటము డించి వైణాణిపాగ చుట్టినఁగాని పలుకననుచు
దంభోళివిడిచు క్రొందళుక సింగిణిపుల్లు చేకొన్నఁగాని హర్షంపననుచు
జిష్ణుతో మాటలాడ హేజీబు ననుప, రాగ తిప్పనృపాలబాహాసినిహతు
లైనయలహిందుఖానసేనాధిపతులు. నిండి నూఱుపట్టనముచెంత దండు విడిసి. 33

గీ. తిప్పనరపాలకరవాలు దీర్ఘయవన, ముఖ్యహాత రంభ నెడసి సమ్ముఖమునఁ జేరు
తనయుఁగని రాజరాజా సంతసముఁ జెందు, దురక గ్రుద్దును బనికివచ్చె యటంచు.

క. బిసరుహనయనా విసర, ప్రసవకలంబకుఁ డతండు పరితోషితవి
ప్రసతీకదంబ నానన, హసితేందవబింబఁ గోనమాంబ వరించెన్. 35

క. ఆ తిప్పనృపతి కోనాం, బా తామరసాక్షియందు బాంధవవిఖ్యా
ఖ్యాతుని దిమ్మధరాధిపు, నాతతగుణకలితు వేంకటాధిపుఁ గనియెన్. 36

ఉ. వారలలో శతారినృపవారకతోరకుఠారధారణో
దారమహామహీతల విధాయకకుంకుమసాక్షురంగవా
ధీరసరేఖికాకృతి గభీరభుజంగమభోగబాహుదు
ర్వారుని దిమ్మభూవరునిఁ బ్రస్తుతిసేయవశంబె యేరికిన్. 37

సీ. పరకాంతసంగతిఁ బరఁగుకూర్మస్వామి యబ్రమే బహుళజలాళి యగుట
రాజభామాప్తిఁ బ్రబలు భూధరపాళి యసుదగత్రశ్రవణాగమగుట
సద్విజవనితల సక్తిగాంచినపౌత్రి వింతయే వెలివేయ విధులఁగనుట
కుండలీశ్వరసుదృక్కులఁ బొందుకరిరాజపటలిభారమె యధఃపాతియగుట
యనుచు భూదేవి దిమ్మభూపాగ్రగణ్యు, బాహువందుండి మొసపరబాసు మీఱ
గరువమునఁ బల్కు నిఖిలలోకప్రతాన, కావ్యపరశంశితత్కీర్తికాంతతోడ. 38

సీ. చనవు తానని వచ్చినను లేవ కలమంబుఘోషమో చేకొద్దిఁగొట్టఁబడియెఁ
గొనగోళ్ల జెక్కిలిఁ జెనకి ఘృచికాదేవి దేశియంపుఁ దిట్టువడియెఁ
బుక్కిటివిడెమీయఁ బోయి తిలోత్తమావనజలోచన ముచ్చెవాట్లుపడియెఁ

భోగయుల్కఁ జూలుకు జూపులఁ జూచి యూర్వశీబిబ్బోకవతి చొకువేట్లుపడియెఁ
దిమ్మనరపాల చికిలిసోనుమ్మిదారి, బలిమిఁ దెగటారె సురపురపాంగణమున
వా లడు కటారిగాహు వ్రవరుల చేత, గీడుచేయరె మడియలతోడి చెలిమి. 39

సీ. అనఁగ నాయకుమీఁద యాసయుటుండఁగా బాదుపై యాసపల్లవించెఁ
బొసఁగఁగ ఘనవినఁబులవా గటుఁడఁగా దురువరంబులవారి మురువుహెచ్చె
లలితంపురుడపీరణలవా టటుండఁగా మతిరఖాబులవారిమాట హెచ్చె
హృద్యోద్యోన్నతంబు లనేకంబులుండఁగాఁ గాలి పనులదండుగలు సెలంగె
నభిహితుపేరు లవియెన్నియనునుఁడ, ప్రౌఢక ర్ణాసురశబ్దంబు రూఢికెక్కెఁ
దిమ్మనృపఖడ్గధారాః ట్ట్రమ త్త, ఘనపుంగవసాంగత్యగరిమ వివిని. 40

సీ. నికృంబు పొరాటసుఁ బొమెుక్కుమనుచు దేవేంద్రనందను బట్టి యాడ్చినుచుఁ
జేష్టలుమాని దేశీయను ల్బ్వనిపించు మంచు దుంబురు నడ్డగించి రినుచు
సారాయికోపెం గంజాపొందు దెమ్మంచు రంభ డుల్వడిఁ గొల్లలాడిరనుచు
లాయంబులోఁ బనుల్గావింప రమ్మంచు హరిణితోఁ గడు నెగులాడి రనుచు
దిమ్మనృపహతియవను లొందించులూటి, నమరపురిఁ జేరి వెఱచు దిశాధిపతుల
కఱుఁగ జేయంగ నచ్చటి కిన్నెకికిని, నారదుం డానుఁగ్రోవిచందమునఁ దిరుగు.

గీ. ఆతడు తిగ్మలదేవి మూర్త్యంబ రంగ, మాంబ లక్ష్మాంబ కొండమాంబ హరిణనయన
గుటివమాంబను నిజబంధుకోటులెంచ, వరలు వేడుకతోడ నుద్వాహమయ్యె. 42

సీ. భర్తృవినాయకప్రౌఢసంగతిఁ జెందఁ దాఁగల్కి వగలసంతసముఁ జెందుఁ
బతిద్విజరాజాగ్రపాద మూదలఁ దాల్పఁ దామహిభృత్పదతతి భజించు
విభుఁడు సుధర్మాభివృద్ధిఁ జెంపువహింప దానురామోదసంధాన మొందు
వరుఁడు ప్రాభాకరివ్యాలోలరతిఁ గాంచఁ దాను జంద్రాలోక మూని చెలఁగు
ననుచు హరిజాయ హరురామ నమరనాథు, కొమ్మనంబుజభవుముద్దుగుమ్మఁ దెగడి
కాంతునకు నానుకూల్యసంఘటన యొసఁగు, ధరసద్గుణనికురుంబలిగ్మలాంబ, 43

సీ. వరుని సదా గదాకరుని జేయుటెకాని యిందిరాజలజాక్షి కేదికొదువ
చెలువుచే మరుమాట చెల్లించుటయెకాని హిమశైలతనుజాత కేమికొదువ
నాథునిజాడ్యమొందఁగఁ జేయుటేకాని యిలజహ్నునందన కేమికొదవ
కాంతునిగోత్రారిఁగాఁ జేయుటేకాని యింద్రుపట్టపురాణి కేమికొదవ
తెరము గావింపరాదె యీతెరలనయన, తోడ వారలనుచు బంధుపులు వలుక
విభున కిత్యంతభాగ్యంబు వెలయఁ జేయు, కీర్తితగుణావలంబ యామూర్తిమాంబ.

సగరవ్రత్తి నెసంగుజహ్నుపానినదూః యమునాప్రవాహనిభాఖ్యాతిఁ గనదొ
సరవదిగ్బ్రహ్మలాస్య మరయునికావేరి రంగస్థలాక్షేప్తనముఁ గనిరొ
గడు నుగ్రగతి యొఱుంగనినర్మగానది సోమోద్భవాదివిశ్రుతులు గనిరొ
నేతుమానుని పట్టాభిషేకసమయా, మందు నిజనారి యొసఁగుభాగ్యముఁ సర్వ
వీరవేంకటరాయభూవిభునికరుణ, నెలమిఁ బాలించె నిల నాచకేస్వరుండు. 52

సీ. అఖిలంబునకుఁ బ్రపంచాంగంబుఁ దెలిపి సత్రేములపా లగపోత్రిరాజుఁ దనరె
కలభారతసూర్తిఁ దెలియంగఁజేసి దానములు చేకొను నానసములఁ దగడి
పంక్తు గస్పట్టంగఁ [illegible] జూపుచు మన్కిఁ [illegible] కొను [illegible] దగడి
కౌముదీరుచిఁ జల్వ కడు [illegible] గనుఫణిప్రభునిఁ దగడి
వచ్చి చేరిన ధానకీచనజముఖరి, సీరములనేరి [illegible]
నెనరుతో గంగ మొసఁగి మన్నించునాపేఁ, దక్షసమాత్రుఁడె నాల [illegible]. 53

గీ అట్లు [illegible] వసయుఁ దైనట్టి [illegible]
లరణినిభుఁడు [illegible] సంతతులవలన, నంచు బుధలోకమెల్ల [illegible] 54

గీ. అల్ల శ్రీరంగరాయ [illegible] దేవతాక [illegible]
[illegible], [illegible] దేవే [illegible]. 55

మ అతఁ డాత్మమందు వేంకట [illegible]
[illegible] రంగానృపుఁ [illegible]
న్నుతకీర్తిం [illegible]
చిరకీర్తి [illegible] నాధారుఁడున్.

గీ. అవని [illegible], [illegible]
రంగనృపు [illegible], వేంకటపతీంద్రు [illegible]

వ. అలతిమ్మధిపు [illegible] నమ్మి [illegible]
జ్జ్వలుఁ గృష్ణాధిపు [illegible] వేంకటపతి [illegible]
రులు గాఁ [illegible]
ద్రులు [illegible] నెంచు [illegible]

సీ. చలపట్టి [illegible]
బూనెనా [illegible] గెల్చి
నెంచెనా [illegible] వెలిగించి [illegible]
[illegible]

సగరవృత్తిఁ జెసంగుజహ్నుమానితనూజ యన్నుతప్రవాహవిఖ్యాతిఁ గనిరొ
నరవదిగ్బహుళాస్య మరయనికావేరి రంగస్థలాభివర్తనముఁ గనిరొ
గడు నుగ్రగతి రొయుంగనినర్మదానది సోమోద్భవాదివిశ్రుతులు గనిరొ
నేకుమాయని పట్టాభిషేకసమయు, మందు నిజనారి యొసఁగుభాగ్యమున నట్టి
వీరవేంకటరాయభూవిభునికరుణ, నెలమిఁ బాలించె నిల నారదేశ్వరంబు. 52

సీ. అఖిలంబునకుఁ బ్రపంచాంగంబుఁ దెలిపి సత్రములపా లగపోత్రిరాజుఁ దగడి
కలభారతస్ఫూర్తిఁ దెలియంగఁజేసి దానములు చేకొను నాగసమితిఁ దగడి
పంక్తు గస్పట్టంగఁ బనసఁ జూపుదు ముష్టిఁ గైకొను కులధరాగ్రణులఁ దగడి
కాముకీరుచిఁ జల్పి కడునాదిభిక్షుకాధరణాఖ్యఁ గనుఫణిప్రభునిఁ దగడి
వచ్చి చేరిన ధారుణీవనజముఖికి, నీరములవేరి వెలిఁకచీర లిచ్చి
నెనరుతో గంధ మొసఁగి మన్నించు నాతఁ, డధిపమాత్రుఁడె నారాయణాధినేత. 53

గీ. అట్లు పెదరంగమాంబామృగాయతాక్షి, వనయుఁ డైనట్టిరఘునాథధరణివిభుఁడు
తరణినిభుఁడు పరితాపసంతతులవలన, నంచు బుధలోక మెల్ల నర్తించు నంచు 54

గీ. అల్ల శ్రీరంగరాయ ధరాధినేత, దేవతాభక్తినిరుఁడింబఁ దిమ్మమాంబ
పరసరోవరకాసంబుఁ దిరుమలాంబ, పనసు దేవేరులై మురం పెంపు వెలసె. 55

మ. అతఁ డాతిమ్మమయందు వేంకటనృపాగ్రణ్యుఁ డిరుకేసరా
ద్యతు రంగాధిపుఁ దిమ్మాంబవలనన్ ధర్మాత్ము గోపాలు స
న్నుతకీర్తిం జిననారనాఖ్యుఁడగు నన్నుం గస్తురింపున్నమం
చితకీర్తి ప్రఘునాథుఁ దిమ్మవిభుఁ గాంచె న్నజ్జనాధారులన్.

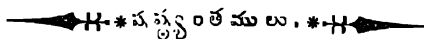
గీ. అలని యనుజన్ముఁ డైనకృష్ణావనీంద్రుఁ, డెలమి రుక్మాంబ వలన నా
రంగనృపు సాంద్రతరపయూరామచంద్రు, వేంకటపతీంద్రు వేంగ

మ. అలతిమ్మాధిపు నారసేంద్రుఁడు దయాధారుండు నన్నుం జన
జ్జ్వలుఁ గృష్ణాధిపపుత్రు వేంకటపతిక్ష్మాకాంత చంద్రున్
రులుగాఁ గైకొని ప్రోచెఁ గాన నతఁడే రూపింపఁగాఁ
ద్రులు దైవంబును నయ్యె నిద్ధరకు నెంచు న్నాదియుం

సీ. చలపట్టెనా వైరిజనపాలకుల దొక్కుముక్కాడినీయు
బూనెనా యరిధరాభుజుల నంతఃకలహంబు గల్పిఁ
నెంచెనా పరిపంథిపృథివీపతుల దాడి వెడలించి
బలఁచెనారిపురాజిఁ బసహజాలంబునఁ బడిగాధ

నితనితోడుత వైర మిాడేలి దనుచు, సకలధరణీశు లెపుడు నిచ్చక మొనర్ప
వీరవేంకటరాయభూవిభునికరుణఁ, బరఁగు నారాయణక్షమాపాలవరుఁడు. 59

సీ. తనమాటకాంచికా తంజాపురీమధురాధినాథులకు నెయ్యంబు నెఱపఁ
దనచీటి గోలకొండనరేంద్రముఖ్యనరాధవసమ్మదంబు తొడల ధరింపఁ
దనకీర్తి మట్లనంతనృపాలముఖ్య గోత్రామరేంద్రులు గొనియాడికొనఁగఁ
దనదానగుణము గోదానకీర్తిరభూనిర్జరేశ్వరులు వర్ణించుకొనఁగ
వెలయు వేదండగండనిర్గళదనర్గ, ళమదధారాఘనీనాథకుముదబంధు
కార్యకృడ్ఢిండిమారావధుర్యసైన్యుఁ, డతఁడు ప్రభుమాత్రుఁడే నారనాథనేత. 60

క. ఏవంవిధవసుధాసం, భావిత బహుధాకధాతిభానీరధికిన్
గ్లానధికశశిరనిజవీ, తూపధికార్వణ్యబుధమహా సేవధికిన్. 61

క. స్ఫుటధాటీభటకోటి, చటులాటీకనహతారిజనపతికి శచీ
విటగోత్రోత్కటమిత్రో, త్కటచిత్రోజ్జృంభితప్రభావద్యుతికిన్. 62

క. మణినాగనగరకాంతున, కణుమధ్యాజనమనోజయంతునకుఁ గుధృ
ద్గణగణితరామణీయక, మణిఘృణిఘనితాతిమంజిమనిశాంతునకున్. 63

క. విస్ఫురదబహువిధవైభవ, హసితేంద్రున కసితకేతనాలోకనమా
త్రసముత్త్రస్తారిధరా, పసమూహాననచలత్కృపాసాంద్రునకున్. 64

గారివారవారణ, వారణస్ఫురికింగవీంద్రవర్ణితవిద్యా
కతాదిమఫణికి, నారాయణధరణియువతినాయకమణికిన్. 65

సపరంపరాభివృద్ధిగా నాయొనర్పంబూనిన కువలయాశ్వచరిత్రంబునకుం
బ్రెట్టిజనిన. 66

గారతవిశేషకథావిధము న్విహంగమ
బలుకఁగా విని భావనిరూఢహర్షుఁడై
ర్రాజుని చందము లందము లయ్యెఁ దెల్పర
కువలయాశ్వుఁ డనంగఁ బ్రసిద్ధిగాంచుటల్. 67

, గనుఁగొని విహగంబు లతనికత యిట్లనుచు
భన గంభీరాతిజృంభమాణమృహాక్తిన్. 68

యగ్రిచుంబితాంబరబహుర
సన్నిశకన్. 69

ప్రాకారశశికాంతపఙ్క్తికాంతులు చుట్టు నూలిపోగులచాలు లీలఁ గాంచ
విడికెంపుగుంపుఁ జెక్కడపుఁ జొక్కపుఁ గోటకొమ్మలు జోతులయెమ్మెఁ దాల్ప
నవరత్నమయనూత్న వివిధపీఠీరాజి యమరికఁ బ్రోలుసోయగము చెంపఁ
బైఁడికుండల సేరుపడినయుత్తైపుమేడలై రేనికడవలయందమొంద
జయరమాసతి తత్పురీశ్వరవివాహ, గరిమ నాలననాఁడునాకబలి చల్లఁ
దమనుహిమమింటినంటు భక్తంబులనఁగ, సొగసుఁగనఁజాలుఁగడుతెలుచుక్కచాలు.

ఉ. పలిములచాలు మిద్దియలతంపము మేలు విచిత్రపత్రము
ల్చెలఁగెడి తీలు నీరములు చెందిన సౌరును గాక రాజరా
కల విలసిల్లునంచుఁ బురకంజముఁ జేరె రమావధూటి త
త్కలజగృహంబులం బలిమిషంబున లక్కను ముద్రవెట్టుచున్. 71

కోటకు నస్థిభార మొనగూర్చ తలంచిబలియిచ్చు సేమపుం
జీటులు కొమ్ము దీర్చునెడ శిల్పకులంబికవర్తి సత్యలో
కాటనతత్పితామహుని వాస్తముఁ జేర్పను రాతఁ డాత్మనై
శాటవిరోధిఁ గన్నఁ గొదవంచుఁ గటారి యొఱం దగుల్పఁగన్. 72

చ. కలిగినసేమి జాణలు జగంబున నంబుధినాథునంటిజా
ణలు గలరే యదెట్టులనినం దనలో మణులెల్లఁ బౌరరా
జులు బహురాంధ్రహంజికిలిసాన్యములు సేయ నగడ్తవేటవా
రలజలఖేలనత్రుటితరత్నములం గిలుబాడు నిచ్చలున్. 73

ఉ. అంబుధి మేదినీవసనమై కనుపట్టుటఁ గట్టిపెట్టి ని
క్కంబుగఁ గోటచుట్టుఁ బరిఘాకృతి నుండుట యేమి యంచునెం
చం బనిలేదు మంజరరసాధ్రిసమాంబు విహారితత్పురీ
శంబరలోచనాజనకుచద్యుతి సారదిస్తృతుడై సుమీ. 74

చ. అగణితకేళిఁ బౌరిలిజనరాలిగము ల్వనపాళి నాడఁగా
నగడితఁ దేలి యొాలినురగాళికచాళి తదీయవేణి సో
యగములు బాళి మ్రుచ్చిలి నయాళిగ నెమ్మిగయాళి జాడమై
డిగుననుజాలిఁ గ్రమ్ముటఁ వడిం జను గూఢపదత్వసంపదన్. 75

చ. పురిఁ బరిఘోరగీనికరము ల్లలనూత్రముపెంట సాధమం
దిరములఁ జొచ్చి యందుఁ దరుణీతనుగంధము కాలిసంకలై
నెరయఁగ నిల్చి కేకిరమణీపిహ్వాతు త్మషనట్టిదొబ్బగా

నరిగి తదీయభూతిఁ గొనియాడు నిజాప్తులు మూఁగి యాఁకొనన్. 76

మ. తళుకు న్మేడలమీఁది చేడియల చేఁతత్తెటమిన్నేటిలోఁ
గలయం గానఁబడెం దదంబువిహరద్గంధర్వ లీక్షింపఁ ద
ల్లలన ల్గన్గొని యద్దపున్మడుపు కేలాచూడఁగా నంచు వా
రలచూపుల్మరలింతు రల్లన మిటారంపున్నునుంబల్కులన్. 77

సీ. కార్యత్వరాగతాగతసౌరకులవారకాంతలు చేదివ్వె సంతరింపఁ
బూర్వాభిసారసంభోగానురాగతారావధూమణి చంద్రురాకఁ గోరఁ
గేలిలాలసమరుద్బాలికాపాలిక లక్కడఁగి చీఁకటిమొత్తకాయలాడ
మసువదాజ్జాలంఘనఘనజాంఘికభటోత్కరములు కాణాచిగా రమింపఁ
దనరువనరుహనాభనూతనరుచిప్రపంచ, చండపురనీలజాలక సాధయూథ
కాంతిసంతానమంతరధ్వాంతరోహ, వీథిసురపట్టనాధ్వాంతరోధి యగుచు. 78

శా. ఈశానీలపుమేడల న్శుభవిధాయిస్వర్ణపాంచాలికా
కేళుల్మేలగు పాండురాజభవభక్తిన్మించియు న్సారభా
వాలోద్వేలశిలీముఖప్రభల భాస్వన్నందనాలింగనే
చ్ఛాలబ్ధిం దగి యత్రయాంశుకతతి న్సంధించుచుం దత్పురిన్. 79

గీ. రవిరథతురంగములు నిబ్బరముగ వచ్చి, హర్మ్యముల నిల్చి వేసవి నచటిమస్తు
గుమ్మ లచ్చపుఁ జిమ్మనగ్రోవినీట, నురుఁగుఁ గడుగఁ బరిశ్రాంతి దొలఁగి యరుగు

సీ. సకలాగమస్వాధ్యాయఁ జరియించుభూసురు ల్వనసలు కొన్ని యెన్నఁచు టరుదె
యనుపమధైర్యశౌర్యారూఢి గలనృపుల్ ఘనచక్రవైభవం బెనయు టరుదె
రాజరాజపరిశ్రీకిరీటగల్గు కోమటు ల్వరవైభవంబున పరలు టరుదె
కువలయప్రఖ్యాతిఁ గొమరొందు శూద్రులు ద్విజరాజభక్తి భావించు టరుదె
యనఁగ సుమనఃపరివృత్తిచే నతిశయిల్లి, యచ్యుతస్థితిఁ జెంది కర్ణాటసహ్య
సరణి గణనకు నెక్కుచు సరసులందు, వెలసె సన్నుతిగాంతు రవ్వీటివారు. 81

సీ. పట్టపుటేనుంగు పజ్జలబిరుదభకారావమాలించి యట్టె తూఁగు
దాని నవ్వలఁ దీయఁ దళుకుగోడల మచ్చుఁ దమనీడఁ జూచి యుద్ధతిని గ్రుమ్మ
నాచెంత గరిశీలనమరు సాదనమ్రోఁత విని యచ్చటికి గిరుక్కునను మరలు
నదిచూచి యవలింప నాదికట్టికవారిఁ బైనెత్తు బంధముల్తోన తునియ
చెక్కులన గంటలమరఁ సారించి చాఁచుఁ, గరము పిలిచినవారలఁ గదియనిగుడ
దరలు ననిమాపటింపుడు కొందలపడంగఁ, గదలు భీషులఁ దత్పురి గ్రంధకరులు. 82

చ. అనిలునిఁ జేసె లేడి భువనాంచితపావనమూర్తి యైన తే
యుని విధమంటిమేనిఁ బురుషోత్తము నెంచు ననామధేయుఁ గా
నొనరిచె నంచు నచ్చటిహయోత్కరము ల్బహుమండలప్రవ
ర్తనము జగత్ప్రసిద్ధగుణధారలుఁ జూపు నిజేశ్వరాళికిన్. 83

చ. ఉరగకులోద్వహుండు పగయొప్ప దటంచును దార్క్ష్యసంగతిం
బరఁగఁ దలంచి వజ్రసుషమాతిరమాపరమానుషక్తి చే
నరపములయ్యెఁగానలయు నవ్వరరాజమునందుఁ గాంచో
హరిపదమందు మేల్పడగలందుచునె చక్రివిధంబుఁ జెందునే. 84

చ చలువలు గట్టి చన్నులపూసారుగ గంధ ములంది కప్పురం
బలరెడి ముత్తెపుం బరణు లంది తనర్తుల్ గట్టి వాల్చెలుంపు
తెలియఁగ నాత్మకాంతిధవళీకృతపద్మభవాండముంగరా
మలకముఁ జేసి నిల్చు పురమానవకీర్తిలతాంగులోయనన్. 85

సీ. ననవింటివాని సానాకత్తిపరుఁజు టెక్కుల చొక్కటపు సాముకొండెలలర
మురువుదీర్చిన చన్నుమొలకయద్దములకు గవిసెనల్వలెఁ జనుకట్టులమరఁ
దీవలపైఁ బూవుఁదేనెసోనలలీల మేనుల సంపెంగనూనె తనర
బటువు గద్దియలపైఁ బట్టుగద్దిగ రీతి జఘనదేశముల హిజారులమరఁ
గడఁగి మీఁదటికన్నెఱేకంబుఁ జెఱప, నొకనికొకఁడు వితాకొలారకములనుపఁ
దలుకుఁ గాంతురు వింతసాదనలఁ దీఱి, గుడివెడలి వచ్చుబోగంపుఁ బడుచు లచట.

క. కాదంబరి స్వాదించియు, మోదంబునఁ గౌముదీసమున్మేషముసం
పాదించియుఁ దబ్బిబ్బగ, వాదింతురు రేలు వారవనితలు వీటన్. 87

చ. తొలఁకెడుతావిగందవొడి తూరుపువాఱఁగఁబట్టి మల్లెపూ
వలపులు కొల్లలాడి హిమవారిఁ గలంచి మెఱుంగుఁబోండ్లగు
బ్బలపయి చంద్రకావిజిగిపయ్యెదకొంగు లెవల్చి యొందు మై
దెలియక తూలుకొంచు వలిదెమ్మెరలాహిరికాఁడు త్రిమ్మరున్. 88

క. ఆనగరంబు ఋతుధ్వజ, భూనగపరవైరి యేలు భూమహిమధరా
ధీనధరాహీనధురా, హీనకరారచితకీర్తి మృదుకంచుకుఁడై. 89

క. చకచకితనఖరముకుర, ప్రకరముఖచ్ఛాయఁ దొంటిభంగి గనుటనో
వికటమహిపాళితత్వన, నికటంబున వ్రాలి లేవ నేరకయుండున్. 90

సీ. అనిలబాణము శత్రుజనులను సెలవిచ్చు జోగులై భోగులై ప్రుక్కఁజేయ

వారిదాస్త్రము వైరివీరులఁ జాలించుఁ గర్మఠులై గాలిఁ గమిచిమ్రింగ
నంధకారాంబకం బరుల కప్పన యిచ్చు నిహంతులై కమలినీనేతఁ బోదువ
నహిశరం బహితరాజాళి కానతియిచ్చు శబరులై కీకససమితిఁ బోదువ
నౌర యీరాజవరుఁ జేరి యసమజన్యు, మందు నివియెల్ల స్వామికార్యస్వకార్య
ములను వంచనలేక వర్తిలఁ దొడంగె, గాఢమతిశాలిమంత్రిపుంగవు లనంగ. 91

శా. ఆలీలాజలజాస్యుఁ డశ్వతరుఁడన్ వ్యాళేంద్రపుత్రు ల్నయ
శ్రీలాసిస్వచరిత్రు లిద్దఱు నిజస్నేహాతిరేఖాజహా
త్కేళీలోలతఁ దన్నుఁ గొల్వ మది నుద్దీపించు ప్రేమంబునం
గాలక్షేప మొనర్చె దుష్టజనశిక్షాశిష్టరక్షాదృతిన్. 92

సీ ఒకవేళ దండనాయకులు పౌజులుదీఱి పాడఁగానఁగా స్వారిపోయి మరలు
నొకవేళ వెనువెంట నూడిగాల్గొనుచు ఘోట్రాణంబు నెక్కి జోడనలు చూపు
నొకవేళ మంత్రిగాయకముఖు ల్గొలువఁగా సుముఖుఁడై నిండోలగమున నుండు
నొకవేళ మాఱువాలకముతోవసిసహాయంబుగాఁ బురశోధనం బొనర్చు
నొక్కవేళను భరతశాస్త్రోక్తరీతి, జాణలునటించు నాటకశాలఁ జూచు
నిట్లు వారాశివేలాపరీతభూమి, పాలనశ్రీల నారాజు బరఁగునంత. 93

మ. బిలనిశ్చేష్టజరద్భుజంగము తదాభీలాతిఫూత్కారగా
రళఘోరానలభావదాయకదవవ్రాతంబుఁ దచ్చాంతిపీ
త్క్యలలచ్ఛైవలినీభవిష్ణుమృగతృష్ణాలీలమై యుర్వరం
గలయం బర్వె నిదాఘకాలము సమగ్రక్లాంతదిగ్జాలమై. 94

సీ. జలవిహంగములు శుష్యజ్జలాశయముల కితరపక్షులఁ జేరనీక తఱిమె
వనకరుల్దవవహ్ని యనుజాంజములు సోఁకఁగరము లెత్తుచుఁగొంచపరువు వాఱెఁ
జిలువచాల్కలుగులోపల ప్రుక్కి యన్యోన్య ఫూత్కారపవనాప్తిఁ బొట్ట నించెఁ
బులు లాఁకట నలంగి బొరియలడాఁచిన పలలంబులకుఁ బోను బాలుమాలెఁ
దమకుఁ బాన్పైనతరణికాంతములు పొదల, యాకుసందులఁ బొడరియుండలంటిప్రక్క
చుఱుచుఱుకుమన్న మెకములు గెరలిబెదరి, గొరిజడాఁటుగఁబరుగెత్తితిరిగిచూచె. 95

సీ. యతిజను ల్చక్రవాళాద్రియవ్వలిమునీంద్రులతోడ మాలిమి గలదటంచు
ఫణివరు ల్పాతాళపతియైన యారగేశ్వరుఁడుమాకేలినవాఁడటంచు
నదులు పంకజభవాండము చుట్టికొన్నట్టి యుదధిరాజున్నాఁడు గద యటంచు
నంచలు సత్యలోకాధీశుఁడగువాని సొగసుతత్తడి మాకుఁజుట్ట మనుచు

నక్కడక్కడి కరుగ నుపాయ మెంచఁ, గాసెబీటెండ మార్తాండకరస్పృహిత
సలిలసింధువినిర్గతజంతుకబళ, నాగ్రహావ్యగ్రబాడబాత్యుగ్రమగుచు 96

చ. మిటమిటయెండవేఁడిబలిమిం జెలిపమ్ముల శేకుసందులం
జొటుకుమరంగ నోడి నివసించి తదగ్రమరంద మప్పట
ప్పటికిని మూఁతిముట్టిపైఁ బైఁబడి చల్లఁబడంగఁ బ్రొద్దుఁ ద్రుం
కుటఁగని యంతటన్వెడలుఁ గోడెమిటారపుఁ దేఁటు లత్తటిన్. 97

సీ. కావళ్లు గలిగెఁ జొక్కపుఁ గప్పురపుఁ బల్కు లడరించు సేడాకుటనఁటులకును
సుంకంబులుడిగె మెచ్చులురా గుబాళించు చేవయొక్క మలాకచెక్కలకును
హెచ్చుకట్టడి గల్గె నింపుగారవమాడ వళిమద్దుచాయలవారలకును
మన్ననల్గలిగె మేల్పన్నీరుచెంబు లేర్పఱచి తెచ్చినయపరాఘులకును
హుజూరుకొలువులు గలిగె సొంపాలుకు తేట, నీటికొలఁకులలో బెండు నిండువగల
దెప్పపై బొండుమల్లెల చప్పరములు, నెరయఁజేసినవారికి దొరలచేత. 98

మ. కొలఁకుందామరతావితెమ్మెరలసోఁకుల్దెచ్చు ముత్యాలతె
ల్పులబలోర్సరణగండ్లచాయఁ గపురంపుంగుంపు సొంపూను మే
ల్మలకాగంధపుతేటతోడి జిలుగుం బన్నీటిఘుమ్మంపుఁది
త్తులచేఁ బొద్దులువుత్తు రత్తటినిఁ గాంతుల్కాంతలు స్మేడలన్. 99

చ. అలసిన మమ్మ మింటికెగయం ఘటియించి భరంబువాంపు వా
త్యలఁ గనుఁగొన్నఁ గాని తనకబ్బను హర్షమటంచు శేషుఁడ
ర్మిలిఁ దలలెత్తిచూచు బిలరేఖలన న్మడుగుల్చెలంగె ని
ర్జలలసితాబ్జకోరకపరంపర తత్క్షణమండలంబుగన్. 100

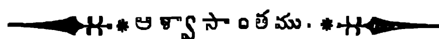
క. పరుసైన యెండమెండున, నరవరలై హాయిలేక యలజడి పడఁగా
సురగాలి యేఁచెఁ బ్రజలం, గఱవుకుఁ దోడావపంట గలిగిన కరణిన్. 101

క. అడరెడు నదీజలంబుల, నెడవాయఁగలేక యవిమహిం గ్రుంకినచో
నడుగంటి నిలిచి తెలిపిన, సుడులనఁగాఁ జెలమలింపుఁ జూపెం బ్రజకున్ 102

గీ. కూపములమీఁదఁ గలలోభగుణముకతనఁ, దూఁచి కైకొను కైవడిఁ దోఁచెనపుడు
హాలికజనములుపరికల్పితాంబుయంత్ర, ములజలంబుల గ్రహియించుచెలువు మెఱయ

క. జడజవనబంధువేఁడిమి, నుడికెడు పుడమికి నొకింత యూరటసేయ
న్నడుమనెలకొన్న వెన్నెల, వడువున శాల్మలుల తూలవారము నెఱసెన్. 104

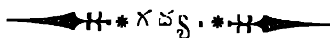
గీ. అట్టిగ్రీష్మర్తువందు నయ్యధిపమాళి, యతులతరభోగభాగ్యంబు లనుభవించె
ననిన జైమినిమునియావిహంగములన, నంతరకథావిధం బెట్టి దని యడిగిన. 105

మ. మృదువాణీసుమచాప చాపలపలాయిద్వేషిరాజన్యకా
న్వదిరాశాంచలభాగ భాగవతసంపన్నత్య పూజాలస
త్సదనాధిష్ఠితవిత్త విత్తమ నుతస్వచ్ఛస్వకీర్తిచ్ఛవి
చ్ఛిదురేందుద్యుతికాండఖండదరలి నాసీరైక భేరీరవా. 106

క. గాంధర్వరసిక యౌవన, గంధర్వవిపత్సుఖర్వగర్వవిదళనా
సంధానధురంధర బల, సంధానవపరశురామ సంగరభీమా. 107

మత్తకోకిల. నందనందనపావనత్యభినందిమానససింధుగో
విందసన్మణినాగపట్టన విశ్రుతప్రభుతోజ్జ్వలా
చందనైందవసుందరీహారిచందనద్రుమనప్రతి
చ్ఛందనూతనకీర్తికందలచంద్రికాంకదిగంకణా.

ఇది శ్రీమన్మదనగోపాలకటాక్షవీక్షణాసమాసాదిత సరసకవితావైభవ సవరమ
న్వయాభరణ నారాయణభూపాలతనుభవ శఠగోపతాపసేంద్రచరణారవింద
సంచలన్మానసమిళింద సంతతభారతభాగవతాదిశ్రవణానంద కామినీమనోహర
రూపరేఖావిజితచైత్ర కాశ్యపగోత్రపవిత్ర జాతివార్తాకవిజనామోదసంధా
యక చిననారాయణనాయకప్రణీతంబైన కువలయాశ్వచరిత్రం బనుమహాప్ర
బంధంబునం బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

కువలయాశ్వచరిత్రము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

క. శ్రీరమణీసంపదరే, ఖారాజద్రూప వైరికైరవవల్లీ
సూరప్రతాప సదరము, నారాయణభూప కీర్తిజిత నవ్యకలాపా!

గీ. అవధరింపుము జైమిని కలపతంగ, కులపతంగంబు లిట్లని తెలుపఁ దొడఁగె
నంత నాసర్వసర్వంసహాధినాథ, జంభసంభేది యత్యంతసంభ్రమమున.

గీ. ఒక్కనాఁ డంతిపురమున నరుల బిగువు, గబ్బిగుబ్బెతగము లూడిగములు సలుప
రాజవర్యుఁ డరా కజారమున దొరలు, గాచినా రని హెగ్గడికత్తె తెలుప. 3

సీ. పచ్చకప్పురము సాంబ్రాలు గూర్చి కురంగమదమున గీఱునామంబు దిద్ది
యలరు పెత్తులుదూపు వెలిసూపు వలిపెంపు జాలువాసరిగరుమాలు చుట్టి
మొలక వెన్నెలలబారులు దీరు కట్టాణితెలిపాలకాయయొంటులు ధరించి
క్రొత్తముత్యపుమేలుకట్టుఁ జీనాపట్టుఁ పసుపుబంగరుపూలవట్టిఁ బూని
పికిలిపూబంతి చెంతపుఁ బిడికి డాని, పోఁతయొఱ వంకమొలవంకి పొంకపఱచి
తమ్మిదోయిమ్మి జోడుసాదనలహాసువు, బ్రాంతపనిసుప్పటీవలివాటు నైచి. 4

ఉడిగపుటింతి కట్టెపట నుంచినపావలు రాజసంబునం
దొడిగి మెఱుంగుటుంగరపుఁ దోరపుహీరపుమించుమంచు పైఁ
బడఁ దులకించు కల్వవిరిబంతులమించు మదాళిమాలిక
ల్బడి నిరువంక నైచు తెలిపావడఁ గ్రొంపులు వీఁగిపోవఁగన్. 5

చ. చెలువలు వీవ పూసురటిఁ జిందిన తెమ్మెరల న్నుమాలు దుం
గులు గదలంగ వాఁడికొనగోరులసోఁకుల గబ్బిగుబ్బచా
యల గరుడాల్చు నిద్దఱు లతాంగులు మూఁపులఁ జేతులూఁదిరాఁ
జిలుకపటాని తేరిపొర చెన్నున నంతిపురంబు వెల్వడెన్. 6

క. సకియలు సాహో యనఁగా, నకలంకశశాంకమణిగణాంతఃప్రతిబిం
బకలాకలనాద్విగుణిత, సకలానుగవారమా హజారముఁ జేరెన్. 7

గీ. చేరి జగజోతిమగరాతి చెక్కడంపుఁ, గలికినీలంపుమెట్ల సింగంపుగద్దె
నునుతకాల్పట్టుజిగి యద్దయొఱగుతోడి, సొగసు నిద్దంపుఁ బట్టుగద్దిగ వసించి. 8

సీ. చెవిపంటఁ జేరి నిల్చిన ప్రాయసమువారి ముసలకమ్మల కొప్పనులు లిఖించి

దిక్కులనుండి యేతెంచు మన్నీలమంత్రులతోడ నుచితంపుఁబలుకు పలికి
సమయోచితముగ హాస్యము లొనర్చు విదూషకులదిక్కు మొలకనవ్వొలుకఁ జూచి
యవసరంబులవార లవధారనుచుఁ దెల్పఁ బొడఁగని వారికింపులు వెలార్చి
సత్కవీంద్రులు రచియించి చదువుపద్య, సమితియం దొరపాటులు చక్కదిద్ది
ప్రౌఢి గనిపింపఁజేయు భూపాలుకొలువు, ప్రజలకవ్వేళఁ గన్నులపండువయ్యె. 9

చ. ఇటువలె నున్నవేళ ధరణీంద్రునిమ్రోలి కవేలనీల సం
ఘటితఖలీనలీనకుముఖచ్యుతఫేనవిరాజి తేజి యొ
క్కటి తుదివాగె పూని వెనుకం గొనిరా మునిరాజు వచ్చె స
చ్చటికిని గాలవుండు పరిపుష్టవిపక్ష మహాద్భుతంబుగన్. 10

మ. జలజాప్తోపమతేజ మంజలిపుటీసంధానము స్సంభ్రమా
కలితోత్థానము భక్తిపూర్వకనమస్కారంబు నామ్రేడితో
ద్గలితాంతస్సుఖపారముం జలుపఁ గౌతూహలమై సభ్యస
ద్యులకున్ విస్మయమునింప సంయమివరేణ్యుం డయ్యనం జేరఁగన్. 11

క. ఎదురేగి శిరోగ్రముత, త్పదయుగళము సోఁక నృపతి ప్రణమిల్లి ప్రియం
బొదవఁగ నర్ఘ్యాదికవిధి, నెఱపఁ బూజిలఁజేసి వినయ మెనయఁగ ననియెన్. 12

క. క్షేమమె కద భవదాశ్రమ, భూమి న్నీవారవారిపూర్తత్యామిషస్సం
గ్రామారంభమృగేంద్ర, స్తోమంబులకెల్ల నోవిశుద్ధచరిత్రా!

శా. స్వామీ మీసుముఖత్వమే కుశలవార్తారీతిఁ గన్పించు నే
నామీరాకకు నన్యకారణము గాన న్నన్ను ధన్యాత్మునిం
గామోదంబునఁ జేయవచ్చితిరి తక్క న్స్వోపకారార్థ మి
ట్లేమేనున్న నుపేక్ష సేయకయు పనీ యానతీవే దయన్. 14

సీ. ఐశ్వర్యగతిమీఁద నరుచి పుట్టినఁగాని బలహంత మీచెంత నిలువ వేఁచుఁ
జక్కఁదనంబుపైఁ జౌక దోఁచినఁగాని సురభామ మీసీమ చొరఁగ వేఁచుఁ
పదవేరుమాత్రంబు కనరువేసినఁగాని హరిపట్టి మిము గిట్టి యరుగ వేఁచు
విబుధధామముమీఁద వెగటు గల్గినఁగాని వనజారి మిముఁజేరి చెనకి వేఁచుఁ
గానఁ దానకనియమవిఘ్నంబు నడుగ, నలికెడను గాని యోవరాని యట్టులేని
ఘోరమామకతూణీరగుప్తశాత, శరమునకు నొక్క కొఱలాట ననుసరింపు? 15

లయగ్రాహి. అలఘుజనవాహతతిరోధగసటస్ఫురితభంగురతరంగఘనరంగపరిధారా
సంగతి మహోన్నతనుతుం గిడుకు మీరునొక యంగగొనువేగ మొనయంగలిగెదేవన్

రంగు మెయి చందము మెఱుంగు మొగమందము చెలంగను సుగంధము పొసంగ నిదిగో మీ
చెంగట నె నిల్చెను కురంగమము వచ్చిన తెఱంగు నెఱుఁగంగఁ బలుకం గదవె మాసీ. 16

ఉ. నాపుడు మోమున న్మొలకనవ్వొలుకం దమవారిఁ జూచి యా
హావిషయంబు గంటిరిగదా యనుచుం దలయూఁచి యాగడీ
డూవిధమున్సమిత్సమితికర్షణకర్కశమైన కేల నా
భూవిభు మేను తట్టి మునిపుంగవుఁ డిట్లనియెం బ్రియంబునన్. 17

ఉ. ఇంతటివాఁడె వాఁడువె కదయ్యా తలంపఁగ శత్రుజిన్మహీ
కాంతునిపట్టివే యఁట యఖండమదారివిదారణక్రియా
కాంతపరాక్రమంబు లడుగన్వలెనే మఱి యీదిగంతవి
శ్రాంతసుధీవిధేయగుణసంగతినీకె తగుం గుమారకా. 18

చ. చలపరితానకీనభుజశౌర్యము పెట్టనికోటయై ముదం
బలవఱపంగ యాగహవిరాహరణార్థ నిమంత్రణక్రియన్
బిలిచినఁగాని రాఁడు బలభేదియు నేఁటిదినంబుదాఁక నో
కులనగధీర యీనదుముఁ గొన్నివిశేషము లెన్నశక్యమే. 19

క. పాతాళకేతుఁడనియెడి, ఘాతుకుఁడొకరక్కసుండు గలఁ డంబుధర
వ్రాతారవనీతావాన, భీతానసధానసకలబృందారకుఁడై. 20

క. ఫలకుసుమబిసాదులు గం, పలకొలఁకులు దెచ్చుకతన మాలిమికాఁడై
నిలుకడఁగ మాతపోనని, మెలఁగుచువాఁ డుండియుండి మెల్లనఁ బిసపన్. 21

గీ. మాయకానూనజపహోమమౌనసంవి, ధానముఖమైన నియమసంతాన మనెడి
పద్మవనవైరికళ మాటుపఱప నేఁడు, రాహువై నాఁడు వాఁడు ధరాతలేంద్ర! 22

సీ. ఒకఁడైనఁ గని యెఱుంగకయుండ విదళించు సారనీవారకేదారసమితి
వెనుక వేళలు గాచి కని కానమిగ దాఁచునటవిఁ దాపసుల మృగాజినమ్ము
లాపిమ్మటను గొంచ అదియేమి యనఁ ద్రుంచుఁ బర్ణశాలాసమీపద్రుమాళిఁ
బిదప నంతయుఁ జూడఁ గదిసి కైకొనసాగు యాగకల్పితహవిర్భాగతతులు
రచ్చసేయఁగఁ దొరకొను రాత్రులందు, మునికుమారుల బెదరించి కొనఁగ దొడఁగుఁ
గామినీమార! వాఁడు నిక్కముగఁ జేసె, నిందురమ్మన్నచోట నిల్లెల్లఁ గొనుట. 23

సీ. పొడగన్న సాష్టాంగముగ వ్రాలి చనువాఁడె యెకురుగా రారంచుఁ బదరసాగెఁ
బిలిచి పెట్టిన వన్యభిక్ష గైకొనువాఁడె కోరి పెట్ట రటంచుఁ గొణఁగసాగె
నిలుచుండి చంకచేతులు కట్టుకొనువాఁడె కొలువరా రేమంచుఁ గెలయసాగె

వినయంబుతోఁ జేరి పనియేమి యనువాఁడె యరయ కర్జాదిద్దు లనుపపాగఁ
దనవచోదోషము క్షమింపుమనెడువాఁడె, యేమనిన లేని వాతప్పు లెంచసాగె
వినుము మహీకాంత కొంచెంతపనికైనఁ, బలుకులేటికిఁ గిల్లాకుపనుపసాగె. 24

చ. ఇటు లతఁ డున్నయంత ధరణీంద్ర యొక కానొకనాఁడు నాకరం
గట నడయాడు నొక్కమృగకాంతకుఁ బ్రొద్దులవేళ చాలఁజే
రుటకతనం దపోధనసరోరుహలోచనలందఱు న్సను
త్కటగతి ముచ్చటల్నిగుడఁగాఁ గడగానని సంభ్రమంబునన్. 25

సీ. ఎన్నినేచ్చనది తానిన్నటిమొటికగా యాకొమ్మఁ గడకుఁ బొమ్మనఁగదమ్మ
పడు చదూడలచేతఁ బనియౌనెవీరేల యనసూయఁ దోతేరఁ బనుపరమ్మ
యీప్రొద్దునక్షత్రమేమిలగ్నము నుంచిదేయంచుఁ దగువారిఁ దెలియరమ్మ
శుద్ధవేళసుఖప్రసూతిగావలెనంచు నిలువేల్పులకుమీఁగులెత్తగమ్మ
గీ. అనుచు గుమిగూడి మృగి నొక్క యలరుఁదోటఁ
బూవుఁబొదరింటఁ దార్చియింపులు జనింప
నున్నతఱి మాయగైకొని యట్టెపడిన
సరణిఁ జెట్టునఁ దెగిపడ్డ కరణివాఁడు. 26

సీ తళుకుటద్దపురంగు గల చెక్కుల బెడంగు మేలికమ్మల డాలు పాలుచేసి
తొగరుఁగెంపులపెంపు నగు మోవి నెఱసొంపు పసని ముక్కఱనిగ్గుపాలుచేసి
సింగంపుగతిఁ బూను చిన్నారి శేఁగౌను బంగారుమొలనూలు పాలుచేసి
వలిజక్కవలఁ గేరు వలుదగుబ్బల తీరు పసిఁడి పైఁటచెఱంగు పాలుచేసి
తనరెఁ గనుఁగొంటిరమ్మ యివ్వనితయనఁగఁ, దగినకాంతావిలాసంబుఁ దాల్చివచ్చె
గిలుకుమట్టెలురవలుపావలు నుజిటులు, విడెముమడమలఁబడుకీలుజడయు మెఱయ.

చ. చెలువగు ముద్దుటుంగరపుఁ జే నెఱికుచ్చులఁ బట్టి యుబ్బగు
బ్బల జిగి జాలువాఱవికె పక్కన క్రీలఁగఁ బైఁటవాటుగా
వలపడఁ గొంకుఁజూపులు నిజాంఘ్రినఖాళికిఁ గల్పపండఁగాఁ
జెలువల చెంతకుంజనియె సిగ్గులపెండ్లికొమార్తెయుం బలెన్. 28

సీ. కూర్చున్నవారు లోఁగుచు లేచి చేఁజూపి యిందురమ్మని ప్రియంబెనయఁబలుక
నిలుచున్న వారు చెంతలఁ జేరి స్వస్తిభవత్వి యటంచు దీవనలొసంగ
నవల మాటాడువారదరిపాటున మర్లి యొఱపు వీక్షించి నివ్వెఱపడంగ
నపుడు వచ్చిన వారలో చెలి యెవతె యీకొమ్మ యంచును గుసగుసలు వోవ

ధీరలగు వార లూఁకను బేరు నడుఁగ, నెంచి యేమంద మని విచారించికొనఁగ
నిలిచె జిలిబిలి జడదారి చెలులఁ జేరి, మచ్చికప్పెడుదారి నమ్మాయదారి. 29

సీ. పనిలేనిపని గిఱుక్కున మోముద్రిప్పుచోఁ జెక్కుపైఁ గమ్మ తళుక్కు మనఁగ
సిగ్గునఁ దలవంచి చిఱునవ్వు నవ్వుచోఁ గెలకులఁ జికిలివెన్నెలలు గాయఁ
గెంగేలఁ బైఁటచెఱంగు బిగించుచోఁ నిద్దంపుఁ జనుఁదోయి నిక్కుదోఁపఁ
బలికించువారి మోములు దేలఁజూచుచోఁ వాలుఁజూపులు పూలవాన గురియ
నిలుచునోఱపును గరువంబుఁ దెలియనీక, పలుకుబెళుకును మొగమునఁదోలఁకు దెలివి
యొడలియఁడకువనడలోఁ బెడఁగువారి, కన్నుఁ బ్రామఁగ మ్రగ్గియున్నకడకునరిగె.

క వడినరిగి రవికి రుచినే, ర్పడి మిడిగ్రుడ్డులును జిక్కరించిన చెవులు
నొబ్బడపున నెత్తినవాలము, నదరఁగ నొక సింగమై మృపాంగన నిలువన్.

చ. కనుఁగొని మౌనికాంతలు కకావికలై మది నమ్మ జెల్లఁగా
యనుచు మిళచ్ఛరీకృతభయంబు గళత్కబరీచయంబున
త్యనుపదధావనావిలమృగాంగనముస్ ముహురుచ్చలద్గురు
స్తనమునుగా రయంబున యదాయతలై పఱతెంచి తెల్పినన్. 31

క. కటకటఁబడి మఱినేన, క్కుటిలక్రియగతులు గురియ గుఱి యెవ్వఁడోయం
చటునిటునారసి వీఁడని, పటుయోగజ్ఞానగరిమ భావించుటయున్. 32

సీ. చిరదయాగాంభీర్య పరిఖను తాఁబేలు నవధైర్యవప్రంబునకు సురంగ
ఖలజాతిగుణలతావళికిఁ బ్రాఁకుడుచెట్టు నిష్ఠురత్వంబనునిమ్మకెరువు
క్రూరవాచాకాలకూటంబునకువార్ధి దాక్షిణ్యవన్యకుద్దామదవము
ప్రకటితాత్మజ్ఞానరవికి దుర్దినవేళ మూర్ఖతాస్థితికిసామ్ముఖ్యకరము
కోపమిటు లౌనో కాదోయో భూపవర్య, యదియపుడు వచ్చి నామీఁదనావహించి
కటములవరించె మొగమెఱ్ఱఁగానొనర్చె, బొమలుముడివెట్టె ముకుపుటంబులుగదల్చె.

వ. అంత.

సీ. తాపసవటులకుఁ దరవాయిఁ జదివించు భాష్యమల్లంతటఁ బాఱవైచి
కొమ్మనసంగంబుఁ గోకిచెంగటమేఁతలడుగు జింకనునుల్కిపడనదల్చి
హారపూజకంబుపర్ణాదులుగొనితెచ్చు నెదుటిశిష్యులను నేమేమొత్తిట్టి
యాగమవాదమాధ్యస్థ్యంబుగోరు ప్రవీణసూరిశ్రేణి వెక్కిరించి
కళవసంబూడ జలకమండలువువీడ, జడలుమహిఁ జీరఁ దేజపసరముజాఱ
దర్భముడిద్రెవ్వ ధ్యానతత్వంబుసోలఁ, గడిగి నిలుచుండి యాగ్రహాగ్రహముఁ జెంది.

వ. అక్కటా దిక్కటాహంబు లొక్కుమ్మడిన నెక్కలించుచు నుక్కుంటిచె
ల్కున యక్కటికంబజీ యిక్కటికిరాతిగుండియ నగ్గలపుటలుకయొగ్గి బగ్గుగ్గు
రుమున శమనదనుజకమన సంధానకరంబగుపరుషాక్షరంబున శపియింపంబూను
నానపసంబున సరస్వతీశంబరమున దుడిదుడి వెడలఁగడంగు నెడ జడధిననాని
రాలంబనజనితంబుగునొక్క వచనంబీవిధంబున వినంబడిన నాకర్ణించితి. 36

చ. పపరకుచున్న మానికులపానన కుమ్మరి కొక్కయేఁడుపం
గుదియకు నొక్కపెట్టునని కోవిదు లాడలె ఘోరసాధనా
భ్యుదితతపోబలంబిటులయో నొకరక్కసుపాలుచేతురే
మది మదినుండి మే మెఱుగమా మఱీవీఁ ఖరాపరాధముల్. 37

గీ. ఐన నేమాయె గనుక ధరాధిపతులు, చేయఁదగినట్టి యీదుష్టశిక్షవీకుఁ
బడినభారంబె పాఱెడుబంట్లకెదురు, కాళ్లుసాతురె యోవెఱ్ఱి కానవినుము. 38

చ. ఇదెహరి యాబుతధ్వజనరేంద్రునకి మ్మిపు డాన్యపాలుఁడే
కదనములోనవీనిఁ గడికండలొనర్పఁడె నీకునేటికీ
యొదవడనన్నమాట యొకయింత వినంబడునంత మాత్రినే
కదియఁగవ్రాలెనొక్క తురగంబు వియత్తలినుండియత్తఱిన్. 39

క. పతయాళితురగభృత్తో, న్నతకర్ణద్వయమునందునం గెంపులమే
ల్పతకమమరెరవికిరణం, బతిరయమునననుపవచ్చు ననువునటింపన్. 40

చ. కనుఁగొని దాని ఫాలఫలకంబునఁ గట్టినపత్రికన్ లిఖిం
చిన వివరంబుఁ జూచి సరసీజహితుండు దయాళుఁడన్పవ
చ్చినదిదియంచు భూవలయసీమదిరంబును జుట్టివచ్చునం
చనఘుతదాఖ్యయుంగువలయాశ్వమటంచు నెఱింగి నెమ్మదిన్. 41

సీ. వరదానములకునై వచ్చువాక్ప్రియకారి ముచ్చాయ లెఱిఁగించు మొగముదెల్ప
యాగభాగాసక్తి నరుదెంచుపాకారి యేఁకారి యిది మీకు నేల యనఁగ
వనవిహారాపేక్ష వచ్చు క్రొన్నెలదాల్పు జక్కిమారప్పలకు హెచ్చరిక పడఁగ
మునులసేమ మెఱుంగఁ జనుదెంచు కరివేల్పు దండనాథుని సమాధానమనుప
విని వినమి చేసి పని గలదనుచు వారిఁ, గూడ దనిత్రోయవలెఁ గద యేడజోలి
మాకు నేటికి వారితో మచ్చరంబు, సొమ్ము సొమ్మునఁ గూడఁ జేర్చుటయె నీతి. 42

చ. అనితలపోసి యేనిటురయంబునఁ దెచ్చితి నత్తురంగముం
గనుఁగొను మిత్తురంగము వికల్పిత సప్తురహేషచేఁ బరా

కని ముహుస్సముద్యన్ముఖంబున సాకేతుసాకేతు న్సలా
మొనరుచు దీసి కైగొని జయోన్నతిఁ జెందుము రాజనందనా 43

చ. అనిన మహాప్రసాద మిపు డానతి యిచ్చితి రేకదా యిఁకం
గనఁబడఁ జెల్ప నేమిటికిఁ గార్యముఖంబున స్వామిచిత్తమే
ననుచు నదేల కావలసినం దనుజు న్వధియింపఁ జాలరే
ననుఁ గరుణావలోకనము సంఘనుఁ జేయఁగఁగాక వచ్చటల్. 44

సీ. చాయలొందినవంచు సంతరించిన వాలుచూరకత్తి పరీక్ష చూపఁగలిగె
తరతరంబులనుండి దాఁచినా రనివిన్న కలుసుసేజామేలు గాంచఁగలిగె
వనిలోనఁ దనుఁగాము ననిచెంచులర్పించు కేడెంబువాడి వీక్షింపఁ గలిగె
పండెమొగ్గినఁ గూడఁ బగఱ గెల్చు కటారియుదికిని వగసొచ్చియింపఁగలిగె
స్వామి మీకతమున నిట్లు చాకపసికి, మీరు వేంచేయనలయునే మీగృహమున
కరుగుదెంచితి రందులకనుట కాదు, పదము లెక్కుడు బహులెనోకద మునీంద్ర. 45

చ. అనిమహీజాని యూడిగపుటాప్తులఁ గన్గొని పండు చాలుగాఁ
బనుపుఁడటంచుఁ బల్కు మునిపాలకమౌళికి నేలమోడ్చి స
ద్వినయవినమ్రుఁడై నిలిచె వెంబడిగా సరుదెంతు మున్నుగాఁ
జనుఁడని వీడుకోల్పి హరి సాహిణి నీవశమంచుఁ బల్కుచున్. 46

చ. గడెలు పదాఱు చెల్లె ననఁగా విని కట్టికవారు మ్రోలి గ
స్పృహ నవధారు దేవ జతనాయన గద్దియు డిగ్గి యంపటి
స్వడిపలకంపి వాళిసరణిన్ హరిగల్నిగుషంగ జెట్లు వెం
బడి కయిలా నొసంగఁ దెలిపావలు మెట్టి యొయార మేర్పడన్. 47

శా. క్రోణేవాకిట వారినిల్పి కులుకుంగుత్తంపుఁ జన్గుబ్బలే
జాణల్ క్రొంపఱు కుంచెంగొండి యడపా ల్సాగింప వాణీరణ
ద్వీణాపాణులు కొంపదారతిగముల్ద్రిప్పంగఁ గక్ష్యాంతర
శ్రేణుల్దాఁటి నృపాలుఁ డంతిపురముం జేరెం బ్రమోదంబునన్. 48

వ. అంత. 49

క. దనుజాతఖండనోత్థతిఁ, జనుమనుజాధిపుప్రతాపజాతము మునుముం
గనిపించె ననుచు జనము, ల్గనుఁగొనమార్తాండమండలం బుదయించెన్. 50

క. ఇటువలె వేఁ న నరపతి, పుటభేదనమునఁ బ్రయాణబోధక భేరీ
పటుసంధమదీకాహళ, పటురవములు నిద్రలేపి పయనము తెలుపన్. 51

సీ. పటుచక్రగతి నేలపాంతు పెల్లగిలంగ విమలమణిస్యందనములు పనర
మావటీలకు మింటిదేవత ల్మంత్రాక్షతములీయగజయూథపములు వెలయ
ధారాసమున్నమద్ధవళచామరలు తెక్కులఁబొంగఁ దగఁ దురంగములు సెలఁగ
జయలక్ష్ములవరింపఁ జనుపెండ్లికొడుకుల గుంపులై భటరాజకోటియొనర
నడచి తమగపుబైట సన్నాహమెల్ల, నమరఁ బౌజులుదీర్చి నిజాప్తమంత్రి
వరముఖాంతరమున సరివారితోడ, మాటలాడించుకొనుచు సామంతనృపులు. 52

చ. గొనబుపసిండి కీలరిగె గుంపులనీడ వసింప నంతలో
జనపతి మేలుకాంచి హరిచందనగంధిలమైనవారిఁ గుం
దనపుమెఱుంగుగిండ్ల వళితల్గొని తన్ముఖమజ్జనంబు సిం
పొనరఁగఁ దీర్చి నడ్డమొకయుగ్మలి పూనఁగ నామతీర్థమై. 53

చ. మినుకుఁ గడానితాయెతుసమేళపుఁ గ్రొవ్విరిదిండుదండదా
ల్పునవలెవాటు చల్వవలిపంపురుమాలువు గట్టి దట్టిఁ జె
క్కినవిడికెంపువంకి జిగి కెంపగు దుప్పటిదాల్చి యాతఁడే
మనసిజుఁడాయన న్సొగసుమార్గముగాఁ గయిసేసి వేడుకన్. 54

సీ. సమదవేత్రకరాతిసాహోనినాదంబు గదలివచ్చెనటంచు మదికిఁ దెలుపఁ
జామరగ్రాహిణీసరళకంకణరావ మిపలి కేతెంచె నంచెఱుక సేయఁ
గమనీయయవనికాకాంచికానిస్వాన మల్లన వచ్చెనం చానతీయ
సంగీతవిద్యావిశారదాగానంబు లిదె యరుదెంచెనం చేర్పరింపఁ
జనపరులు లేచి నిల్వ హజారమునకు, నరిగి చౌకట్లముత్యాలయందుహస్త
మిడఁగఁ గొల్చుచు నిలిచి సాహిణులు మ్రొక్కి, తెచ్చిముందఱఁ దోలు నాఁటి తేజినిల్వ

క. వడిఁగట్టికవారలు హా, వహిమిడి హెచ్చరిక రాయపరగండ యనన్
బెడయంకెవన్నెపైఁగా, లిడకపుడు చివుక్కుమనఁగ నెక్కెం దేజిన్. 56

మ. చనవుల్మీఱఁగ మ్రోల సూల్కొలుపు బల్సామ్రాణిధూపంబు హా
సనకు న్వేలుపుముద్దరాండ్రుకచముల్జార్పంగఁ బుణ్యాంగనా
వనజిహ్వాబ్జకరాపతచ్ఛిరోమణు ల్వర్ణింప ఛత్రంబుపై
ననువౌ బంగరుగుబ్బ పొద్దుఁ దలఁ బ్రాలై ముంచఁ జందగ్గతిన్. 57

చ. జనవరమౌళి కొంతవడి సాహిణి నివ్వెఱగంది చూడ జో
డిన రవగాలు చూపు మహటాహుటి నేగిపరాకు వీరువీ
రని తముఁదెల్ప నంపఱు రయంబున వెంబడ వాగె సళ్ళిరో

య్యానఁగనుమూసి కన్ దెఱచునంతటిలో మునిసీమఁ జేరఁగన్. 58

క. అరుగఁ దదీయమనస్స్ఫుర, దరవింద మరందబృందమై మధురసుధా
చిరకందమై యొకానొక, పరమానందంబు హృదయబంధం బొందన్. 59

సీ. మధ్యసంధ్యాస్నాన మౌనీంద్రలూన తాపసగంధపవనంబు భ్రమరి వాఱె
నంబుపర్ణసమిత్కుశాయాతపటుజాత సమదనాదంబు మీసంబు దీఁటె
సవన ధూమాబ్దవీక్షణనటత్కేకికాంతావిలాసము తోడల్తట్టుకొనియె
నన్యోన్యవైరాసహామృగేంద్రమత్త వేదండ కేళికలు పంతములు వలికె
నీకరణిమున్న గాఁ బరాకిడియె మౌని, యాశ్రమంబని తన్మార్గమభినుతింప
మోదమునఁ దేలి నృపమౌళి మోము చూడఁ, జనవుమైఁ జేరి నిజకేళిసచివుఁ డనియె.

సీ. నలువలు నించు నచ్చపుమంచుఁ జిలికించు ఱేరాయఁ డెడ లేర్పఱించువాఁడు
గలభి గాకుండ వేల్పుల నొక్కనొక్కనిఁగా ధనరాజు వెలినుండి యనుపువాఁడు
వారివారిప్రభుత్వతారతమ్యమెఱింగి గిరిశుండు బంతిసాగించువాఁడు
ప్రొద్దువోయెను జూచి భుజియింపుఁ డని దేవపతి యుపచారము ల్పలుకువాఁడు
తగినవారల వీక్షించి తమ్మిబోఁటి ఱేఁడు మాటికిఁ జవు లెచ్చరించువాఁడు
జనవరాఖండలా యిందు సంయమీంద్రా కాండకృతమైనసత్రయాగంబులందు. 61

చ. మునివనిత ల్శచీముఖ తమోనిభవేణులకుం బతివ్రతా
జనతతిఁ దెల్పఁ గోఁబరవిచారము గావని వేల్పుటొజ్జ జ
య్యని మొగ మడ్డముంజొనుప వారలు నవ్వుదు రామె సిగ్గుపెం
పునఁ దలవంపఁ జందురుఁడు పొంగగ నిచ్చట యాగవేళలన్. 62

సీ. సాలీఁడు గాఁబోలు సమదవేదండంబు తెలినారచీరలుడులిచి తెచ్చుఁ
బనివాఁడు గాఁబోలుఁ బటుఘోణిపోతంబు బలుమోరనివ్వరి కలుపుదీయు
గొల్లఁడు గాఁబోలు భల్లూకపాకంబు మేలిజన్నపుఁబసిమేఁపి తెచ్చుఁ
జనవరి గాఁబోలు గొనబుఁ బ్రాయపుజింక యలరిపై పారుపత్యంబు జేయుఁ
గూలిగొను నొజ్జ కాఁబోలుఁ గొదమ చిలుక, తపసిబుడుతలగమికి వేదంబునుడువు
సుసరముగఁ బారికాంక్షు లేజోలిలేక, జపతపంబులు సాగింప జనవరేణ్య. 63

చ. మునివరులేగ వెంట మృగము ల్నదికిం జని యంతనంత మే
పున కటు నిల్చుచు న్నియమపూర్ణత వారు నిజాశ్రమాళికిం
జనినఁ దదార్ద్రబంధురవిశాలజటల్లరజీరు కాడ వె
న్కొని చెవి బక్కరించి యుఱుకుం బొదకట్టిన వల్ల దాఁటుచున్. 64

ఉ. ఎండదినంబులం బడగ లించుక నీడఁగఁ బట్టి పూనులం
గొండొక సేవ దేర్చు ఫణికోటులఁ జేరి యిదేటికార్య మా
రెండు మతేమి మే మిచట లేమె యటంచు మరల్చి చెల్వమై
నిండ మయూరికల్ శిఖిలనిద్దపుటెక్కలవీచు నక్కడన్. 65

మహాస్రగ్ధర. జనవన్మ్లానింద్ర వేదాక్షరయుత తతహస్తస్రువాజ్యాహుతిప్రో
ద్భవవహ్నిస్ఫారకీలాప్రకటితకరదీపప్రభ న్వాస్తు రౌరా
హవిర్గ్రాహ్యాహూతు లింద్రాద్యమరు లనని కై యాస ప్రేరేపఁగా విఁ
దివపాంచ త్కృష్ణధూమస్థితులు నిబిడమై దృష్టి చీఁకట్లు గప్పన్. 66

క. వేలిమియగ్గి పొగల్దగు, వేలుపుడిగ్గియ ముసింగి వెలువడు నమరీ
జాలము తిన్నని పెన్నెఱి, వాలుఁగురుల కగరుధూపవైఖరి యగుచున్. 67

చ. ఇనహరితాంకరశ్మి కెడమీయని యవ్వెఁ బంకజాకరం
బునఁ గనజక్కవ ల్వగనఁ గ్రొత్తలు గ్రుంకుట దెల్లవాఱుట
ల్గనమి జలాగనద్ధ కులకాంతలమోమును కల్హారాయనిం
గనుఁగొని విచ్చిపోవుటయె గాని వియోగ మెఱుంగఁ డెన్నఁడున్. 68

చ. అని తెలుప న్మహీశుఁ డవుఁగా యని మెచ్చి పటాని తేజిడి
గ్గినతఱి మూఁగి గచ్చు టరిగె త్రెలిపానడ వైచి యచ్చపుం
బని మగఱాతిచెక్కడపుఁ బావలు నిల్పిన వారలం గనుం
గొని యటు నిల్పి యాప్తులొకకొందఱు వెంట నెరామునంబునన్. 69

క. చని నృపతి గనియె మునిజన, వనితాజనతానితాంతవర్ధితకేళీ
వనపాళీ కుసుమాళీ, జనితాళీనలినఘనము సంయమివనమున్. 70

క. కని పర్ణశాలప్రోలను, జని యచ్చటివారిచెంత సంయమిపతికిం
దనరాక తెలియఁ జేసి త, దనుమతిచే వేగఁ జని తదంతరసీమన్- 71

సీ. అచ్ఛవంతచ్ఛవి యామస్తకన్యస్తభసితాధిఁ జేరి కేకసలు గొట్టి
మోఘావిరుచి గండమిలదుమన్మ్రశుకుక్చయములఁ జప్పట్లు నించి నవ్వ
జడలఁ బన్నిన డాలు శారదాభ్రధారాళి కాంతులఁ గికురించి కన్నుమూయఁ
బటునఖద్యుతి కరస్ఫటికాక్షమాలికాచ్ఛాయల డాసి కేకేయనంగి
నవ్యశార్దూలచర్మాసనంబు మీఁద, యోగపట్టె బిగించి కూర్చున్నవాని
గాలవుని గాంచి చేమన్న కత్తిమంత్రి, యడికొనఁ జేరి సాష్టాంగమాచరించి- 72

క. నిలిచెఁ గనుఁగొని నరపు, కులపావన యింపుపుచ్చి సూర్చుంతేసనా

నిల్పితివి తండ్రిపల్కులు, వెలసితి వీటు లతనికన్న విక్రమ గరిమన్. 73

ఉ. అనుచు బహూకరించుసమయంబున నూరక యుండి యుండి యం
జనరుచి పుంజముం జిమిచె నగ్రహ మైనతమంబు పర్వె తో
డన హరిచందనప్రతిభటం బగు వెన్నెల తోఁచె వెంటనే
కనఁబడియె న్నిరస్తకనకస్తబకస్తుతు లైన యెండలున్. 74

క. అది చూచి మేదినీవర, భిదురీ మృదురీతిగా దభేద్యము గంటే
యిదిసుమ్మ దనుజశాంబరి, గదిసె న్బరిపూర్తి దీని ఖండింపు మికన్. 75

గీ. విజయ మగు నీకు గెలువు మోవీరవర్య
యనుచు గాలవుఁ డాడుచో నచటఁ గలుగు
పౌరిగాంత్రులు కటకటం బడుచు శిష్యు
లంటి చనుదేర నప్పటి కరుగుదెంచి. 76

క. మునిచంద్ర వచ్చి మా వెం, టనె వచ్చ్చు నటంటి వీతఁడా నృపుడేమ
య్యా నరేంద్ర కన్నులారం, గనుఁగొంటివె వీని యవదగాకి తనంబుల్. 77

ఉ. అయ్యయొ మాకు దంషమిడినంతిఫలంబు నరేంద్రచంద్ర యీ
దయ్యము తోడి జాగరము దాఁటఁగఁ జేసి శుభమ్ము లిమ్ము తే
వయ్య కౌమాళ్యతండ్రి వయి యాశ్రితరక్షణ దుష్టశిక్షణా
క్షయ్యదయాపరాక్రమ విశాలుఁడవై మనుమయ్య యిమ్మహిన్. 78

సీ. చదువుకొన్నామంచు జట చెప్పుచుఁ బరీక్షఁగొని వరింపు మటంచుఁ బెనఁగువారు
ననుజూచె ననుజూచె ననుచు రిత్తకురిత్త జడలు వట్టుక పోరఁ దొడఁగువారు
బులకము లైమ్మనిట్టపాడువంగ వడి నోరుదెఱచి మైమైఁ జూడఁ దిరుగువారు
జేసన్న నటజంబు చెంతకు రమ్మని మును దొంగమొక్కులు మొక్కువారు
నగుదు రీయయ్యలెల్ల వాఁ డదరుగదగ, గులుకుగుబ్బలు దళుకుఁ జెక్కులు మిటారి
మొలకనవ్వులు గలమోము ముద్దుగులుక, మాయపుం దెక్కులాడియై దాయునపుడు.

సీ. అటుమొన్న భార్గవజటికి శౌనకమౌని కొకవాదుమై నొంటకుంచఁ జేసె
మొన్నఁ బారాశర్యముని యోటరాఁ గూఁతలెగయించి వెతవేఁకి యొత్తఁ జేసె
నిన్న విశ్వామిత్రునికిఁ దంచరఘుటించి యొడలెఱుంగక పడియుండఁ జేసె
నేఁడు మార్కండేయునికి సివంబెత్తించి తలవీడఁగ బయళ్ళ మెలఁగఁ జేసె
మానవాధీశ విను మింతమాత్రమైన బ్రతుకవచ్చును వీనిచేఁ బడినపాట్ల
కొల్లఁబాటయ్యె మాకునిందునిక యేమి, చెప్పెడిది మాతపంబు నీచేతి దిఁక. 80

చ. అన విని యంతయేమిటికి నానతి యిచ్చెద రిన్నినాళ్ళుఁ ద
ద్దనుజుని నొంచి మీపద ముదారముదాకృతి నొందఁ జేయఁ గుం
డినయది నాకు నేర మవునేకద యాకొదవ న్సహించిన
న్ననుపుఁడు వానిఁబట్టి నుఱుమాడెద నొద్దికఁ జెల్లఁజేసెదన్- 81

చ. అనిన రిపుక్షయోస్తు విజయోస్తు పతేభవతే యటంచు వా
రనుపదురాపకోప తరుణార్క విభాదళితారుణాంబుజా
బనఁగను మోము కెంపుగఁ దదర్థరణోన్ముఖభృంగయుగ్మప
ఙ్క్తికనటనభ్రూకుటిక్రమము దెల్పఁగ నచ్చోటుఁ దర్లి నిల్చెనన్- 82

సీ. అధిపభృత్య పరస్పరాన్వేషణాకారణప్రతివక్తృతనామకార్య
మననుగతస్వామి హయవేగభూరుహచ్ఛాయాసమాశ్రితచ్ఛాత్రకంబు
ధావనాయాసాస్వజీవనవృత్తి దిగ్వాచకాందోళికావహజనంబు
సమ్మర్దబహుళాది సరణికోభయపార్శ్వచారితవారణా ధోరణంబు
సరయ సరదుష్ట్రనిష్ప్రతజ్జరఠధూర్త, గణ్యాగాణిక్యసంభవత్కమనహాస్య
వారణక్షమతత్సుతాక్రూరదృష్టి, సంవృతాశంబు సైన్య మచ్చటికి వచ్చె- 83

క. ఈరీతి సైన్యమంతయుఁ, జేరిన నొకబయట రాజసింహము భటులం
దేరిజ వేయంబనిచి గు, డారము లెత్తించి యంతట ప్రవిగుళింకన్- 84

గీ. పటపుటంగడి వీధులేర్పఱచి కొంచె, పాటి నడగని నెక్కి యాపాలె మెల్ల
విడియ నియమించి తిరిగె వేవేలు దివ్వె, టీలవెలుఁగున సంగీతమేలమమర- 85

చ. తిరిగి యతండు వచ్చి పడఁదేర్పుచు ఘుమ్మను వట్టివేళ్ళచ
ప్పరము కురంగటందగు తుషారము చేరువఁ జారువజ్రపాం
డరరుచిగ్రమ్మ గుమ్మెతగుడారమునం గొలువుండి పట్టనాం
తరముననుండి వచ్చునరనాథులకమ్మలు వించు నున్నెడన్- 86

గీ. ఊడిగపుటత్తికాఁ డొక్కఁడొయ్యఁగఁ జేరి
విభుని చెవిలోన నేమేమొ విన్నవింప
నతని కనుసన్న గనుఁగొని యయ్యా మంచి
దతనిఁ బిలిపించెద నటంచు నఱిగివాఁడు. 87

సీ. సేవమై సగము దీసిన బూడెపండుతోఁ గూడినబంగారు లాడె సింగి
పారసీలిపిని జొప్పడ భగవద్గీత లెన్నికవ్రాసిన చిన్నిపలక
బుడుత పసిమిరుచి పులితోలు చుట్టుతోఁ బదనిక ల్నించిన పట్టుజోలె

యొకతిత్తి బరదేశుల కొసంగఁ గూర్చిన రసవాదపు మెఱుంగుఁ బసిఁడి బుడ్లు
కొండవలె నెత్తిపైఁ జుట్టుకొన్న జడలు, వెండికట్టులబెత్తంబు విడెముమీఁద
పీడియముగల్గుదొర పాతలాఁడెజోగి, బిలికొని వచ్చి పాడఁగనిపించుటయును.
గీ. పతికరముఁజూప రత్నకంబళము మీఁదఁ, గడవసమునైచి కూర్చుండి బుడుతపీచు
సురటిగాడ్పుల నుదుటి కస్తూరి బొట్టు, రవలు రాలంగ నాతఁడా రాజుఁజూచి-
సీ. ఇది చేత నుండిన నిసుమంతవడిలోన నేదేశమునకైన నేగవచ్చు
నిది మోళి పైనున్న నెదుటి చేవెళ్ళిన వైరికైదువజాతి దారితప్పు
నిది దట్టిపాఁజ నున్న నెటువంటిరూపైనఁ బ్రాపించి వేడుకఁ జూపవచ్చు

* * * * *

* * * * *

* * బవనికలొసంగి యొకమాయ పన్నుటయును.

ఉ. కంటెఁ దగిల్చినట్టికొన గల్గిన చందురుఁగావి జాలువా
జంట పయంటపై నిగుడి చక్కని జక్కవ నిక్క చొక్కపుం
జంట చెలంగు బంగరువు చాయలు దూచియనంగఁ జాలు వా
ల్గంటి మెఱుంగుఁ జూపులు దళారనవచ్చె మహాద్భుతంబుగన్- 91
ఉ. చొక్కపుఁ బంజుకమ్మల రుచుల్మెఱుఁ గెక్కిన చెక్కుజాలువా
నక్కలచక్కజక్కిణిగొనం బిగిగుబ్బలు పిక్కటిల్లఁగాఁ
జుక్కలరాచడాలు తెలిమాపులు త్రొక్కనిచోట్లు ద్రిక్కనా
చక్కెరబొమ్మయమ్మహిపచంద్రుని చక్కటికేగి గ్రక్కునన్- 92
ఉ. రంగు చెలంగ గుబ్బల ధరాస్థలివత్సము మోపలేమిసా
ష్టాంగ మొనర్చ సిగ్గువడె నంచు నభంగురపాకభిన్మణీ
సంగతకంకణారవముచాటఁగఁ బైటచెఱంగు కేలితో
ముంగలఁ గొంకుచుం గొలువుమొక్కుఘటించి పిఱింది కేగినన్- 93
సీ. సయిదోడ చూడు నస్సాయ యిల్లేజ యిల్లేశవోజులపతి యింగిలయ్యె
* జగ్గుమంటివి వచ్చిశాణ నిద్దాహుంత్త కారి బుర్నాపుత్త గాలిసుమ్మ
అట్టెచూస్తుండది యదెనన్నెమోసిలి గలవాఁడ నని యదిగాక గడిని
చిక్కారిసాదన జేసెనదియింన్న దోభాజలల్ల మెలుద్రిబజారి

---

* యీపద్యమును బ్రత్యంతరములేకపోవుటచే నిచ్చవచ్చినట్లు దిద్దినఁగవిహృదయము చెడునని భీతిచే నాభారముఁ జదువరులకే వదలినాము.

దీనిపైయేఁడుపై సేసి నానువాని, చిక్కుటారికోలారికఁ జిక్కి కోలి
రాజుపాలాననిను యిటు రాయటంచు, రాచబేవళ్ళ కెరలి విరాళిగొనిరి. 94

గీ. అంత వారెల్లఁ దత్కారణాభినూత, నాతివాచాటతాజ్యప్రభూతరోష
వీతిహోత్రసముజ్జాతధూతికీలి, కాత్రుతిస్ఫీతతామ్రనేత్రులగుచు లేచి- 95

సీ. ఉఱులతో డుత దట్టిపారల వంకులు డుస్సి తెలిచల్లడములతో నిలుచువారు
నింటి కిమ్మని పిల్లబంటుచేతికి సొమ్ము లొసఁగి వీరావేశ మొందువారు
జౌనన్నఁ జేవెర్రి మని హెచ్చరించుచుఁ జికటారి పొపలికి ల్సెయువారు
దీని ముంపరనొంచి వానిపైఁ బడువారు * * *
వాలు గొని లేచివచ్చు భూపాలుఁ ద్రోచి
యవ్వలి గుడారమున కేగుఁడను చుఁ జెవకి
యతనిగద్దింపులకు భయమందువారు
నగుచు సంపలు దొమ్మిగా నరయుటయును. 96

గీ. అంత నాలాడె జోగి మాయావిధిజ్ఞ, పంచమంత్రము నుపసంహరించి నిలిచి
మునుపుఁ గొలువున్నవేళ నేయునికినుండి, రట్లయుండఁగఁ గైవార మాచరించి- 97

క. పాతాళకేతుఁ డంపిన, దూతన్నా సామి కెదిరి దురమున నిలువ
న్నీతరముగాదు వినుసీ, వేలెంచి బలంబుతోడ నిటు విడియుటయున్- 98

మ. తనచారుల్గని వచ్చి దైన్యమున నేతద్వార్త విన్పింపఁగా
విని మీసంబులుదిద్ది దైత్యుఁ డహహా వీరా పడిన్వచ్చిపో
రనునన్నుం గది యించువారు మఱివారా నన్ను మార్కొంపుదురం
చనుమానింపకవచ్చి నిల్వఁగల వీరాగ్రేసరు ల్బాపురే! 99

క. పెంపు విచారింపక విని, పింపఁగరాదనక వచ్చి ప్రేలెడు వీరిం
జెంపలు వేయరె యనుచు ని, లింపారి నిజాప్తులం బిలిచి యిట్లనియెన్- 100

ఉ. వింటిరె యొక్కవార్త మనవెఱ్ఱులు చెప్పిరి తాముకన్నలం
గంటి మటంచు నీతబిసిగాంద్రుడు మదీయమహోగ్రమాయకై
డంటతనంబునంజని ఋతధ్వజు సైన్యసమేతుఁ జేర నా
బంటుఁ దనంబుఁ జూపుటకుఁ బన్నినవా డఁట వాఁడు వాఁడిమిన్- 101

సీ. గరళకంఠద్వేషి కరక కాయలు గొన్ని తినినదైన నాఁకలి దెచ్చుకొనుము
దేవేంద్రమదభేది తెలిచాయ గలకోర పంటిమొన ల్సానఁ బట్టుకొమ్ము

ఘూర్ణమునఁ బర్బరకేశ తుప్పునట్టినఘోరజిహ్వ మిక్కిలివాఁడి చేసికొమ్మ
కుటిలాక్షి మాంసంబు గొంతునఁ బడినోరు గాలువ విప్పవుడు సిగ్గు దెచ్చుకొమ్మ
తనవులకుఁ గల్గె మనుజయూథప్రచండ, పలలపారణ తత్ప్రక్తపానకేళి
లాలనామోద విరసమాశంబు మీఁద, నరుసనంవలు గంతులు నైవుఁ డింక 102

క. అని నన్నుఁ బనుప వచ్చితి, మనుజేశ్వర బాగు వెట్టుమా రాజుల ని
వ్వాని తూర్పుదెసకు మాదొర, చనుదెంచు న్యాస్కవహన సన్నహనమునన్- 103

గీ. అనినఁ జెలునవ్వు నవ్వి యజ్జనవరాగ్ర, గణ్యుఁ డతనికిఁ గట్టునర్గం బొసంగి
మంగిపటునవెనే నడిపించు కొంచ, మంచు వీడ్కొల్ప నాతైత్యుఁడరుగుటయును-

గీ. అధిపతియుఁ జప్పలుధరించి యారగించి, హితజనులు గొల్వఁ పగువారి యింట్లకెల్ల
గేలిగతినేగి యిది వేళ కీలిఁగమాట, వాసులకటంచు లాలించి వచ్చెనంత- 105

సీ. బొంగులు నిల్పియుబ్బఁగఁ బైఁడిగ్రాఁతబొమ్మలగుడారంబు లమర్చువారుఁ
గొయ్యలు నాఁటి యాగులతోడి రెమ్మలు వాటంపు గుడిసెలు నేచువారుఁ
బొక్కళ్ళువలెఁ గుంతములు చేర్చి యామీఁద గడితంపుఁ బచ్చడాల్గప్పువారుఁ
బచ్చికల్పైకుప్పదుపాలులఁ జెక్కి పూబొదరిండ్లు మున్నుగాఁ గదియువారు
నచ్చుగా నీటికందువలరయువారుఁ, పురుఁగుఁబుట్టలు చెదర నుబ్బుచునుకొక్క
పరిగ నప్పుడుఁ జప్పట్లు చఱచువారు, నైరి తద్వేళఁ బాళెంబువారలెల్ల- 106

సీ. రాతిరి పొక్కళ్ళ రాలుకొల్పిన వహ్నిగలిగినపొగలు చీఁకట్లు గప్పె
గాళ్ళుబచే నూఁదకయ బగ్గమును శిఖ ల్నిగుడుచోటులు పట్టపగలుచేసెఁ
దగవార్చి మూకళ్ళ దిగువాఱమంచిన కూటిబల్లావు లాగుబ్బకొనియెఁ
బొరలించి చంద్రదీ నిప్పులమీఁదఁ గాల్చిన కఱుకుట్లవాసనల్గ్రమ్ముకొనియెఁ
ద్రోవఁ బోనీక బల్లెముల్ ఱువ్వితెచ్చి, కడిగి జింకలగ్రేలాడఁ గట్టి లిత్తు
లాలుచు భీభత్సరసము మహోగ్రమయ్యెఁ, భుక్తిగొన్నట్టివారి తేఁపులుఁపాసంగ-

క. చాలఁ గురంగటికుడుగుల, గాలాపుస్వేఁటలాడఁగా దొరకినబ
ల్లిలు చవిఁదేల్చె నపుడా, పాళెంబున డిగిన బక్కబంట్రౌతులకున్- 108

సీ. వలసినయెడకుఁ గమ్మలుగ్రాయ గ్రామసంచులవారి గంటూల కిలకిలలును
దొరపలంచిన కార్యసరణు లెంచు సమాత్యకుంజరంబు లొనర్చు గుసగుసలును
బొలదిండి రాయల యలవుల గనినచ్చి సిలుచు వేగులవారి కలకలములు
వరుస కంపఱటంచు నంకులేర్పడియున్న బలకరంబులవారి యబ్బలములు
నెపుడు వినలు నొక్కొయంచు నెంచి యాడఁ

జూచు సంగీతమేళంబు సొగసుకాండ్రి
ధిమ్మనెడి మద్దెలలమ్రోత గ్రమ్ముకొనియె
రాజు పసలించు తెలిగుడారంబుమ్రోల- 109

చ. నలుఁగిడి చల్వదాల్చి పయనంపు టలంతల నిద్రఁ జెందరో
వెలఁదులలేపఁ గొంకి పతివింతగుడారపు పారివారిగం
టలరొప తుల్కి లేవఁ జిఱునవ్వులతోఁ దమవారిఁ గూడి యిం
పులతమి దీలినన్ నిదురవోయిరి నన్నబోజంగు లత్తఱిన్- 110

చ. గుమిగొని తెచ్చికోలుకుసిగుంపులఁ జెట్టులనీడఁ బొట్టిమం
చములపయి న్శయించి పటసారకుటీరము లెత్తి మేలిజా
నమున రమించు పల్లవులనంటున నేరములెన్నుచున్న ప్ర
మదల మ్రోల నీటునెఱపం బనిపూనిరి గుత్తలంజియల్. 111

చ. కనుకని తెల్లవాఱుదనుక న్నతిగోరెదు పల్లవాళి మే
ల్గనుఁగొని వీడెముంగలుపులాహిరి మేపుల నిద్రఁబుచ్చి చెం
దిన చిఱునవ్వుతో నపుడె నిద్దురలాయని వింతపైఁడి ప
ట్టిన వెలముద్దుగుమ్మలు వడిన్శయనించిరి చప్పరంబులన్. 112

క. అల పాళెమునను నిలుపని, బలకరమై పారివారి పరిపై తగును
క్కళమై నిదురించని సరి, నలపుల వెలచెలుల విటులు వతిఁజాలు టమరెన్. 113

సీ. ఒక్కండు పట్టుగా నూఁకొనఁ దబ్బిబ్బుబాటు గొల్లసివాలు పాడుకొనుచుఁ
బాముసాడించునేర్పాటునఁ దలయూఁచికొంచును జెంగు విన్పించుకొనుచుఁ
దమవారి గుమిగూడి దమ్మరాజులకత లొన్నొటికడ్డములేక నొడివికొనుచు
లయయొక్కట్రోవతాళంబొకట్రోవఁగా నేమేమొ ఢక్కవాయించుకొనుచుఁ
జిటుకుమన్నఁ బరామరిశించుకొనుచు, నంటుకత్తెలు తమపయనంబు సమ్మ
తించకాడిన వగఁ జెప్పుకొంచుమించి, రుక్కళపునల్లమందుల యొంటికాండ్రు. 114

సీ. వెలవకుమనివెన్నుఁ జఱచి వేలుపుకోఁడు తెలిపిననింద్రాణి తెలియ దయ్యెఁ
దనుతాసె తెలిసి మూసినకంటితోవాణి వీనులపైఁ గేలు మానదయ్యెఁ
నది పరామరిశింతునని యేగు పతినాఁగి జలధినందనకొంగు విడువదయ్యెఁ
దడదడమన గుండె తాళిబొట్టుదర గుబ్బలిపట్టి పదుకయిల్వెళ్లదయ్యెఁ
బాళెమున నక్కడక్కడఁ బదిలముగను, మ్రోయఁ జేసినతమ్ముకుల మొదలిపోటు
దారమ్రోతల పటహంపుధణధణలకు దొంతిగా సంఘనిటులున్న యంతలోన. 115

క. అలరాజు విజయ మెనయం, గలఁడని చంద్రుఁడును దారకావసితలతోఁ
గలహించి ముడియవైచిన, పొలుపలరన్ వేగుఁజుక్క పొడిచెం బెడఁగై 116

క. అంతట దనుజేంద్రుం డొక, దంతపుఁజవికన్ బ్రధానదైత్యులతోడ
న్మంతనమాడుచు నృపుబల, వంతపువైఖరులు వేగువారలు దెల్పన్ 117

క. పడవాళ్లఁ బిలిచి బలముల, వెదలింపుఁ డటన్న వారు వెసఁ జని నిద్రా
జడులను బలాశివీరుల, నడిగా మేల్కొల్పి ప్రకృతవార్తలు దెల్పన్ 118

చ. అదరుచు వచ్చె నొక్కపలలాశి నిజాంగన సిగ్గుతోడి న
వ్వొదవెడు మాడ్కి చేతఁ దనయుల్లములోని పునారతక్రియా
భ్యుదయపు వాంఛ దెల్పఁ గనుబొమ్మ నదల్చుచు మీఁది వేలుపు
న్మదితల నంటు గానిపయి ముందుగఁ జొక్క ఘటించె నోయనన్ 119

చ. ఒకదనుజాధినాథుఁడు మదోద్ధతి గండమలందికొంచు గొం
చక చనుదెంచె నుగ్రరణసన్నహనంబున రాజమార్గణా
శికి నిఁక మీఁద డెందము బళీ యిరవౌనని యొమ్మగోడపైఁ
జికిలియొసంగి సన్నియలఁ జెన్నగు సున్నము వ్రాయు కైవడిన్ 120

గీ. విరులు సిగఁ జుట్టికొని యొక్క వీరదైత్యుఁ, డరిగె నిఁక మీఁదఁ గల్గు కల్పావనీజ
పుష్పముల సారసౌరభంబునకు వాని, వలపునకుఁ బూని సరిచూడవలయు ననఁగ. 121

క. ఈనేలచుట్టుఁ దిరిగినఁ, బోనీయఁడు రాజు పాఱిపోరాదనుతీ
రూనఁగ నొకనక్తంచర, సూనుఁడు చక్రంబు ద్రిప్పుచుం జనుదెంచెన్ 122

క. అనలోపమనృపశరముల, మొనలం బడి తరణిబింబముం జొచ్చుగతిం
దనుజుం డొక్కఁడు గ్రక్కునఁ, గనకరథం బెక్కి యక్కు గిఱ్ఱొక్కుచు వెడలెన్. 123

సీ. పడవాళ్లగమికిఁ జేపుడికి దబ్బఱనొప్పి పైపైచుకొని మూలఁబడినవారు
నిండ్లలోనన యుండి యెటువోయిరో కాన మనిపించి కనిపించక డఁగువారు
నింటికావలికి నన్నచట నిల్పరు గదా యని వేల్పులకు మ్రొక్కఁ జనెడువారుఁ
దొలునాఁడె నృపుఁవార్తలు విని యొక లేనిపనిఁ బూని యెందెందొ చనెడువారు
గ్రాసములు చెల్లలేదని గాసిచేసి, కొలువుజీవితముల కొప్పకొననివారు,
నగుచుఁ గోఁచపిశాచము ల్దిగులుపడఁగఁ, దక్కరక్కసిదొరలు ముందఱను నిల్వ 124

సీ. నిలుచుండి వీణ చేతులఁ బూని తెఱఁగంటిబయకాఁడు మేల్కొల్పు పదముఁ బాడ
నలుకుతో నాల్గుమోముల దేవుఁ డొకయోర దినశుద్ధి దెల్పి వేవెనుక కొదఁగఁ
దనయూరినుండి తెచ్చినపూలమాల జేజేలరాయఁడు చేసి చేతికొసఁగఁ

జోరవచేసికొనిశంకరుఁ డిచ్చుకాలకు సఖుఁ డొకుచేరుపైఁ జూడి చెప్ప
గడియకుడుక మునుంగుటఁ గని గురుండు, తెల్లవారెడునని పలుతెంచి పలుకఁ
గటికవారెల్ల దొరలునచ్చుట వచింప, దనుజపతిలేచి యొకభద్రదంతినెక్కి 125

సీ. కోటకావలికై యాప్త కోటితోన, నీవు నీవని నియమించి నిలిపి తక్కు
రక్కసులు వారణంబుల రథములందుఁ, దురగములయందుఁ బొదసూపి తోడనడువ

సీ. చెకుముకి యగ్గిజానకిత్రాటిమిడుఁగురుల్గ్రాలెడునది యెలగోలుమూఁక
వెదురుమల ప్రేచ్చు విధమున నీటియగ్రాల్చిపాల్చియది పండిబారు
లిరుగోపులను దుమ్ము లెగయించునదిసిలేముస్తీబుగల కాలుమొకరిపాజు
కొమ్ముకత్తుల మెఱుంగుల వెల్లపావడ గ్రాలునది మస్తెనుఁగులచయంబు
సురగిరింద్రంబు పిల్లలై చుట్టునున్న, కనకరథముల నడుమ సింగాణి విల్లు
దొనలు మెఱయంగఁ దేరిపైఁ దోఁచువాఁడు, ధారుణీశ్వరుఁ డెని వేగువారు దెలుప

చ. అరిగి మహాభయంకరతరాహవదోహలబాహుప్రతా
పరుచులు వోలు చెందిరపుఁ బానపచేఁ బుజచేయి వీసు
స్థిరమతి సంపపెట్టుకొలఁదిం గజరాజము నిల్పి దానవే
శ్వరుఁ డెలగోలనవ్వఁగ నిశాచరుల న్నియమించి నంతటన్. 128

చ. అలరు మొగంబుతోఁ గువలయాశ్వము సిల్పి సరేంద్రమౌళి తూ
పులపొదిదోయి వీఁపుకడఁ బొందుపరం బిగియించి మించురా
చిలుకలువ్రాఁతగచ్చుపనిసింగిణి సైకొని యెక్కువెట్టి సే
నలు తనసన్న గోరఁగ గుణాధ్వనిచేయుచుఁ జేయి వీచుమన్. 129

క. పేరములువాతి యొక్కొక, చేరువ గుంపగుచుఁ దారసిలి యిరువాగుం
ఘోరపుబాణపుఁ జువ్వలు, బోరనఁ గొనవిఱిచి సైనఁ బొసఁగ న్మ్రోపటన్. 130

క. కొనద్రుంచిసైచు బాణపుఁ, జెనుజువ్వలు పాతి నేలపెట్టుగఁబడుఁజి
బున సిగిడి కాలుసేతులు, దుసియలుగావించి ముందు దుముసున నడిచెన్. 131

క. ఉయ్యాలచేరులనఁగా, నయ్యిరువాగులును దతిమి యాటు దిరుగుచు బ
ల్కయ్య మొనరించి యించుక, దయ్యొక యొడ్లె పయిఁ బెట్టుటయు నట్టియెడన్.

చ. ఒకపరియొడ్లలోని రిపులుగ్రతనైచు తుపాకి మందు గుం
డ్లకు వెనుదీయకాఁగి యచటంబడు నాపులఁ గోలుగొట్టనీ
య కనిఁ బెనంగి యంతఁ దరియంబడి యచ్చటివారలం గికా
పికలుగఁ దోలి యొడ్లు విడిపించిరి చేరువకొంద్రు మెచ్చఁగన్. 133

గీ. అలసినట్టి జనులు తేలి యవలికరుగ, వేఱుతుటుములు పెనుబోటు భేరిమ్రోఁత
లమర నరుదెంచి దొడ్డకయ్యమున నవియుఁ, బడలనంతయుఁగని వంటి బాయుగదిసె.

క. అంటలునిట్టలు నచ్చిన, యంపము గనుపట్టెఁ దద్రణాంభోనిధి దాఁ
టం దెప్ప గట్టఁ బూనిన, చందంబున నలుగు లరిదిబాయల నీనన్. 135

గీ. ఒకఁడు కుంతానఁ బగవాని యురము గ్రుమ్మ
వెంట నేయాతఁ డీటెచే వెళ్ళఁ బొడువ
వెలసె నద్దాఱు నిల్చిన నిలువు కడన
కాళికై కానడించిన కానుకనఁగ. 136

క. పగవాని గ్రుచ్చి యీటెని, నెగనెత్తెనొకండు రణమహీరుహ ఫలమునం
గగనముననుండి త్రాలెడు, ఖగపాళుల కంది యిచ్చు కైవడి మెఱయన్.. 137

క. జముదాడి నొక్కవీరుఁడు, విమతేంద్రుం బొడిచి వాఁడు వెస నిజభుజసా
రము మెచ్చి చల్లునవకుం, కుంకుమబలెఁ దద్రక్తమున నిగుంభితుఁ డయ్యెన్. 138

క. అలుగునగచూపు వేళం, దలతలమను నంతసోఁకిన న్మగవానిం
గళదాఁకెఁ బెనఁగు నొకమొ, కల్లపుదొరకరాసి నీటుకత్తియ యగుటన్.. 139

ఉ. నిగళము లూడ్చినట్టి కరిణీపతిచేరినఁ దేజిపావడన్
మొగిమునఁ గప్పినూకి యొకమొక్కలపు న్నెఱరౌతు కుంభము
ల్పగులఁగ నేసిన న్వడలఁ బట్టము వెంటనే మౌక్తికావళు
ల్మగఁటిమి మెచ్చి చేరి జయలక్ష్మిసుమాంజలి యిచ్చునైనడిన్. 140

మ. బలియుం డొక్కపదాతి రౌతు తనబాహాబానూకుచు న్నెండుపై
ఘులమాస్త్రీలతలల్లరాసిలితికిం దుండించుచుం జుట్టిరా
నలకెం దత్తనువు ల్పరంబడుట భూతాజ్ఞప్తిచే వెట్టిమో
పులు నేలం బడవైచి కూలఁబడు కాపుల్వోలె నప్పట్టునన్. 141

క. నరపతి యంతట దనుజుల, యురువడిఁ గని చేయివీవ నుగ్రాకార
స్ఫురతం గరులకుఁ గరులున్, హరులకు హరులరదములకు నరదము లెదురన్.

సీ. రాజనాచెయిచూడు గ్రాసంబు ఋణవ..ఁ జేయుదునే యంచుఁ జేరువారు
లలితంపుఁ దులశిప్రోగులు ద్రుంచి నోటిలోఁ వైచికొంచుఁ దురీనవచ్చువారుఁ
గలనిలోఁ బొలియుటకంటె భాగ్యమ్ములున్న వెయంచుఁ దెగి యనికలుమువారు
నేలినవానికట్టెదుట నే పనికివచ్చుటగదా మేలని చొచ్చువారుఁ
బూర్వవైరంబు మాని సొంపులు జనింప

నొకని కొకఁ డెప్పరించుచుఁ జికిలియొఱలు
పొఱవైచుచు వడిఁజొరఁబాఱువారు
నగుచుఁ గైజీతములవార లనికి నిగిడి. 143

క. దనుజులఁ గదిసిన నత్తఱి, జనితంబగు ధూళిపాళి చదలఁ బొదలఁగా
ననిమిషకోటికిఁ గరములఁ, గనుదోయిం బులుముకొనుచుఁ గనుఁగొనవలసెన్.

సీ. అరదము ల్దరదుర నరుదార నరుదేఱ నరదము ల్దరదురనరిగె నెదురు
కరులు ఘీంకార బంధురములై నడతేఱఁ గరులు ఘీంకారబంధురత నెదురు
హరులు హేషాతిభీకరములై పఱతేఱ హరులు హేషాతిభీకరత నెదురు
భటకోటి చటులతోద్భటములై చనుదేఱ భటకోటిచటులతోద్భటత మీఱు
సారథులు వ్రాలఁగొమ్ములు చదిసికూలఁ, బక్కెఱలు వ్రీలఁ గరవాలపటలితూలఁ
కేడివారంగ నవి పోరు ఖేచరాళి, హర్షమునఁ జూడఁగా బొమ్మలాడినట్లు. 145

మ. చదిసెం దేరులు పాఱె వారణము లశ్వమ్ముల్గరం గూలెఁ గం
ఠదరెన్ సైన్యము వ్రాలె బాహువులు వ్రీదెస్సెన్నాంసము వ్రాలెనం
గదము ల్దీలెఁ గిరీటము ల్పఱచె రక్తశ్రేణి కయ్యంపుఁ జో
క్కువనర్పన్ భుజదర్పమొప్ప నిరువాగుం జేరి పోరాడఁగన్. 146

సీ. ప్రేగులుమీఁదఁ గన్పించి నవ్వేడు తలల్తూఁడులుగల తమ్మితుటుముఁ దెగడెఁ
గెంపుటుంగరపుడా ల్గీల్కొన్న బాహువు ల్ఫణమణు ల్గలయహిప్రభులఁ దెగడెఁ
బలు జముదాడి పోటులమించుపక్షము ల్నెఱియ లానిన భూమిసీటుఁ దెగడెఁ
వ్రేటులరక్తము ల్వెదలించుతొడలు కుంకుమనీటి చిమ్మనగ్రోవిఁ దెగడె
దనుజమనుజేంద్రసైన్యముల్ దైన్యమెడలి
కయ్యమొనరింప సంగరాంగణము చూడ
దివిజవర్యులు మొగములు ద్రిప్పికొనఁగ
నప్పు డమ్మక్కు యనిపించె నమృతముగను. 147

వ. వెండియు నుద్దండతరచండధరకోపాటోప విభ్రమభ్రమిత నయనభ్రమావహస్యంద
నసహస్రసంగతరథాంగనికరావద్భ్రమద్భ్రమణ విధూత ధూళీపాళికా ధరాధురావ
హ గిరీశదరీణకరీశ్వరంబును గరీశ్వరధారాధరక్షతజపూరపారావార దుర్వారత
రంగాయమాన కనకపరికరంబును బోరనెడఁదగాయంబులవారలం గుంతసంఘ
టితద్విషేటి కాడోలికలం గొనిపోవువారును మున్నఱకమై నెక్కినకత్తలాణంబు
లం బరులపాలు చేయ నోపక డిగ నుఱికి కటారుల డొక్కలు విదారించి

నడచి పడువారును క్షతంబుల వెడలు ప్రేవుల నూడనీకయదిమి కదనోన్మాసంబున దుష్టులు బిగియించి యెదిరించువారును గొలుపుగాయంబులఁ బడియుండియు మండిగాలిడుకొని కైదువులు జడిపించుకొనుచు రౌద్రాకారంబున నున్నవారును గళదెలిసి నలుదిక్కులుం బులుకుపులుకునఁ జూచి మానధనంబునం దొడిగినచల్లడంబు లక్కడక్కడఁ జించుకొనువారును ప్రాణనిర్యాణసమయంబునందును నిజస్వామివిజయంబె విచారించువారును నడుగకె మున్న యభ్యర్ణంపుమడుఁగుల జలంబుదెచ్చి దప్పినివారించు బంటుల ఋణంబులు దీర్చుకొని వారితోనాత్మీయులకు వలయు బుద్ధులుపదేశించువారును దెట్టువలుగట్టియున్న క్రొన్నెత్తురులు గనుంగొని నెత్తురుకళవట్టి తమకుఁదాము ప్రాలువారును దోలఁగక క్కడక్కడభద్రపడఅచిన ముదురుమానిసులకతంబునఁ బోఁగూడక నమోనమో యనుచున్నవారును గ్రించుఁదనంబునఁ గొంచెపాటిచెనకులఁ దెచ్చికోలు వేదనలంబడి తన్నుకొనువారును గలిగి సంగ్రామంబు గావున నధికధామంబును జన్యంబు గావున భూతక్రియామాన్యంబును సమరతలంబు గావున ధర్మోజ్జ్వలంబును నై యాసమీకంబు సమాకులితనాకలోకం బయ్యె మఱియు. 148

గీ. పోరఁ బెనువానగా రక్తపూర మొలుకు, కాయములు పూను భూతనికాయములకెఁ గేళిగతి నిల్చు రణభద్రకాళిక్రమోల, పరలు పన్నీరుతిత్తులవా రనంగ. 149

సీ. గ్రుడ్డులు మిడికించుకొని దప్పికిమ్మను దమవారినొక్క బేతాళమాళి
గ్రొంతుమ్రోచిన దిగుల్కొని నోర వ్రేలిడి క్రక్కునొక్క పిశాచికావిభుండు
అన్నువట్టినను మ్రాగన్నుతోఁ బొర్లాడు నేలపైనొక డాకినీవరుండు
కిక్కిర్తి మెక్కి యగిస్ఠ్యమంత్రము వల్కి బొజ్జ నంటుచు నొక్క భూతనేత
తనివితీఱినఁ ద్రేఁపు విన్నునఁ బొసిక్క, శతపదాల్ నొక్కు నొక్కనిశాచరుండు
పలలరాసుల బువ్వంపుబంతివిందు, మించుబోఁడులతో నాచగించువేళ. 150

గీ. ఒక్కనికి శేబరమరసియుఁ దగఁదినక, వీనిఁబడనైచె నాతఁ డావీరుఁ డనుచు
గావనుచుఁ గుమ్ములాడునక్తంచరాళి, యెంతకార్యంబు దమకేమి యెవ్వఁడైన. 151

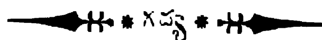
క. ఒకవీరవరుకబంధము, నకుమూఁగి పిశాచికాగణము భూతావే
శకమున నది యెగిరినచోఁ, బకపకనవ్వించె నులికిపడి డాకినులన్. 152

* సీ. శౌనకమౌని విశ్వామిత్రుతోఁ దెమ్మ పన్నిదం బనుచుఁ జేపట్టి తిగువ
శుకుఁడు * * * *

---

* ఇక్కడఁగొంతగ్రంథభాగము మాప్రతిలోలేదు.

మాలిని. ధరణిభరణశేషా దర్పకద్వేషవేషా, శరదధిసితకీర్తి సౌధయూధాగ్రసక్త
వరగుణమణిజాలా వర్తితోద్దిష్టలీలా । నరపతికులహేళీ నారసక్ష్మాపమౌళీ

ఇది శ్రీమన్మదనగోపాలకటాక్షవీక్షణాసమాసాదిత సరసకవితావైభవ సవరస న్యాయాభరణ నారాయణభూపాలతనూభవ శఠగోపతాపసేంద్రచరణారవింద సంచలన్మానసమిళింద సంతతభారతభాగవతాదిశ్రవణానంద కామినీమనోహర రూపరేఖావిజితచైత్రి కాశ్యపగోత్రపవిత్రి జాతికార్త్యాకవిజనామోదసంధాయక చిననారాయణనాయకప్రణీతంబైన కువలయాశ్వచరిత్రంబను మహాప్రబంధంబునం బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

కువలయాశ్వచరిత్రము.

తృతీయాశ్వాసము.

క. శ్రీరమణీమృదుపదలా, క్షారసకోపాయనప్రసారితవీక్షా
దూరితదైత్యకలాపా, నారదవసుమునవాసవారదఘోపా! 1

గీ. అవధరింపుము జైమిని కలపతంగ, కులపతంగంబు లిట్లని తెలుపఁ దొడంగె
నట్లు పాతాళకేతుఁ డయ్యాతుధానుఁ, డటులిక న్నను మున్నుగాఁ బొలుసరించి. 2

క. దళవాయితోడఁ గోటకు, వెలుపటియిల్లు న్నిలిచి వేయించి పిరం
గులు లగ్గంబులవిూఁద, న్నిలిపించఁగఁ బనిచి నిగుడు నెవ్వగతోడన్. 3

చ. అరిగిపురంబుసొచ్చి పలలాశనశాలి కుమారుతోడ మే
ల్సరియగు దైత్యులం గనుల న్నిలువ న్నియమించి యాయస
స్ఫురణఁ దనర్చు కోటతలుపు ల్బిగియింపఁగఁ బంచి ధీరతా
స్థిరమతిఁ జేరఁగా నగరుఁ జేరిహజారము నందు నిల్చుచున్. 4

క. మించు తెమిఁ గణజము ద్దెం, పించుచుఁ గైజీతములకు వేర్వేఱ బ్రా
యించుచు నెలకొలువునకుం, బంచియిడుచు మందుగుండుబాణము లెల్లన్. 5

క. ఇటు లుండ నచట నృపుఁడు, ద్భటగతి దానవుని కూటిపాలెం బెల్లం
దటుకునఁ జూఱ లాసంగుచు, నటు నిలువక సేనతోడ నప్పురిఁ జుట్టెన్. 6

చ. అచలితవృత్తి నిట్లు విడియం దళవాయి పలాశి పీడు మె
చ్చుచు నలకోటకేగు జలసూత్రపుఁ జోటు లెఱింగి యడ్డ క
ట్టుచు రసవర్గ మచ్చటకడున్వడిఁ జేరఁగ నీక శూరతా
రచనలఁ జిల్లరల్బులుపు రక్కసిపాలియఁగాంచెరిఁ గొట్టుచున్. 7

క. ముత్తికె వేయించిన రితి, జొత్తముఁ డించుకయు బెదర కుద్భటధీరో
దాత్తమతి నగరు సొరక వి, యత్తటి నటునూను గననియందె వసించెన్. 8

సీ. తెఱగంటిదొర నరాధిపు మెచ్చఁ జనుటకై నలువతో నాలోచనంబు సేయ
నిలనుండి వచ్చు వేగులవారి వెంటనే సురమౌని గొణుగుచు సుద్దులడుగ
గిరిభేది నగరివాకిటివార్త లడుగంగ దిగధీశులు నియోగి తెగల నంప
అడ్డాలు విడి వేల్పు లమరగాంగ్రేసురేంద్రు కార్యకర్తలబందుగట్టికొనఁగ
భూరిభుజశక్తి మెచ్చిమిపోటుగాఁగ, మేదినీభర్త పాలెంబునూఁదఁబడిన
దానవులయూఁక తన్మహోగ్రటక్కటోగ్ర, ఘాటిఁ గీడించి కమ్మఁగోటఁ జేరు.

సీ. ఆచ్చెరు వెలువ లుయ్యాలచేరులు సేలవైచితి రని తోడి వారిఁ బదరఁ
జోటిరించుకయు లేక కోటరంబులలోని యురవుపాములు పెఱ బొఱియఁజొరఁగ
నఖిలపక్షులకులాయములుఁ బోఁ బిల్లల గఱచి యాన్వాలి కోనకడకుఁ బఱవ
ముంచి చీఁకటులుకల్పించు నీడలు పోవఁ బద్మాకరంబుల పాఁచి విఱుగఁ
జెట్టుగులులేని పెనుగారుచిచ్చు వచ్చె, ననుమఁ జెంచెత లెండ్లకై యలమటింపఁ
బార్థివేంద్రుని భటులు డాబాలు నడుప, నఱకి రయ్యద్రిపై విపినంబు నెల్ల. 10
క. దనుజుల తుపాకిగుండు, ల్గనఁబడు డాబాలు పలకలందాఁకి బిరీ
లునఁ దిరుగుఁ దమునియోఁగిం, చినవారల నొంచ మగుడు చెలువం బమరన్. 11
క. మనుజేంద్రుఁ డంత సేనలఁ, బనుపుచు సురత్రాణి లగ్గఁబట్టించిన న
ద్దనుజపతి వీరధర్మం, బునఁ దెగువకుఁ జొచ్చి యెదుర ముదిరిన కినుకన్ 12
మ. అరరే వేఁడి మెఱుంగు తూపుఁ గొనియయ్యా యెంతయోవింత యా
నరనాథాగ్రణి యేయఁగా నది దిశాంతభ్రాంతరోచిర్నిరం
తరమై వాని శిరంబు గైకొని యనంతాకాంతపైఁ దాఁకెపం
తురసంతోషహృదంతులై దిగధికాంతుల్వింత చింత ల్విడన్. 13
ఉ. అంతటఁ జేరవచ్చిన వియచ్చరనాథుల దీవనల్మహీ
కాంతుఁడు గాంచి వారి మృదుగౌరవసారవచోవిభూతి న
త్యంతము సంతసం బొదవ నవ్వు నిజాంచితసైన్యము న్బహిః
ప్రాంతమునందు నుంచి దరహాసవిలాసవిభాసమానుఁడై. 14
క. నగరిపురిపునగరుండవ, న్నగరరథయూథసాధనానావిధరు
గ్గగధగలు చూచువేడుక, చిగిరింపఁగురింపరాని చిడిముడి వొడమన్. 15
క. ఒక్కఁడె పవనోద్భవజవ, ధిక్కరణధురీణమైన తేజిన్వడిగా
నెక్కి ప్రకాశాత్యవశద, దిక్కంబగు పురముసొచ్చి ధృతి నచ్చోటన్. 16
ఉ. గోడలుగోపురముల్గరిడి గుళ్లు గృహాంగణము ల్గజస్థలు
ల్మేడలు మేలుకట్టులును మిద్దెలు ప్రాకలు మేలుమచ్చులున్
వాడలు వేదులు న్విపణివర్గములు న్వనజాకరంబులుం
జూడఁ బదాఱువన్నె గల శుద్ధసువర్ణము లౌట మెచ్చుమన్. 17
సీ. పరఁగఁ బిరంగీల బలుగుండ్లకై డాఁగఁ బఱక లమర్చిన పాఁతరలును
వెలుపటి మంగుతిత్తులు గూలిన యరాబు కొఱకమర్చిన పచ్చిగోడగుంపు
లెనసి మాఱ్తుగు లగ్గకెక్కఁ గుంపెంగఁ దార్చిన కాంచనంపు దందనపుఁ జేతు

ఎదుటి సురంగంబు లెఱిఁగి యా చాయఁగాఁ గల్పించు ప్రతి సురంగముల గములు
ప్రతిబలము ద్రేయు తిరుగుడు తాళ్లకతనఁ, గుమ్ము లానిన బంగారు గోడలుదరి
పడిన మగరాలు చూర్ణమై పుడమిరాలు, నీలముల చాలుఁ జూచి వర్ణించుకొనుచు. 18

క. ఘోరదశాధార నిశా, చారికృశాంగులను జూచి జడియకుఁ డనుచున్
సారతరదాత్మమహిమం, బూర ధరాజాని యభయ మొసఁగుచునంతన్ 19

సీ. కోటవెట్టికి ముద్దుగుమ్మలతో మట్టి తట్ట లందిచ్చు గంధర్వచయముఁ
గనునీళ్లు పులిమికొంచును బానశాలలో మంచు గట్టించు నమర్త్య కులము
మలఁగికొంచును ఫిరంగుల లగ్గములమీఁది కురువడితోఁ జేర్చు నురగగణము
బలిమికాంపఱిగు రక్కసులకు సంకెళ్లతో జలకుంభములు మోచుసాధ్యపటలి
విబుధరిపు పాటుఁ జెప్పుకో వెఱచియుత్తి, యపుహజారాన గుసగుసలాడుచున్న
కిన్నరశతంబుఁ గని బుజ్జగించి పనిచి, ననుచు వేడుక తోడుగా నగరు చరిసి. 20

సీ. నలఁగిన మైలచీరలను మైఁ బొంగారు నిగ్గులు బంగారు నీరుగాఁగ
ముడివీడు నిడుదక్రొమ్ముడుల డాలు శరీర మునకు నల్లని మేలిముసుఁగుగాఁగఁ
బవళించు కఠినభూభాగమ్ముమీఁద నిబ్బరపుఁ జూపులు కల్పవాన్పుగాఁగ
నాఁకటి కన్యోన్యమలసతమై నాడు మాటలె యమృతంపు తేటగాఁగ
దనుజు చెఱసాల నున్న గంధర్వకాంత, లవరిపాటుఁ దనుఁ జూచి బెదరిలేచి
కొంకుసిగ్గులతో మఱుంగులకుఁ బోవ, నిలచి వారలఁ జేర్చి మన్నించిపనిచి 21

క. తోవరాచరాతినిద్దపుఁ, జవికెల తెగల న్నగళ్లచా వళ్లను నుం
బవడంపుఁ గొణిగెల లోగిలి, సవరనికేరులునుదాఁటి చనఁ జన నెదుటన్. 22

గీ. పచ్చిదేరఁగఁ జిలుక బాబా పజీరు, జగడమునఁ గుమ్ములాడు నచ్చరమిటారి
కత్తెయల వేల్పు నెఱనీటు కాంద్రద రూప, ముందు బొమ్మలుగల మేడయొకటిగాంచి.

క. తగురా మగరాసగనిగ, లగురా తోగరాచసాలల స్వన్నువుం
బిగడాలడా లిడెంతటి, సొగసని తేజీని డిగ్గి చోద్యంబలరన్. 24

మ. చను వో నాతని కందుఁ గర్ణపద విశ్రాంతంబు లయ్యెంగడున్
వనితా యెంతటి చేల వే నెలఁత యైనం జింతనే చింత గుం
దునటే యందని మ్రాని పండులకుఁ జేతుల్ చాతురే యైన న
ద్దను జోవంత మెఱుంగు నంతకును గాంతా తాళుమ న్వాక్యముల్. 25

క. అది విని మఱియున్ విని విని, యిదియేమో కాని చూతమిపుడని యువనీ
ధవనేత బూరికోరిక, నవలికి జని జనిత విస్మయ నిమగ్నుండై. 26

సీ. పలచనిపావడపై నొంటికట్టుగాఁ గట్టిన వలిపె చెంగావికవమ
పాన్పుపైఁ బొరల నిప్పపుగుబ్బల పాలపటలి పెట్లునఁ జిటిలిరాల
కటిలు నిట్టూర్పులఁ గెమ్మోవి, బగులంగ గోరునఁ జిమ్ము కన్నీరునటిన
బంగారు గోపకటంగిపోవఁ దలాట బటువుల్లుతటఁ బెనఁగి నేమె
పనికిదిగ్గున లేచి పూపాన్పుమీఁద వ్రాలి కూర్చుండి ముక్కుపై వ్రేలు నిలిపి
యొక్క చెలికత్తె యూరార్పఁ బెక్కుతలఁపు, లన్ను గొనుచున్న యొకనాఁటి నాఁడిఁ గాంచి.

మ. భళిరా కన్నులు మీలఁ గీసొగసు రూపా చాల నేదాసురా
కళలందించ్చు మెఱుంగు ముద్దుమొగ మింకం జంద్రుఁ డాకీనిముం
గళ నారా బలితంపు గుబ్బలివియే కాబోలుఁ బూచెండ్లు మిం
డలు మేలే కురు లింద్రనీలములు కన్నన్ మిన్నలా సేకరా. 29

క. నెమ్మిగదా నడతమ్మే, గొమ్మగదా బెడఁగుగురులు తొలుకనిమిగుం
గమ్మగదా మెయి వాసన, దమ్మిగదా తేనె చూపు తొయ్యలికిఁ గీ. 30

ఉ. దబ్బర కాను మాట ననితామణి కాను మెఱుంగు జాళువా
గుబ్బలి తోని కోటపలి గుబ్బెత చక్కన వేల్పుఁ రాచరా
ప్రబ్బలి పాలితేట యలరాజముఖీమణి వేణి కారుచీఁ
లిబ్బిపడంతి పట్టి కవలీల జయంబగు దీనిప్రాపుగన్. 31

చ. కలకల నవ్వునట్టునన మొగింపు పరాలను గాఁ ఠదేసి క
న్నులు పిడికిట్టిలో మిను మినుక్కను కానును ముద్దుగారు ప
లుక్కులఁ జివికమ్మచేఁ దళుకుతళుక్కను చెక్కులఁ బట్టుచేసి గు
బ్బలఁ గను చూపు మేటకు గుభాలను తావులఁ దీఁకె తగున్. 32

ఉ. చక్కనపిట్టకున్ గలికి చన్నులమిట్టకు నేమిపుట్టువో
చక్కరదీవికిన్ ననితసన్నపుమోవికి నేమి వావియో
నిక్కువకానికిం జెలువ నిద్దపుమేనికి నేమి నేస్తమో
చుక్కలకోటికి న్మగువసొంపుల గోటికి నేమి కూర్మియో. 33

క. అనిరొంచి యుందమవిలుపీ, కుని యలుఁగులగుంపువంటి చురుకుచూపు నాటన్.
జనియించిన తమకమునఁ , గ్రొక్కనిమూఁచినఁ గెఱఁగి తెచ్చికొన్ ధృతిమించన్. 34

క. ఎంత కఠినంగి నటింటిన, నంతకుఁ దగు నేకదా మహాళినవాళీ
కుంతల కాంతపసుమాస, కుంతలసత్పాంగకంది కుందఁడిదేవా. 35

చ. కనుగవ తెంపు కొప్పువిసిఁ గా ముడిగొప్పెకు బొండుమీఁది బం

కపనెఱిచూపు నెవ్వరు నగించని నవ్వు బయల్ గుఱించి ప
ల్కులు గిళిదేరుమేనుఁ గనుఁగొన్నను జక్కఁదనమ్ము మొక్క ప
క్కని మొగవానికి న్వలచెఁ గావలయుం గలయం దలంపఁగన్. 36

క. బలనంతపు వలవంతలఁ, జెలువంతయు నేరసామ్ముఁ జేసెనొకో యీ
వలపునఁ దగిలినవానికి, దలపున లవలేశమైన దయలేదేమో 37

ఉ. వానిదిగాక జన్మమును వారము నీరమణీలలామ య
య్యో నగుబాటుగా నతని యొద్దకు నెచ్చెలిఁ బంచి పంపినం
దాని టుకాక వేఱేమియొనర్చెనో నావలపంచు నించు వి
ల్కానికిలోంగి నెమ్మదిఁ దలంచుకొనన్ వలపించె నెవ్వఁడో. 38

క. అవ్వల నొకనికి మీఁదుగ, జవ్వనమిటుగట్టికొన్న జలజేక్షణతో
నెవ్వగఁ బలుకులు పలికిన, నెవ్వగ యేకాని చేర నేరవు కోర్కుల్. 39

గీ. విను సేమగు దీనిస్వాంతమెల్ల, దలియవచ్చునా యంచుఁ దొలఁగియొక్క
లోపమునుఁ గును నిలువ నాలోలనయన, చేరి నెచ్చెలిపాలిఁ జిక్కఁ దీర్చి. 40

మ. తలిరుఁబ్రోడ మన మీనిశాచరునిచేతం జిక్కెఁ జిక్కెడి యీ
యిలఁ గాసిల్లుట గానకేమయినో వారేమైనఁ గానిమ్ము నీ
యొల ప్రాయంబు నిరర్థకంబువడి వీఁడేమేమి గావింప న
తిఱలుచున్నాడో యెఱుంగ మిందులకు యింతీ వంత లేనాయెనే. 41

క. అక్క బుతధ్వజభూపను, డెక్కడ నేవెక్కడ యిట్టిటికే ని
చొక్కపుఁ జక్కని నెనెమ్మ, నిక్కముజేయ కోర్కె నేరదే వగ యేలే. 42

చ. తలపున నెంత మోహపరితాపము గల్గిన నాచుకొందురో
యలయక లేక యీకటికి నంగడి వెట్టుదురో నిసూటిగా
పలుకవు నిన్నువంటి కులభామలుఁ గానవో నారికామ్ము నా
ఘలపయి బాళిలేదో తమిబుట్టిన పట్టున మట్టుపెట్టరో. 43

క. తగులెఱుఁగఁ జేసి కూడఁగ, మగవానికిఁ జెల్లుఁగాని మఱియెంతైనన్
మగువకుఁ జెల్లదు మీఁదట, నగుబాటగుఁ బిన్నపనులనన్ రాదు చెలీ. 44

ఉ. నీమది నింతకోరికె జనించినయప్పుడు యెట్లు కూర్చునో
యీమరుఁడింక నిన్ను వసుధాధిపమౌళికిఁ గూర్చకుండ నే
మీమనమంతగా రిపులమేమ మఱివానికిఁ దానఁ గీర్తిగా
దేమురియూప తప్పినసతీవిను మొక్కటి సావధానవై. 45

క. మనలందెచ్చిన యాదై, త్యునిబాధలఁగలఁగి మునులుతో తెరఁగన
జ్జనపతి యాతనితో నిడ, యనిసేయుచు నున్న వాఁడటంచును వింటిన్. 46

క. పురదనుజ కామినులు కా, తరలై తరళైకవ్యాపయుతం గుందుము నా
తురలై గరళైధిత వా, క్పరతంత్రత మాని యునికి గనుఁగొనుమబలా. 47

క. గావున నృపతిజయించెం, గావలయుంజూడు మెషము కన్నదరు ననం
గావిని పలికిన దానవు, నీవాయని చూచి కామినీ మణి కలఁకన్. 48

గీ. యేటి పలుకమ్మ యతడు నన్నేల యేలు, తిరిగి సంధించి నన్ను బోధించరాకు
మింత యేమిటికింక నాయింద వింటి, వానికెక్కిన ప్రాణమే వామనయన. 49

చ. అనిపలుకం ధరాధిప సురాధిపుఁడీసతి నెమ్మనమ్మునన్
ననునెనయం దలంచుట కనంబడె బోటి ఋతధ్వజేశ్వరుం
డని కొనియాడె గాన నటులైనది నిక్కమయ్యెనేని నే
దనువిపుడీ వధూమణి పదంబుల వైవఁగఁ దామసింతునే. 50

శా. నాభాగ్యంబదిరయ్య యీయతివ యందంబిందు భావించినా
కేభంగింగవయంగఁ గల్గునని యూహింపన్ మపూర్వంబుగా
నాభీలాభవ భూరి ఫాలదహనాభానంగ కౌక్షేయక
క్షోభక్షయ్యతఁ జెంది యున్నయది యిచ్చో మెచ్చ వచ్చుంగదా. 51

చ. ననుఁగొని తెచ్చినట్టి మునినాయక నిన్ను నుతింతు నోబలా
మునిఁ గొని యాడనేల పెను మొక్కలిరక్కసి ఱేనికై కదా
యనుకల భావనాపరహయంబుగ వచ్చితి గాన నింక నా
తని యవదానమెంచవలదా జలజాలక నిందుఁ గాంచుటల్. 52

చ. ఇపుడిటు కానుపించుకొని యేను ఋతధ్వజరాజనందను
దట్టపు దమిఁ దెల్పి జాణయగుటన్ జెలి యెవ్వలికేఁగ సిగ్గు దో
రపువగ కొంతు జారఁగ బరాబరి సేయుచునిందు మారుక
య్యపురుచిఁ జూపి దీనివిరహాంబుధికింగడఁ జేరనిత్తునో. 53

సీ. యీగుబ్బలిఁకమీఁద నాగోటికొనధాటి గదిసిన గజిబిజి గాకయున్నె
యీమోవియిఁకమీఁద నామోము మునిపంటి ఘాతచే నలిబిలి గాకయున్నె
యీదేహమిఁకమీద నాదు కౌగిలింత వగచేత వసివార్లువాడకున్నె
యీకురులిఁకమీఁద నాకూర్మిపెనఁకువ, పాటుచేవడిఁ జిక్కువడకయున్నె
చిక్కువడుగాక యేమినా చింతదీర, ననుభవింపక పోనేర నకటయిట్టు

కేల తలవిరిఁ బువ్వుఁబోఁటిచెలితాంగి, గానవొకయింతయోర్వదో కద యిదేల 54

క. భళి యేటి కోరిక లివితో, య్యలిచేఁ జేరొకన్న యట్టి యాతని ననుఁగా
దలఁచితి వేఱొకఁడేమో, యిలలోన ఋతధ్వజేంద్రు లెంపఱుగలరో 55

గీ. ఐన నొక సాధనం బున్నదా ఋతధ్వ, జేశ్వరుండీ పలాశిలో కేంద్రుతోఁడ
నని యొనర్చుము నున్న వాఁడన వయస్య, పలికెఁ గావున నతఁడ కావలయు నేను. 55

క. అన్నిటికిని మంచిదియే, సన్నలతాంగులను డాయఁ జని తద్వచనా
చ్ఛిన్న మకరంద ధారా, భ్యున్నతికిం గర్ణపుటము లొగ్గుటయనుచున్. 56

ఉ. లోన మఱుంగువాసి జనలోకపసాకరబాకశాసి మై
తావులకంటె మున్న రుచి ధారలు బారులు దీర్పఁగా రతి
స్త్రీవిభు రంభ చుట్టమును జెక్కిలి గొట్టు నొయార మొల్కఁగా
నావనజాక్షులున్నయెడ కద్దరిపాటున వచ్చి నిల్చినన్. 57

చ. కసిహృదయంబు ఝల్లుమన ఘల్లుమనంగఁ బదాంగదంబు ది
గ్గన వెస లేచి లేనడ యొయారముతోఁ దెరచాటుఁ జేరఁగా
మినిచెలికత్తె తత్తరము మెక్కొన గద్దియఁ దెచ్చియుంచ మిం
చిన తమినందు మీఁద నివసించె ధరావరుఁ డావరాత్ముఁడై. 58

ఉ. అంతటలో ఋతధ్వజ నరేంద్రుని మోహనమూర్తి మున్న గ
న్నంతయుఁ గన్నులంబడిన నాతఁడు కాడ యతండె యాగదా
కంతుని దాడికిన్ వెరవగా యని డెందమునందు నెంతయుం
జింతవహింపుచుండె సరసీరుహలోచన బోటి యచ్చటన్. 59

చ. ప్రకటగుణాంక యోపురుషసింహమ నీమహనీయమూర్తి మా
మకహృదయాంబుజమునకు మక్కువ నెక్కొనఁ జేసె నింకఁ గొం
కక కనిపించుమంచు నడుగన్ బనిలేదయినన్ శుభాభిధా
యకమగు నీచరిత్ర ముదయంబులకుం దగు నంద మొందఁగన్. 60

చ. బహుతరదేహధామ ఘనబాహు విహారముఁ జూచినన్ మహా
మహుఁడవు గాక యొక్క నరమాత్రుఁడ వేయనిదా నెఱింగియున్
సహజపుముగ్ధతాగుణమునన్ వినఁ గోరితి గాక నీశుభా
వహన ధురీణమైన గుణవారము నే విను నంతదాననే. 61

గీ. ఓ మహాభాగ నీకథాభ్యుదయమెల్లఁ, దగినచందాన వినినయందాక లేదు
పారవిరహిత ఘోరార్తి వారిరాశి, మగ్నమామకచేతోతి మహిమ కతన 62

క. కతలయ్యె మావిత మా, వెతలన్నియుఁ దెలుపుచున్న వీనవు వినుమా
జతనమున గుణము లనియెడు, రతనంబుల గని యటంచు రమణి వచించున్. 63

వ. అని చెప్పి మఱియు నెచ్చెలి యిట్లనియె. 64

సీ. అనఘ విశ్వావసుం డనియెడు గంధర్వరాజు మద్గావురిత్రాత వెలయు
నతని పాణిగృహీతి హారిణియనుపేరుగారి కాంచినముద్దుగుమ్మ మించు
నాయమ్మ సుతులెంపఁ బైన గల్గియు కూతు, రొక తె లేమికిఁ జాల నుమ్మలించి
యాత్మ జాత నొసంగుఁ డనుచుఁ దేవుం డనియె, కంటఁ బసురాతి కల్ల మ్రొక్క-
వట్టిదకదా వధూటుల కల్లుఁ డనుచు, నగవు పగవులటంచు నెయ్యంబులంచు
సంపకములంచు మఱియెన్ని యైన కలవు, కాంతులవియుండె వీఁపటి కతలు వినుము

గీ. అంతన కాంత గర్భాలసాంగియగుచు, నాకుఁ దెలియదుగా యొక నాటిరేయి
వంపఱను మంచిశుభవేళ యనుచుఁ బలికి, రప్పుడీ యుద్ధరించెదు నమ్మఁ గనియె. 66

గీ. పుట్టినప్పుడె జన్మనంబును సమస్త భామినీకోటిఁ దలదన్ను పాటి చెలువు
గలిగె దీనికి నదియె దుఃఖములకెల్ల, మూలమైనది యంత నాలోచనయ్య. 67

క. అసమాన వయోమయమున, లసమాన కలాదులం దొలఁగఁ జూచియుదా
లసయను పేరిడె విశ్వా, వసుఁడున్ హారిణియు గారవంబునఁ బెనుపన్.

ఉ. అయ్యె పరాను మాప్రియవయస్య యటంచు నచింపలేను మా
తొయ్యలి వీధిలో నొకపుడొ నడయాడఁగఁ జూచెనేని యా
తియ్యని వింటిజోదు శరధిం గదియించిన పూవుఁదూపులే
యెయ్యెడ నైచికొంచుఁ దమిహెచ్చినఁ బోఁ బొరలాడకుండునే. 68

క. ఏటికి మాటలు నాఁటికి, నేఁటికి మగవాఁడు నలచునే కప వినుమా
బోటి తటాలునఁ జూచిన, నాఁటదివలచు స్మరోంబుజాగ్రమునంటన్. 69

సీ. బలవైరి పనిచినఁ బిలువ వచ్చినవానిఁ, గనుసన్న చేసిల్పి కడపఁ బనిచి
మోవుపైఁ గేలుంచి ముచ్చటాడుచు వచ్చు నలకూబరుని మన్నన లువరించి
నెనరుతోఁ గడునాచి కొనివచ్చు నునుగచ్చు టరిగెలవారి సందంబు నిల్పి
కడువేగ మదుపులు గైకొని యుడిగంపు రాజీవముఖి హోజారమున నిల్పి
కొలువునకు నేఁగు రంభ నిచ్చలముగాగ, నగరులోపలఁ జొచ్చి మా నాతిఁ జక్క-
దనము వీక్షించి యామె నిద్దంపుఁ జెక్కు, నొక్కముద్దిడుకొనిపోవునొక్కవేళ. 70

సీ. శచిచేత జంభశాసనున కొక్కొక వేళ స్వారిసరాగాలు జరుగఁ బాసె
రంభచే నల యక్షరాజపుత్రకునకు లలి హుషారుగ వెసలంగఁ బాసె

బాల్యాతిచే నర్థ పద్మారి మాళికి నిట్టట్టుఁ బీరంబులెత్తఁ బూసె
కమలచే నీలమేఘశ్యామమూర్తికి గరుడునెక్క వయాళిగనఁగఁ బూస
నెంకుసర్వసుపర్వపర్వేందు ముఖుల, చేతనిశ్శేషదేవతాశ్రేణికెల్ల
సడన కోటులలోఁగట్టుగడలఁబూసె, ననఘ మానాతి జాతుకో యనుభవమున. 71

ఉ. ఆవెతలెన్నగానెనఁ గలవయ్య మహాత్మ వచింప భారతం
బీవనజాక్షి మెచ్చఁ జనదెవ్వరికెట్టి మహానుభావుతే
జోవిభవంబు దెల్పెను జుక్కను నెవ్వరి రూపమెంచినం
దావిననట్ల పోవునొక తప్పపనుల్ గదియించి యవ్వలన్. 72

గీ. అంత నొకనాడు తలిదండ్రు, లనుప భూమిఁ గెలవిశేషంబు లీక్షింపఁదలఁచియేను
లోనుగాఁగల నెచ్చెలుల్ వేనవేలు, గొలువ నగ్గజయాన యయ్యలకు డిగ్గి. 73

క. ఇంపుఁగల పుణ్యభూములు, సంపదఁ జరించి కోకిలాళిమదాళీ
కంపలితకేళివాటిక్, సంపదముంగేయు నొక వనంబున విడిసెన్. 74

చ. విడిసినయంత నొక్కెడ నొర వేఁటకు వచ్చెనో కాని కొంచెపు
న్నడిగిని నెక్కి చేతను గనంబడు నెట్టెము మీఁది డేగయున్
బడలినమోము గువ్వగుమి పట్టుల బాలితపు మాపు మించఁగా
దోడిఁదోడినూడిగంపుఁ దగతోఁ జనియెన్ మనుఁ జూపదేమియున్. 35

గీ. అతనిఁ గనుగొన్న సేకన్నెదైన వలపు, నమ్మహారాజుడెగివే గాలిశయము
నంది చనలేక యంతెంతినరుగు వారి, నడుగ వాయ బుతధ్వజుండనుచుఁ జనిరి. 76

గీ. అతనిఁ జూచినపాటయ యూసు ధామినెనప, యదియ నెపముగ దేవదేవి యాకుగానచి
నోటికందియ్య వగకోటి నూటికోట, యీసెనేర్చి మనోజాతుఁ డింతిమీఁద. 77

చ. అదిమొదలీవసూటి విరులంటదు కస్తురి గీరుబొట్టు పె
ట్టదు పువుఁదోట రాయదు పటంబులు వ్రాయదు వీణచెంతఁ జే
రదు నెనర్పైన చిల్కనుకరంబున దాలిని ముద్దటించుఁ దా
గద్దియదు కింజకాండ కరకామ్మక కర్మహతాహతాంగియై. 78

చ. చెలులు మొరంగినిల్చి తనసిబ్బెపు గుబ్బలు నారుతీరు ని
గ్గులుగల కేలుఁదమ్మి కనుఁగొంచు నయోయిటువంటి మేనికిన్
వలదె తదీయనాయతిర నక్షముసం బువుసంపఁ బోలె నీ
యలసత దీర నిప్రఁగనసంమఁ దలంచి వితాకురాలసున్. 79

చ. ఎలమినరేంద్ర పూళి తనయింటికి వచ్చిన యట్లు గా మదిం

దలఁపుచు సిగ్గుతో మరుగునన్ నిలువంబడి వచ్చినాతఁడా
చెలువుఁడు చూడరే యనినఁ జెల్వలిఁ దెవ్వరిఁ గానమే యనం
దలఁకుచుఁ జూచి కల్లయె యనంగడు వెల్వెలఁబారు దీనయై. 80

సీ. అధిపప్రతాపాగ్ని నరికట్టుకొన్నట్టి, సొంపునం గనుఁదోయి కెంపువనరఁ
బతికీర్తిచంద్రికాపటలిఁ గౌగిటఁ జేర్చు మాట్కి మేనున బాండిమంబు వెలయ
విభుదానధారాంబువితతికిఁ జోటిచ్చు పోలుపున శ్రమజలంబులు చెలంగ
నాయకధైర్యంబు బాయకుండఁగఁబట్టు కైవడి నైశ్చల్యగరిమ మెరయఁ
గడపట నిజేశు మదిలోనఁ గట్టివైచి, కొన్నగతి సంతతధ్యానగుణము పసర
నమరియునతండు గనిపించినట్టులైన, నవరిపడి లేచు రేయెల్ల నిదురలేక. 81

సీ. తలచూపవెఱచు నీయళివేణి సమరంపసుమబ్భ్రాపనవకాంచనములు గన్న
పెదవెత్త వెఱచు నీబింబోష్ఠి తరువార సుకుమార తతధీర శుకము గన్న
బొదఁగట్టవెఱచు నీపువుఁబోఁడి ఝుంకార భారాతిభయపషట్పదము గన్న
నడుగిడ వెరచు నీయబ్జపాదసమీప వికటానుభావహంసికలఁ గన్న
వెడవిలుతుచేతనగు నలజడియుఁ దేనె, జడియు గమ్మని దెమ్మెరల్ తొడరు జడియు
నలయు నెమ్మేనఁ జలువఁ దాకలపరించుఁ, గలవరించు నో కానోక కలవరించు. 82

క. పొన్నలకుం దెలిజాబిలి, మిన్నలకుం దలఁకు చిలుక మేలిమిపలుకుల్
విన్ననగున్ విన్ననగున్, గ్రొన్ననగుంపులకు దిగులుకొని మదిఁ బొగులున్. 83

క. ఈరీతి నారికీరీ, శారీభారీకృతోక్తి చకితాత్మికయై
పారరహితవిరహావశా, పారావారమున మునుఁగఁబడియున్నయెడన్. 84

మ. తనరెన్ మన్మథజైత్రయాన సుముహూర్తప్రక్రమంబేను పే
యనిశృంగారము భూరుహాళికి రతివ్యాలోల బాలామనో
జ్ఞనవప్రేమలకుబ్బు మండలి వధూజాలంబు పాలింటి పి
ల్వని పేరంటము వాసనాజనకమై వాసంతమాసంబిలన్. 85

క. బెడగడరెలతా వనితలు, నడతెంచు వసంతరాజునకు నడుగులకున్
మడుగులు వఱచినకైవడి, నడరెను తెమ్మెరలఁ బండుటాకులు రాలన్. 86

చ. తనరస మెల్లఁ జూపవలదాయని వేళ యొఱంగి యత్తరిన్
గనఁబడు మన్మథాగ్ని మొలకల్ వలె మోసులుగా జనించి యా
మని పథికాంగనాపురుష మండలి డెందములొండఁ బంచివే
సినగతి రెండుగాగ విరిసెం పలిరాకు వనాంగణంబులన్. 87

క. తమ కుపమేయస్థానము, కొమిరెల మృదుపాద మగుటకు వైవర్ణ్య
క్రమ మొందిన సరణి రసా, లములుం గెంపలిరుటాకులం బస రెక్కెన్. 88

గీ. పఱలె వనరాశిలోనఁ బ్రవాళపాణిఁ, గాంచి యీసునఁ బలెఁ బొడకట్టినట్టి
ముత్తియపు గుంపులను దలంపులు జనింప, తారకతమోనివారకకోరకములు. 89

క. మనలతకూనల మాధవుఁ, డనువుగఁ గూడె నని యుస్సురను వనపద్మాం
గనల ముకుళీకృతాస్యము, లనఁగాఁ దరులందు మొగ్గ లరవిరి యయ్యెన్. 90

క. మనసిజుఁడు రోఁజుచుం ది, మ్మను తుమ్మెద నల్ల ప్రజలకై నానా పు
ష్పనికరదళనవ్యాజం, బున నత్తఱిఁ దేనెకణజము ద్రెళ్ళింపించెన్. 91

గీ. లతలపై మ్రోన కుసుమజాలంబు లొరయ, నకరువులపేరి యొమ్మెచ్చు పెకలిరాలఁ
దొడిమలకట్టలఁ బచ్చటాతుటుము గాని, పించె ననఁ బసరుఁజాయలపిందె లమరె.

గీ. మన్మథబ్రహ్మమునకు సమానదేవు, నొకని గల్పించి కైకొనరోయి యనుచు
నలవసంతుఁడు గట్ట ప్రేలాడు పసుపుఁ, బూఁతజాలెలవలె ఫలంబులు సెలంగె. 93

క. వ్రాలిన విరిజొంపముపై, రాలినపుష్పాదులు ప్రసవరస మనుము
గ్గిలుకొనఁ బొలుచుచిలుకగు, ఱాలదు నేదారి కొలుచురాసులవంగన్. 94

సీ. దాఁచఁబెట్టినవా సుధామాధురీధురీణమరందబృందసూనవ్రజములు
కాణాచులా యనర్గళపచేళిమభిదేళిమచూతపోతావళీఫలములు
సంతరించినవా విశాలమార్దవనిర్దయోల్లూనకఠణార్హ్యపల్లవమ్ము
లప్పళించినవా వియద్ధరాపద్ధతిప్రారూఢసంచారిసౌరభములు
దొమ్మిగాఁ దుమ్మెదలుమూఁగి తొక్కులాడ
పొగరుతోఁ గీరములు చేరి జగడమాడ
గొంటుగాఁ గోయిలలు రేఁగి కుమ్ములాడ
మొనసి వలితెమ్మెరలు కెర్లి పెనఁగులాడ. 95

సీ. చిలుక బాపనకొలంబుల బంధుగులకెల్లఁ గలితామ్రఫలకోటి గ్రాస మొసఁగు
సొలదేఁటి రాచగుంపుల చుట్టములకెల్లఁ బలుకుఁదేనియ పల్లెబట్టలొసఁగుఁ
జలిగాడ్పు కోమటి చాలుసజాతీయములకుఁ దావులసంచిమొన లొసంగుఁ
గోయిల నాలవకొలము దాయాదుల కేలుకొఁ జిగురాకు నేల యొసఁగు
కొమ్మల నెలర్చు సాలజాలమ్ములోనఁ, జిలుకసాంబ్రాణి తేజీవజీరుఁ డనఁ బఁ
దాణెముప్ప వసంతుని రాణువెల్లఁ, గన్నుగుట్టెడు కడుపుంజి గనుటకతన. 96

మ. ఎసలెం బస్తాంబ దిక్కుతేజిని జుమాయించఁగఁ బల్మాఱు బ

ల్వడి పంచశరసముఖ్యత్ లేఁజెఱకుమేల్విల్లెక్కు డించంగ న
న్వెడవిల్కానికి దూరదేశగమితోవి శ్లిష్టమోహావల
జ్జడిమాకంపితధైర్యదంపతిహరచ్చైత్రాదియాత్రారతిన్. 97

క. ఆతఁడిఁ పమివెగ్గలమై, శాతోదరి పొగుల మిగుల జడిసి శరీర
ద్యోతకము లైన చిన్నెల, చేత న్విరహ మని తెలిసి చెలువలు తమలోన్. 98

సీ. ఆయెనమ్మ యిదేటి యాగడా లిదియేమియెఱుఁగు నిన్నటినేఁటి మెఱుఁగు బోఁడి
యెఱుఁగునా యనఁగూడదిప్పు డిప్పుడు కొంత గడిదేఱెలే పలకారిగల
గడిదేఱ కింక నెన్నఁడు మంచిమగవానిఁ గోరించు జవ్వనం బూఁచఁజేయు
జవ్వనం బౌనెకా చదువుకొన్నది గాన మనసు నిల్పఁగలేక మరులుకొనియెఁ
జెలువ యీబాము లనుభవించినను గాని, తెలియదే క్రేగులోపలి తీఁట వంటి
వలపుకసికోఁత లివిపగవారి కైన, వలదుగా దీని కిపుడేల వచ్చెనమ్మ. 99

చ. తపఁబడు మాట గద్గదిక దార్కొను నిల్చినచోట నిల్వరా
పడఁగులఁ దొట్రుపాటు గదియుంబడుఁ గంపము చెందు నిద్ర రా
దెపని కోర్కె హెచ్చు మదిసేమ విత్తావిత జాలిజాలి యీ
నడిగినఁ జెప్పఁగూడ దకటా మరులెత్తిన యాఁటదానికిన్. 100

క. ఇవి యన్నియుఁ జెలులారా, చివురాకుం బోఁడియందుఁ జెలువొందెడు ని
క్కువ మింతకు విరహముహో, వన మేకాక్షనము మీఁదఁ దగ వెయ్యదియో! 101

మ అతివా యింతకుమున్న నవ్వలిచె డాయంబోయితిం బోయిప
వ్వితివా యంచనె నేడు కంటి నదిరాజీవాక్షి యే లెస్స వేఁ
డితిఁగా నిన్ననె నేటికే చెలువ యంటి న్నావెత లీనికు న
మ్మతమా యన్న వితాకురాలయితి నమ్మా కొమ్మ యమ్మాట్లకున్. 102

క. అని చట్టుసేయు బోఁటులఁ, గనుసన్నలఁ గడపఁ బోవఁగాఁ బనిచి సను
జనవిచ్చు మనుప్రఁ గావుఁ, గనసినతెమి పనితఁ జేరి యే సెయ్యమునన్. 103

గీ. వచ్చి తపఁవారయెఁ గద మహీపాలయమహిమఁ
జూచిన ట్లాయెఁ గద యింక శోభనాంగి
పోవవలనదె మనపురంబునకు మగిడి
తల్లిదండ్రులు కనుఁ దల్లడిల్లకుండ. 104

క. తెలిసె నిఁకఁ గొన్నినాళ్ళ, యిపుఁగల చెలువములు చూచి నిచటనె నిలువం
దలఁచినకైవడి నున్నగి, చెలువా యది లెస్స యట్లు చేయుము నమ్మా? 105

క. అననన్నుఁ జూచి తలవాం, చిన దగ్గఱఁ జేటి యేమొ చింతాసంతా
పనిరూఢిఁ జెందునంపము, గనఁబడియెడు నిట్టు లౌనొ కాదో యెఱుంగన్. 106

ఉ. సరసిజగంధి నీమది విచారము దోఁపఁగ వేఱొకందు లే
దరయఁగఁ గారణంబు నవయౌవనరూపకలావిలాసభా
స్వరుఁడగునట్టి యొక్కమగవానిపయిం గనువైచి తేమొ దు
ష్కరతరచింతచే నదియె కానలయుం దలపోసి చూచినన్. 107

మ. బలభిన్నీలకచామణీ యిదియుఁ దప్పా కాంతులంగోరి కాం
తలు చింతింపగొ కంతుకుంతముల వంతల్నింపరో లేక నీ
తలనే పుట్టెనె యైన నేరమొకఁ జేతత్కార్య మాద్యంతమున్
దెలియం బల్కకయుంట నీవలన నింతీ యంతనే వింతలే. 108

క. నావంటి బోఁటి గలుగం, గా నగవఁగ నేల యెంతకార్యం బైన
న్నీవే కావలె నన్నం, దైవకటాక్షమునఁ గరగతము సేయ నటే. 109

చ. అనవిని యాలతాంగి నగవామతిలన్ననుఁ జూచి భావవే
దినివి గదమ్మ నీకు నిఁకఁ దెల్పకయుండఁగ నేర్తునమ్మ నీ
యనువు మదీయఘోరవిపదబ్ధిఁ నోడ గదమ్మ వాఁడిమై
నొనరినకంతుతూపులకు నోడఁగదమ్మ యిఁకన్ వధూమణీ. 110

గీ. నాతి యెఱుఁగుదువా యల్లనాఁడు డేగఁ, జేత వహియించి చిన్నతేజీదువాలిఁ
గాఁగఁ దోలుచు నీత్రోవగానె చనియె, నామనసు వానిమీఁదనె నాటెనమ్మ. 111

చ. కలకల నవ్వుమోము పురిగల్గిననెమ్మియి నూగునూగు మీ
సలు నపరంజిడా లెగుబుజంబులు చక్కనిముక్కు తేటక
న్నులు నిడుసోగకన్బొమలు నొక్కిన క్రొక్కఁ బాలుగాఱు చె
క్కులు నసుమంతకాను తళుకుందొడలాన్నపమాళికే తగున్. 112

క. కనమో వినమో ఘనమో, ఘనమోహనమోదకారికచ మగవానిం
దినముం భువనంబులనా, మనము న్హరియించువాని మతిగంటి మటే. 113

గీ. వనజలోచన నేనుగావలసినట్టి, దానవైతేని నెటులైన మానవేంద్రుఁ
గూర్చి నాప్రాణ మిపుడెత్తుకొమ్మ లేని, పక్షమైనను నామీఁదిబాళివిడుము 114

క. అని పలికి సొమ్మసిల్లినఁ, గని దీని మనంబు తెలిసెఁ గద యిఁకమీఁదన్
మనసిజుఁ డదయుఁడు శరమే, సిన నేమగునో పరాకు సేయుదమనుచున్. 115

గీ. ఎంతలే దింతి యిఁక లెమ్ము వంతయేల, యిందులకు నట్ల యొడఁగూర్చికొంద మబల

యప్పుడు నీచిత్తమే వచ్చు నిపుడు వట్టి, మాటలాడినఁ గలవమ్మ మానుషమ్ము. 116

క. కొమ్మలకుఁ బురుషులకుం, గమ్మని విలుకాఁడె వేల్పు గావున నతని
న్నెమ్మదిరాఁ బూజింతము, రమ్మా యలకేళివనికి రాజీవముఖీ. 117

క. అని పలికి యేను నెచ్చెలు, లును మచ్చిక హెచ్చనీవిలోలేక్షణఁ దో
డ్కొని వచ్చి కుసుమవిస్మర, వనిఁజొచ్చి రసార్ద్రవచనవైఖరి బెరయన్. 118

చ. అలవడఁ జంచలాలియుతమై సుమనోహరచాపహార్వన
ర్గలగతిమించి పాదపవికస్వరవైభవహారియైన యీ
యలఘువనోల్లసద్ఘనమహత్త్వము నేమని చెప్పవచ్చునో
లలితలతాంగి కామితఫలంబు లొసంగుచుఁ బ్రోచునంచనిన్. 119

మ. పొలఁతీ యీపొన గున్నపొన్నవిరికిం బూఁదేనె బల్కాల్వగా
యలరన్ సారెకు నెక్కుచుం దిగుచు చాలై దుమ్మెద ల్మించె ని
చ్చలపుం జాయలతావిజాజివిరి నేజాజోడు గైకొన్నక్రొం
దలుకుం బచ్చలమేడఁ దాచ్చు జలయంత్రంబోయనం గంటివే. 120

మ. సరసాళు ల్నిజగంధమానుచుఁ జరించంగుంభినీజాతము
ల్వరుసం జుట్టుఁ జెలంగుచుండఁగ మహావాలంబుకుంజాస్తిచేఁ
గర మొప్పార సుధాప్రభావమధువుల్గ్రోల న్వదాహాలివి
స్ఫురితంబై విలసిల్లె నోయబల యీపున్నాగముం జూచితే. 121

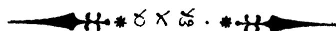
చ. అరవిరి వెండిచెంబుల నయంబునఁ దేనియపానకంబు లేఁ
బరువగు గుజ్జుమావి చలిపందిరుల న్లతకూన లియ్యఁగా
నరుదుగఁ గ్రోలియు న్సరసిజాస్త్రగుణస్థితిఁ గందుదేఁటి ని
బ్బరమగుబాళిమై నధరపల్లవమంటుటఁ గంటివే చెలీ. 122

చ. హితగతినిందు బింబకుచు లింపుఘటింప మనోజకాండసం
గతిఁదగు కైరవారముల గర్వము మించె వధూటి కంటివే
హితగతి నిందుబింబరుచు లింపుఘటింప మనోజకాండసం
గతిఁదగు కైరవారముల గర్వము మించుట చోద్యమే చెలీ. 123

చ. తనతను వెల్లఁగాఁచికొని దక్షిణమారుతచోరకుండు నే
ర్పునఁ జనుదెంచి తావిఁగొనిపో వనదేవత హెచ్చరిల్లి కో
యని పెనుఁబోటుఁగూఁత లిడునట్టిగతి న్వినవయ్యె వింటివే
యనుపమగాత్రి కోకిలకులాకులకేళి కుహూకుహూధ్వనుల్. 124

గీ. మేలితేనియ నిండిన మెట్టతమ్మిఁ, జేరి కొలనాడి పుష్పాశిపేరి రక్ష
పొసఁగ నవ్వాలిక్రొవ్విరిపురుటియిల్లు, వింతగాఁ జెందెఁ దేఁటి బాలెంత కంటె. 125

క. అనియాలివితతకేళీ, వనపాళిగరిమ మెఱలి వర్ణించుచుఁ గ్రొ
న్ననగుంపుఁ జిదుము వేడుక, జనియింపఁ గడంగి సరససల్లాపములన్. 126

రగడ.

అతివరో చూచితే యలరెడి మావులు—జతగూడిన వివె చల్లనితావులు
ఎలనీపొపలివె యిటు రారాదటె—యేలపోయె దన నింతనె వాదటె
గాలుచాలు నీసంపెగ మొల్లము—బాలకంటివే పాదిరిమొల్లము
నెఱఁత రాఁగదే నిమ్మల నీడకు—నలుక నేల నే యంతటిప్రోడకు
ఎగిరి పడకులే యీకంకేలికిఁ—జిగురుచాలదే చెలి నీకేలికి
నాసలేటికే యంపని పొగడకు—వేసటలే కీవికులనె పొగడకు
పడఁతి రాకు నాపాలిటి పొన్నకు—ముడివిడెరో సము మొన్నటిచిన్నకు
వాసంతికకై వచ్చెదు చివ్వకు—కోసమె యుంగని తొయ్యలి నవ్వకు.
యీవిరవాదుల కేటికి ముచ్చట—తావులవిరికే తఱుచుకు మిచ్చట
నెఱసిన విరికంటివె వాసంతులు—యెఱుకలేదె నీకేటికి రంతులు
పొపలివచ్చటిపుష్పాడితిన్నెలు—అదిగైకొనిరే యప్పుడె కన్నెలు
తెఱవ దాఁటితే తేనియకాల్వలు—వెఱచిరి నేఁడీవిద్యకుఁ జెల్వలు
సరసను మొలచెను జాలుగ మొల్లలు—దొరసెడు నచ్చటఁ దుమ్మెదపిల్లలు
బొండుమల్లెలివె పొలఁతిరో మెచ్చితె—వండలు కడువింతలుగా గ్రుచ్చితె
పలుకకు కోయిలపదువులుమూగెడు—బొలఁతి వెఱచితే పూఁబొద లోఁగెదు
వెలఁది చూడు కురువింపలయంపము—కెలఁకులఁ గడుఁ దొఱఁగించె మరందము
సురపొన్నల కీసున వెన్నాడకు—తరుణి వెఱతు నిత్తఱి నన్నాడకు
కోవిదారములకును వాదేటికి—నేనఁ గయ్యముల కేగెడు మాటికి
వనితలు బడలిన వగకనిపించెను—గొనకొని తుమ్మెదకోపము మించెను. 127

వ. అని పుష్పాపచయంబు గావించి చాలించినంత. 128

క. మధురిమధురీణసవిధవి, వినమాధవికాప్రసూనవిస్ఫురమారం
దధునీమిథోవిహృతిమ, న్మధుపపథాళింపమంపమారుత మొందెన్. 129

ఉ. మానవతుల్గనుంగొని రమంపమకందనవారవింపబృం
దానుసరస్థిలింపనికరాంఘుకబంధురగంధసాంద్రమం

దానిలమత్తసింధురవిహారవిలోలతరంగజాలడో
లానిశఖేలనాకలితహంసము నొక్కసరోవతంసమున్. 130

వ. ఇట్టిలంగునం గనుంగొని జలమానవకుమారు లెమ్మెలకై చిమ్ము క్రొమ్మెఱుంగుజము
దాడుల బెక్కునం దళుక్కున నెగురునిడువాలువాలుగుపిల్లలకై నికటతటతరు
పటలశాఖాశిఖానికరంబులనుండి దుముకు లకుముకులగుత్తులం బెనుఁగు మా
త్తులం దోఁచఁగు సరాగంబు లగుపరాగంబు లందగిలి యరవిందమందిరకుం దార్చినగం
దవాడియలపెట్టెలచందంబున నీషదుచ్ఛలితతరఘాంగంబు లగుతరంగంబులసందున న
ద్రభవిభ్రమంబునం దిరుగుజలభ్రమణంబులం దగిలి నిగనిగనికెంపురాలు నింపిన గో
ముగను వామనగుంటలం దలపించుటకు శిరఃకంపనంబు సేయుచు జలబిందుసందో
హకంపలితచిత్రశతపత్రపత్రసమావేల్లితం బగుహల్లకంబు వారిదేవత కెత్తుమరకత
పాత్ర హారతికారార్తికంబుల హంబువిడంబింప నంచులకు సోబగులువాఁడు ముత్తె
చువుల వెలువున ప్రోయు తేఁటినీటుకత్తియల తేటపాటలకుం జొక్కనో
యన నాయకులతోడిపోలయలుకలం దొలంగి చని వనజకుడుంగంబులం గపటని
ద్రాముద్రితలై చలితజలాంబులికలు సోఁకిన నులికిపడి యమనయింపం బతు లేతెం
చిరని బయలుజంకించు నీటుకత్తియల తేటపాటలకుం జొక్కనోయన నాయకు
లతోడి పోలయలుకలం దొలంగిచని వనజకుడుంగంబులం గపటనిద్రాముద్రితలై చ
లితజలాంబులికలుసోఁకిన నులికిపడియనునయింపం బతు లేతెంచిరని బయలు జంకిం
చు జక్కవమించుబోఁడుల యలక్ష్యబహుతరాక్షేపంబుల పెల్లునకుం గొల్లున నవ్వ
చుఁ బువ్వుంటిసాది మవ్వంపువనిగేకు మాఱుతమానవునకుం దీరసంచారిశిఖావళికుమా
రికాకేకారావంబు లను గద్దింపులం జళుకు వొడమించి నవదిద్దునెరం బర్వినరజం
బువిధంబున దుమారంబుగా నుప్పరం బెగయు పుప్పొడి పేరింట నుల్లసిల్లు నుల్లవ
నీడలవీడుజోడాడు వేడుకలఁ గమలినీకమలబంధుపాణిగ్రహణంబునకుఁ గులదేవతల
నెదురుకొనుచదురున లజ్జించుచు పుటసమంచితసకోరకబిసాగ్రపాలిక లగుచు నచ్చ
మరాలికాబాలికలకలకలంబులసంగ్రమ్మికొని తమ్మిమేడలెక్కి పెక్కువగల ఱేకువి
ల్కొమ్మలసందునం దొంగిచూచు మధుపావరోధ వధూమణుల మిథస్సమృద్ధకల
కోలాహలబాహుళ్యంబులకుం దగవు లూహించుచు నాళీకముకుళంబులను కలశకు
లంబులం బ్రతిష్ఠించి నిస్త్రాసంపదం గలహంసదంపతులు ప్రథమసమాగమంబునం బు
ణ్యాహం బాచరించి యెదురు నూడం బొడసూపిన యజ్ఞాతప్రభాతం బగు నిశాస
మయంబు విధంబుగం దనరు పరిసరతరుచ్ఛాయామాయాంధకారంబునకుం దిగులువ

డి యప్పటప్పటికి వికసితాంబుజంబులం గనుంగొని యవియు ముకుళించినం బొం
గు రథాంగకామినుల వినోదంబులకు ఖేదమోదంబు లనుభవించుచుం జెంగటం జె
లంగు చెంగలువపూలపై నంకించిపాడు పెక్కుల తేఁటిజక్కులవారియాలాపంబుల
లంచిం బరిఫుల్లసరోజం బను కామిని చేయునఁ బరఁగు వికళితప్రసవపరాగపరంపర య
నుపరికిప్రముగ్గుల దగ్గఱ నంపం బగుమందమరుదాందోళితేందీవరముపైనుండి శివ
మాడు సారసవరారోహలకు సమీపంబున శైవాలకలాపంబు లనుధూపంబులర్పిం
చుచు మూఁగికొని యాగామికార్యంబు లసుగునమ్ములక్కులచందంబునం బొసంగు
నానావిధజలవిహంగమాంగనావ్యూహంబున కుతూహలంబుఁ బొందుచుఁ గమలాక
రాభిధానంబు గాన నగంకణవిరాజమానంబై పుష్కరవ్యపదేశంబు గావున రాజహం
సకలాపంబై శోభితతరంగవిశాలంబు గావున శైవాలప్రముఖానుకూలంబై సారం
గవిలసితంబు గావునఁ బద్మకరేణుభూషితంబై యొసంగుటకు నంతరంగంబున నా
నంద మంగుదుం జేరి. 131

సీ. వాఁడు మీఁగను నొక్కనయసువారలు గాన నుదిప వారికి మీఁదు నుద్ది యనుచు
నోడిచదానిపై నోడిసిన నేలికసానిపాదములపై నాన యనుచు
నాజతతోఁడ నేకాంతమాడితివి మాగుంపులో నీవుండఁ గూడ దనుచు
నంటిమి గాక మర్యాదతో నిచ్చనే యప్పటికైనయట్లగు నటంచు
బాలయులనాఁడు నామీఁద నోలపెట్టి, తిప్పలిఁక మీఁదఁ జరియింపుమీ యటంచు
నంకు కేమాయెఁ గాని లేవమ్మ యనుచుఁ, బలికికొంచును దిగలుగాఁ బంచికొనుచు.

మ. మెలఁతల్ తుమ్మెదకంటుకమ్మవిరిరుప్మపాంసుపాముమా
టలతెబ్బింబ్బ కలిక్కకీలుజనఁ గొట్టం బూను జేజేలయొ
జ్జలయిల్లాలనిగ్రాసినట్టి పలుచ ల్పాలించి యచ్చంపు ని
చ్చలపుంజందురుకావి పావడలు మించన్ ఖేలనాలోలలై 133

గీ. డాసి దరి నిల్వ వారినీకలు పొసంగె, నీటిలోఁ దమ్మిమేడల నీటు రోసి
తన్ముఖాంభోజముల నిల్వఁ దలఁచి వచ్చి, పద్మ తాల్చిన విశ్వరూపము లనంగ, 134

చ. సుదతులు బంతిగాఁ గొలనుఁ జొచ్చినంతఁ గ్రమక్రమంబునం
బదములు మించి పెంచొంలఁ బైకొని పొక్కట నాఁగి చక్రసం
పదలు సహింపలేని కుచభారము లొంగొని కంఠదఘ్నమై
తుది నటు మించదయ్యె నలతోయము కంబులు నాఁగమించుటన్. 135

మ. కొలనయ్యింతులు సొచ్చినంతటఁ గసోఁకుల్ హెచ్చిన స్వేఁగుఁ వ

మ్ములపైఁ దేఁటులు వేఱుతామరలపై మూఁగం దదీయాళిరే
ఖలు వాటింగదుమంగఁ దద్ధ్వనికి రేఁగం జక్కవ ల్దాఁటు నె
క్కులలేఁ దెమ్మెరపుప్పొడుల్ చదలనాఁగం జిత్రమయ్యె న్వడిన్. 136

చ. చెలువ యొకర్తు క్రొంజిలుఁగుఁ జెందొవ బిట్టెగరంగనైన న
య్యలరు తదంజలిం బడుట యద్భుత మయ్యె మదీయపక్ష్మరే
ఖలఁ జెలరేగి గాసి యొనర్పఁగాఁ దగునే యని యేగుదెంచి చే
తులపయి వ్రాలి వేఁడికొను తోయజబాంధవబింబమో యనన్. 137

గీ. సారకుచశైలమథితకాసారజలధి, నప్పుడప్పుడు పొడము నబ్జాక్షికరణి
నొకశుకాలాపమించి వెల్లకిల నీఁద, నమరె ముద్దులుగాఱు చిన్నారిమోము. 138

చ. ఎలమి నొకర్తు వెల్లకిల నీఁదఁగఁ జట్టును గల్వమొగ్గల
గ్గలముగ మించెఁ జన్నుఁగవకాంతులు గన్గొనవచ్చు నంబురా
జ్జలరుహగంధి పంపఁ బరిచారిక లచ్చటి ముద్దుగాఁగ సొం
దులుగని నైచు గూటములతోడి కడానిగుడారము ల్బలెన్. 139

గీ. మొగము మాత్రంబు కానరా ముద్దుగుమ్మ
యొకతె నిలువీఁత యీఁదెఁ జెన్నొందెఁ గురులు
నీరజాకరమనెడు మున్నీటిలోఁ గ్రొ
పీటములు గ్రోలు మేఘంబు పిల్ల యనఁగ. 140

క. బోరగిల నీఁదు నొక్కరమి, టూరి విశంకటకటీతటంబొప్పారెన్
సారతరాపరపారా, వారోన్నత మైనభూమివలయం బనఁగన్. 141

గీ. బాలికలు మేలి జీనుకురాలనుండి, నీటికై జారు సౌరు నర్జింపఁదగియె
నలమదాలసపై నదరంట నేయు, నలుగువిలుకాని నునుదోనియమ్ములనఁగ. 142

సీ. చనుఁగవమీఁది చందనము చెందినచోటు వెలిదమ్మిపుప్పొడు ల్గలసికొనఁగ
మొదల కుంకుమదర్చ మించి ముంచినచోటు చెంగల్వవిరిగుంపు చేరికొనఁగ
సారమానుదుటి కస్తూరి మీటినచోటు తేఁటిరేజవరాండ్రు మాటికొనఁగఁ
నెమ్మెనిఁ బసుపువన్నియలు పన్నినచోటు నవకంపుటకరులు నాఁచికొనఁగఁ
జెలువ లీరీతి నీరాడి కొలను వెడలి, తమముఖాంభోజముల నిండు తావిగ్రోలఁ
దేనియలు గ్రోయు కక్కుఱితేఁటులనఁగ, జలజకణములఁ గీలుగంటలు నెలంగ.

చ. తటమహిఁ జేరి యంతట మదాలసకుం గయిసేసి తాము ను
త్కటమణిభూషణావళులు దాలిచి యేటిపరాకులవ్వయి

క్కుటిలకచా శిఖామణికిఁ గోయకుమిమ్చు రమాకుమారు నె
క్కటిభజియింపఁదున్న నిది కార్యముగా దని యేఁగి యవ్వలన్. 144

చ. చెలువగు పూఁబొద న్వలపు చల్లెడు కస్తురి తిన్నె యందుఁ గెం
దలిరుపంరగిపీఁట పయిఁ దామర తేకువఁ జెంతనున్న నె
చ్చెలి మొగ మోరసేయ రతి చెక్కులు నొక్కుచు మోవి యానుమన్
గలరవ మిమ్చు పచ్చవిలుకాని లిఖించి సఖీశిఖామణుల్. 145

చ. అలిగిన మ్రొక్కి చుక్కజవరా లదలించుచుఁ గాలఁ దన్నినం
బులకలు దాల్చు చందురుని పొంకము వ్రాసి వసంతు మత్తకో
కిలములఁ దేఁటులం జిలుక గేస్తులఁ దిమ్మెరయాకతాయలన్
నిలిపి యమర్చి తెచ్చిన వనీకుసుమంబులు కుప్పవోయుచున్. 146

క. పూజించి చిలుక ముక్కు, తేజీవౌరఁ గూర్చి వికచదీవ్యద్గంగా
రాజీవ నవమధుద్రవ, రాజీనరమై ఖరీపరంపర దొరయన్. 147

మ. హిమరుగ్బాంధవ మంత్రహీనము క్రియాహీనంబు సద్భక్తిహీ
నము మత్కల్పితమైన యీనిఖిలనానానూనపూజావిధా
నము సంపూర్ణముగాఁ దలంచి దయనానందింపు నీవంటి నై
నము చిత్తంబున మెచ్చినం గలుగ లేవా మన్మనోభీష్టముల్. 148

గీ. అరయ హరునంతవాఁడు త్వద్గురుశరాగ్ర, దళితపురదర్పుఁడై మహోవరముతోడ
నబ్జశరపాలిఁ గని మాళి నావహించు, ననిన నీశౌర్యసార మేమనఁగవచ్చు. 149

క. దైవం బనిన న్నీవే, దైవము గాకింక నొకఁడు ధవళాక్షుల నా
శీవిషవిశిఖ శిఖార్తులఁ, గావింప న్వరులఁ గూర్పఁగా నెవ్వఁడికన్. 150

సీ. వేఁడి యౌఁగదవయ్య విహితశైత్యాంధమంథరగంధవాహస్తనంధయంబు
వాఁడి యౌఁగదవయ్య వనజాతిసహజాతి మార్దవనవకౌసుమవ్రజంబు
చేఁదుచూపుఁ గదయ్య జితసుధామాధురీసారకీరారావగౌరవంబు
వింతసేయుఁ గదయ్య సంతతాత్యంతపోషితహంసకాంతానిషేవణంబు
కామినీకాముకులకు యోగప్రసక్తి, దక్షమగునీకటాక్షము దప్పెనేని
గాన నిను గొల్చువారిచే కౌశలంబు, భవజయోన్నిద్రప్రతారిణ పంచబాణ. 151

సీ. వీటిఁబుచ్చవె దాసవిభుకన్యఁ గను బరాశరమౌనివరుసదాచారగరిమ
బైటవైనవె బృహస్పతిభార్యఁ గనుఁగొన్న తారకాకామినీధవునిగుట్టు
నగడు సేయవె యహల్యాకాంతఁ జూచిన యమరలోకాధినాయకుని నడత

కోడ వోనర్పవె కూర్మికూఁతు నీక్షించి యుబ్బినపద్మసంభవు పెద్దతనము
భావభవ యమ్మచెల్లగా నీవుచేత, నేజఁ బట్టిన నెవ్వారు నిలుచువారు
మారమణి నింతయేఁచిన యాఋతధ్వ, జేంద్రుఁ జెనకంగఁ జాల వదేమొకాని. 152

క. మారామపట్ల నీసుమ, మారాజచ్ఛరము దాఁపుమా రాజ యిదే
మారాటమునకు నోర్వదు, మారాజముఖీమణీకుమారా మారా. 153

క. అని మగువ యపుడు మగుడం, బనివడి పొగడ న్మృగాంకపాంథజిగీషా
తనుతత్తరంగ హేషా, ఘనతరఘోషాప్తి యొదవఁగాఁ గలఁగుటయున్. 154

శా. చీనాచక్కెర ఖాణప్రుంబులుఁగుఁ దేజీజోడు కేదంగి బ
ల్సానాకత్తికిఁ దత్తరిల్లి నవలా సాయంసమారంభవే
లానాలీకిని లీల సొమ్మసిల బాలాపాలికల్ చంద్రకాం
తానర్ఘ్యాంతిక వేదిఁ జేర్చి బహుచింతాకంపిత స్వాంతలై. 155

సీ. మదనుగుణధ్వనికిఁ బొదలెడు తేఁటులే మంచకింకను ఝుంకరించఁ దొడఁగె
మానసప్రేమ యేమఱని రాయంచలే మించికొంకక హుంకరించఁ దొడఁగె
సహకారవృత్తిచే జరగు రాచిల్కలే కొంచకిక్కడ వెక్కిరించఁ దొడఁగె
ఘనమైత్రిచే నెమ్మిగను నెమ్మిగుంపులే కృతియింకఁగా హుంకరించఁ దొడఁగె
నేమి చేయుదుమే బోఁటి యింక నేటి, మాటలే పోటుమరునకు మగువమీఁద
నింతిపగయేల బాలవాఁడేమి చేయు, మనలపాపంబు పొలియింప నను మఱియు.

ఉ. కొమ్మ చిగుళ్లు తెమ్మ లతకూన విరుల్గొనిరమ్మ పద్మినీ
తమ్ములు గొంచురమ్మ వనితామణికి న్నవశీతలోపచా
రమ్మొనరించకున్న వలరాయని రాయిడి నేమి పుట్టునో
యమ్మక చెల్ల యింకఁ బదయం బనిలే దని సంభ్రమంబునన్. 157

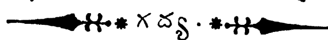
సీ. అడుగునఁ బడవైచి రని పళ్లెం బెత్తునో నెత్తమ్మి పదముల నిలుప నేల
యంకంబునకుఁ దార్చి రని పొరవిచ్చునో యనఁటు లూరుల చెంత నునుప నేల
యధరభూమిని నిల్పిరని మొనచూపునో చిగురాకు కెమ్మోవిఁ జేర్ప నేల
యంబకమ్ముల నుంచి రని రొజ్జవాలునో హల్లకంబత్తుల నలమ నేల
యిచట సమవస్తుసంయోగమేల యమ్మ, యిదియుఁ బగవూనె నేని నీయిగురుఁబోఁడి
తాళలే దమ్మ మీనేర్పు చాలునమ్మ, తరుణి యివి యొల్ల మదనసాధనములమ్మ. 156

క. అనుచుఁ బెనఁగొన్న తత్తర, మునఁ బడు శిశిరోపచారములు చేయుటయుం
మనసిజశిఖి బగ్గురుమన, నెనరునఁ దత్సఖులఁగుంద నెగ్గుదుమఁగన్. 158

సీ. తనలతమీఁద జివ్వనినఁకి మిహికాంబుకాండ మెంతయు నిరాకార మయ్యె
నళిచేతిపైఁ జాఱుచుఱ స్రుక్కియుంపందఁ గెందమ్మి పుష్కరాకృతి వహించెఁ
గలికి కన్నులమీఁదఁ గమలిన పరువంపు ననగుత్తు లరయ సూనంబు లయ్యె
మినుకుఁ జందోయిపైఁ దునిసి మౌక్తికరాశి తిలకింప ముత్తెంపు తెరలువూనె
బళిర యివియెల్లఁ దమపాటు దలఁప కిప్పు, డంగజాగ్నికి సాహాయ్య మాచరించి
కొమ్మపై వేఁడి చూపె నాకమ్మవింటి, యెమ్మెకానికి విజయకాలము సుమ్ము. 158
గీ. అదియుఁ గాకిందుఁ జనుదెంచునపుడు తమ్మి, విరులదగుకమ్మదెమ్మెరల్ వీచెనమ్మ
నైకొనక వచ్చినంతయుఁ గంటిమమ్మ, యబలనిందుండనీయరా దమ్మయనుచు. 160
క. ఇందీవరలోచన లిం, దిందిరకచ సేదదేర్చి తెచ్చిరి సుషమా
కందళితైందవరుచిగిరి, మందిరమగుధవళసదనమందిరమునకున్. 161
గీ. ఇట్లు చెలువలుదోడ్కొని యేగుదేర, నంబుజాననతవగుడారంబుఁ జేరె
ననిన జైమినిముని యావిహంగములన, నంతర కథావిధం బెట్టిదని యడిగిన. 162
శా. లక్ష్మీశోపమ వీర వేంకటనృపాలశ్రీమహారాయ ద
త్తక్ష్మామండల మండనాయిత యశోదామాభిరామాఁకుశీ
రక్ష్మనతఙాన కార్త్తికీయముదినీప్రాణేశ చారుప్రకా
శక్ష్మలత్ప్రతిపక్షభూమిపతియోషాలోచనాంభోరుహా. 163
క. ఘాటీఘోటీఖురఖుర, కోటీపాటితవిరోధికుతలపతిశిరః
కోటీరహారశకలవ, ధూటీనవమదన విభవధూర్వహసదనా. 164

పంచచామరము.

వదావదాహిభోగిరత్న వర్ణనర్ణితక్షమాం, గదాగదాసిమద్విరోధిఖండనాత్తలోకస
మ్మదా మదావళారివిక్రమస్ఫురద్యశఃకలా, పదాపదానవద్గులోకపారిజాతవైభవా.

ఇది శ్రీమన్మదనగోపాలకటాక్షవీక్షణాసమాసాదిత సరసకవితావైభవ సవరమన్వయా
భరణ నారాయణభూపాలతనూభవ శతగోపతాప సేంద్రచరణారవింద సంచలన్మా
నసమిళింద సంతతభారతభాగవతాదిశ్రవణానంద కామినీమనోహర రూపరేఖావిజి
తచైత్రకాశ్యపగోత్రపవిత్ర జాతివార్త్తాకవిజనామోదసంధాయక చిననారాయణనా
యకప్రణీతంబైన కువలయాశ్వచరిత్రంబనుమహాప్రబంధంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము

శ్రీరస్తు.

కువలయాశ్వచరిత్రము.

చతుర్థాశ్వాసము.

క. శ్రీరాజద్వేంకటగిరి, శౌరిపదాంభోజభజనజనితోజ్జ్వలతో
దారవిభవేంద్ర సవరము, నారాయణభూపచంద్రనయగుణసాంద్రా. 1

గీ. అవధరింపుము జైమిని కలపతంగ, కులపతంగంబు లిట్లని తెలుపఁ దొడఁగె
నమ్మదాలస పటకుటీరంబుదారి, కమ్మతావుల తెమ్మెరల్గమ్ముదారి. 2

క. వనిసొచ్చుట మరునకున్, ర్పన లిచ్చుట సొమ్మసిల్లి సఖియలవలనం
గనువిచ్చుట వారచటికిఁ, జనుదెంచుట యెఱుఁగలేక తన్మయదశచేన్. 3

సీ. మనవులు విన్నవించిన వినునోయంచుఁ జేరుకన్నియమిన్న చిన్నఁబోవ
ననబంతి కానుకిచ్చినఁ జూచునోయంచు వచ్చునెచ్చెలి తలవంచికొనఁగఁ
నెనరుతో హెచ్చరించినఁ బల్కునోయంచుఁ గదియు పైపలి సిగ్గుగాంచి యొదుగ
గసపించి జాతిచెప్పిన నవ్వునోయంచు నరుదెంచుహారిణాక్షి యవలి కరుగ
వినక చూడక పలుకక వేదనాప్తి, నవ్వకాపద్మనయన కాంతవశరాగ్ని
తప్తకిసలయముక్తనూతనపునఃప్రభ, వాళికృతశయ్యఁ బొరలాడు వేళయందు. 4

ఉ. ఈవనజాయతాక్షిఁ దరుణేక్షుధనుష్కతురుష్కమాళి యా
హావెతవెట్టెనంచు హృదయార్ద్రదయాభ్యుదయాప్తి చేత రా
జీవశరప్రహారగతిఁ జెందుట తెల్పఁగ సేగ నాఁగ గం
గావిభుఁ జేరెఁ గింశుకనఖద్యుతిఁ జొత్తిలి మిత్రుఁ డయ్యెడన్. 5

శా. ఛాయాప్రాగవకర్షణంబు సరసీజాతాంతభోగంబు కా
లాయానీకపతంగపాకపితృజాలప్రాప్తిపాంథప్రజా
స్థేయస్థానగతిప్రబోధకము దూతీప్రార్థనారూఢజా
గ్రాయత్నంబు జరన్మహాతప ముదారంబయ్యె నంతంతకున్. 6

చ. వడి నపరాద్రిఁ జెంద నని వాసిగఁ బద్మిని నెత్తిమీఁదఁ జే
యిడి కరసంగతి న్సమయమేగఁ దదాశఁ గుఱించి రాగమే
ర్పడఁగఁ జనంగఁ దేజమెదఁ బాయఁడె యీయినుఁ డంచుఁ బ్రోఁత పె
ల్లడరఁగఁ జాటుమాటి సరసాళితతుల్మొఱసెం గొలంకులన్. 7

చ. అవిరళనిర్గళన్మధురసాగ్రనిబద్ధ నిజానుబింబకై
తనమున పేర్మి కాలవశత న్నిజపద్మగృహంబుఁ జేర మా
ధవపద మాటచే రమ మదభ్రమరాళితమంబు వాసి వెం
దవులక యుండఁగాఁ దలఁపుదార్చె ననన్ముకుళించెఁ బద్మముల్. 8

ఉ. ఏకరథాంగభావము వహించిన నన్నిటు డించి పోవుట
లీనకు నితంబుగా దయిన నీవలె నేనును నీరధిప్రవే
శాకలనంబుగాంతు ననునాకృతి భానుని దేలిచూచుచుం
గోకము బాష్పవార్ధి సమకొల్పె భవిష్యవియోగఖిన్నమై. 9

ఉ. ఎంతయు బాడబంబు తనయింటికడం జెలువొందు జీవనం
బంతయుఁ గొల్లలాడ భువనావనశాలివి నీవుపేక్ష గ
న్వింతువె యంచుఁ బాలి మొఱ వెట్టఁగఁ జక్రము దానిపై రమా
కాంతుఁడు వైచెనో యన వికర్తనుఁ డయ్యెడఁ గ్రుంకె వార్ధిలోన్. 10

చ. కరముల బల్మిచే మెఱయు కంజహితుం డను మేటిజెట్టితో
నరుసుగఁ బోరిపోరి సమయప్రతిమల్లకులేంద్రుఁ డాతఁడ౯
హాళువుగఁ ద్రోచి మేనిచెమటూరఁగఁ దాల్చిన యెఱ్ఱుదుట్టినాఁ
గరమమరెం బ్రవాళరుచిగంధధురంధరసాంధ్యరాగముల్. 11

సీ. రవి గ్రుంక ముకుళించు రాజీవములఁ బాసి గమిఁగూడు తుమ్మెదకదుపనంగ
విభునిఁ గానక భూమి వెనుకనే తెంచి చొప్పడు చాయ విశ్వరూపం బనంగఁ
దొగనంటు సోమాఖ్య నెగడి రాఁగలఁ డంచు గుమిగొన్న తామసగుణ మనంగ
రేకొన్న పతిరాక కైకొన్న ఘటియింపఁ గొనవిప్పు కురులడాల్గుంపనంగ
కాముకాగమప్రతీక్షాపరాయత్త, జోత్స్నాక్షి జనాంజనవ్యూఢవిస్మ
రాయతాక్షీణనవవీక్షణౌఘమనఁగఁ, దండిచీఁకటికందంబు మెండుకొనియె. 12

సీ. నటదుగ్రధకాఁటనినాదభిన్నాంతరిక్షమునఁ దాల్చిన వెండి కట్లనంగ
జవమందమందగంధవహోత్థి మింటిపై రాలు వేలుపుమ్రాని పూలనంగ
యామినీవిధువివాహమున కంబరవేది వరలు ముత్తెపురంగవల్లు లనఁగఁ
దమపుష్కరాభిఖ్యశోభ్యాబకా వియత్పథము చెందిన వెల్లదమ్ములనఁగ
సమయమనుయాత్ర నాళీకసార్వభౌముఁ, డంబుజంబులఁ జెంగలించు పజ్జ
యనుతుపాకిని గగనలక్ష్యంబు వైవఁ, దగులు సీసంపుగుండ్లనాఁ దార లమరె. 13

క. అలపాసుపుగట్టు నగరు, న్వెలునదురాజునకు బ్రమోదవేళాసతి మె

చ్చలనచ్చఁ బట్టినెచిన, వెలిపావడ యనఁగఁ దూర్పు వెలుఁగం బాఱెన్. 15

సీ. తనభానుసంతతి ధరమీఁద వెలయింప భువిఁగాధిపతి గురస్ఫురణఁ బెంప
రహిఁ బావమహిమచే జాతినాతి నొసర్ప నభవోగ్రధర్మ మొప్పారఁ జేయ
మానిత ధరణిజాతానంద మొనరింపఁ బాంథరామాత్మదర్పంబు లడఁప
వనభూరికమలవర్గస్ఫూర్తిఁ జూయింపఁ దారేశరూఢివర్ధన మొనర్పఁ
జేసె రాయనిగర్వంబు గాచుపింప, సమధిక పలాశపరచక్రసమితి నొంచ
నమితకువలయపరిపాలనము నెలఁగఁ, దూర్పుదెస రామచంద్రుఁడు తోఁచె నపుడు.

• ప్రాగ్దిశాంగన కెంగేలఁ బట్టినట్టి, పురుతకాల్పెట్టుగవిసెన పాముపు వలన
నందమొందిన నిద్రాపుటద్దమనఁగఁ, బొడుపుఁగొంపున జాబిల్లి పొడిచె నపుడు. 17

చ. అమలిన శుక్లపక్షమెనయంపగు తద్ద్విజరాజు మించిభే
దము సవరించి తేర్చు తెలితల్కులపాలనఁ బాంథదేహపాం
డిమబలెఁ జంద్రిక ల్నిగిడె డించిన నీరనఁ గాము కాత్మమో
హమువలె నంధకారనివహం బది యెక్కడనో యడంగఁగన్. 18

క. ఆకరణిఁ బొలుచు హృదయ, వ్యాకులతాతాపకారి యగు శోకారిం
జేకూరిన వగ వేఁటుపు, రాకూరిమిపట్టి యప్పరంబుగఁ బలికెన్. 19

మ. నెనరొందం ద్విజరాజుగా యితఁడు పోనీ యంచు నే నూరకుం
డిన నీవెంచక యేతువే యిటులఁ గానీ మంచిదే చంద్ర నా
నుపకాలుంజమ చిల్వరాయనికి నిన్ను న్మేఁతగావింతురా
వినురా యేటిపరాకురా కుసుమధన్విం గూడి వే రాకురా. 20

గీ. అమృతరామకమండలు హరిణకృత్తి, కాసమన్వితు నుద్దండకరుని నిన్నుఁ
గన్న సన్న్యాసిగతి దోఁచుచున్నదరయ, గగనమధ్యాభియుక్తి నీకగునె చంద్ర.

గీ. శరధిఁ దోఁచుట నాళీకపరవిధంబు, గోరికాంచుటయును ద్రోహగుణముగల్గ
వింటనంటుట మమ్మేఁచుచుంట తెలిసె, నేయువారలఁ గానమో తోయజారి 22

క. నళినాప్తువలన మండల, కలితుఁడవై వెలయుటెల్లఁ గలిగిన కరణిం
దలఁతువె శంబరహారికిఁ, గల[illegible] యుపకార మొందుఁ గమలకులారీ. 23

సీ. నినుఁ గడుపారఁ గాంచినవారిరాశికిఁ గడలేనిపాటులు గాంచవలసె
నిను నారికోరి కైకొను కల్వదేల్వకు విషములోఁ బ్రతుకుఁ గావింపవలసె
నినుఁ దలమీఁదఁ దాల్చిన శూలపాణికి నవిభవోపేతుఁడై యమరవలసె
నిను నమ్మి కొల్చి నిల్చిన తారకాళికిఁ జింతింప దుఃఖంబు చెందవలసె

నెవ్వరికి మంచివాఁడ విల్లెంచి చూడ, నించువిలుకాని కొక్కనికే మొకాని
వానిప్రథమాస్త్రి విధనంబువారి కొనవె, రాదు నీ చెల్మి చేయఁదా రాసహాయ. 24

గీ. పాంథమదఖండనోద్దండపక్షకాండ, గర్వసాహాయ్యకలయుండు గన్న నీకు
నమరభోజ్యకళగ్గలచంద్రుఁడులోకు, లోకటికిఁ బదాఱు గల్పించి యుంత్పాలా ప్త 25

గీ. అనుచు రామాలలామ పాంథాళిభీమ, ధామచయసీమ యగుచంద్రమామఁ గినిసి
వినిశితాంభోజనారాచ మెనసి యేఁచు, మదనసిజు గుఱించి కొను మనిట్లనుచుఁబలికె.

గీ. అబ్జసైరి నీతండ్రి గ్రామైనగరుడ, గనున కేళికిగుఁ ఉడెలోగాల మింత
కొదనలే నీదుతల్లికిఁ గొంప చెఱుపు, వీఁటిలోఁ గూడి యేఁచకు విషమబాణ. 27

చ. కమలశరా నినుం జెఱపఁగా నియమించినఁ జేరివూఁడుగా
శ్రీముసలి కావునం పయలలాట విలోచనకేలి నిన్ను ని
క్కముగఁ గరంచకుండె నని కాదె గిరీంద్రకుమారికానరుం
డమలినమంత్రపక్షసవనావని నాతనిఁ బాఱఁ ద్రోలుటల్. 28

సీ. భామానిరూఢి గన్పడ మండలాగ్రంబు మెఱయించు మొదట నీ మేనమామ
కొమ్మలపైఁ బండ్లుకొటికి లావులనల్ల ఘాటి కన్పించు నీఘోటకంబు
కాంతాళిపైఁ పరాగస్ఫూర్తిఁ గల్పించి చెనకంగఁ జూచు నీచికిలితూపు
నారులమ్రోఁత నానందించి నిలువెల్లఁ గన్నులు దాల్చు నీకార్ముకంబు
బళిబళీనీకు బ్రాఁకైన తలిరుటాకు, లడవి లతనూనలన్నఁ బైనంటి నిలుచు
నీవు మామీఁద శౌర్యంబు నెఱపుటరుదె, మానినీప్రాణచోర రమాకుమార. 29

చ. వనజకృపాణ చల్లనయినట్టిలఁగాఁ దడిపాఁతనొంతు గో
సినగతిఁ దప్పివాలు గొని చిమ్మెదు పాంథులమీఁదఁ దేనెఁబూ
సిన పెనుఁగత్తి కావలయుఁ జేతి? నీకది విప్రయోగమొం
దినయల ముద్దియం దగిలి నెయ్యము ఁజూపఁగ నెట్టు లోర్చితో. 30

గీ. అనుచుఁ జెల్వపుఁజెంగల్వయరిదికిరుసు, దురుసుమాఫ్టీని బదరి యియ్యరుసుపట్టి
గురుసుమద్యోతనునిదూఱిగరుసుమీఱి, పేరెములువారెడు మరుత్కుమారు ననియె.

సీ. మెడలపై నిడలేక పడగలు చదిసిపో మేదిని భారమై మెఱయుఁ గాత
గట్టిగా నూపిరికుట్టు పట్టంగ నాళీకనాభుఁడు పవ్వళించుఁ గాత
నాభీలపాతాలమైనను జొరఁబాఱి పిల్చి తార్క్ష్యుండు నొప్పించుఁ గాతఁ
గృతియైన భావ్యఫక్కికయందు నొకమాట తగుచుట్టుఁబ్రోవమై తాఁకుఁ గాత
ప్రబలపన్నగపలరాజ్యపట్టభద్రుఁ, డెన్నఁ పసవీడ నొకప్రక్క నిన్ను మెసవి

లేఁడు పొమ్మని యనకున్నవాఁడు గాన, దళితపాంథవిహార శీతలసమీర. 32

క. కడుఁ దాత్పర్యము నాపైఁ, నిడుతామరసాప్తపుత్త్రికోడి యీనెయ్యంబు
నీవుడు కాంపకు మదిఁ, జెందెడుతాలిమి నొక్కవిడుత తెమ్మెరబుడుతా. 33

గీ. అనుచు నిక్కాంత వలపంతఁ బొంచిచేఁడి, దొరలఁ జెందిన కమ్మదెమ్మెరల దూఱి
ముమ్మరమ్మగు తాపమ్ము గ్రమ్మఁ దమ్మి, పానుపున సొమ్మసిల్లుచు మేను సేర్ప. 34

ఉ. ఏను మనంబులోనఁ జెలు లింద అలంతలఁ జెందిరంచు
నప్పానుపునందు నిక్కలికిప్రక్కనె యుంచుక పవ్వళింపు న
చ్చోనిఁక నేమి తెల్పుదు యశోధన కోలలఁ గొట్టి లేపిన
ట్లై నెఱిఁగంగనీ కొదవె నిద్దుర యిద్దురవస్థకై వెసన్. 35

ఉ. అంతట మేలుకాంచి నయనాబ్జము లొయ్యన విచ్చిచూడ ని
క్కాంతయు నేను నిక్కధరగహ్వరపట్టనరాజగేహసౌ
ధాంతమునందు నుంటిమి మహాత్మక యిప్పు డిదేమొ యంచు మే
మెంతయుఁ జింత వంత గుఱియింప భయంపడి యున్నఁ గక్కునన్. 36

క. పాతాళకేతుఁ డంట యొక, దైతేయుఁడు చేరవచ్చి సంభోళిహాటా
త్పాతాద్రిభీతహారిణీ, రీతింవగు మమ్ముఁ జూచి కృతహాసముతోన్. 37

క. లోకములన్నియు నన్నుం, గైకొనిపూజించు మీరుగామీరానా
శీకాంబకుఁ బూజించితి, రాకామినులార నాకరం బెఱుఁగరొకో. 38

గీ. ఇప్పు డేమయ్యె నింక నాయించువింటి, వాఁడనుఁగు నేఁడు గూర్చి మీవాంఛదీర్ప
సేర్చునో సేరడో చూచి నెలఁతలార, యింపుపసలార నన్నుఁ బూజింపుఁ డనుచు.

క. ఒక హెగ్గడి దానవనా, యకుతో నేమేమొ తెలిపి యాతఁడు వికట
భ్రుకుటీపటుతరనిటల, ప్రకటీకృతరోషుఁడై సభాస్థలికరుగన్. 40

క. ఆవచ్చిన చెలి నాతో, నేనగల ఋతధ్వజేంద్రుఁ డితనిం జంపం
గావిడిసినాఁడు బ్రదికితి, నీవేళకుఁ దాళుఁ డనుచు నేగన్వేగన్. 41

గీ. నాఁటనుండియు వలవంత నాట నీవ, ధూఁటి పడుపాటు కనుచు దోధూయమాన
మానసాంభోజనై యున్న దానవయ్య, యనఘునా పేరు కుండల యండ్రు సురలు.

వ. మహాత్మా! యిది మదీయవృత్తాంతంబు దురంతసంతాపచింతాపరాయత్తం బగు
చిత్తంబు వివరింప భవత్కథాకథనంబున కడ్డంబుగా నింతయు విన్నవించితి నీయుప
రాధంబునకుం బ్రార్థనారంజకంబగు నంజలిరచియించెద నాఁడు ఋతధ్వజవసుంధ
రాపురందరు దారునం జూచుటం జేసి నిర్ధారణాసామర్థ్యంబులేమిం జేసి డోలా

యమానమానసనై యున్నదానఁగాని నీయందలి సౌందర్యగాంభీర్యాదిగుణంబులు సోయంప్రత్యభిజ్ఞావిధాయకంబులై యున్నయవి. అయినను మద్విలోచనచకోరికా చంద్రబింబంబగు నీయాకృతియుం బోలె యుష్మద్వృత్తాంతంబుఁ గూడ మన్మనఃకమలంబునకు మార్తాండమండలంబుగా నానతీయ నవధరింపుము.

చ. అన విని యాజనాననగుణావని యావనితాశిరోమణిం
గనుఁగొని యింత నేర్పరివి గాకయ యుండిన నీవధూటి కిం
పెనయ నయస్య వౌదువె భళీయిటువచ్చెను రాక్షసాధముం
దునుము ఋతధ్వజుం డనవుడున్ భవదూహకుఁ దప్పు గల్గునే. 44

క. నాళీకరికలో నీక, న్యాకాంక్షిత మెల్ల సఫల మయ్యెం దివిష
ద్భీకరుఁ డీదనుజుఁడు ఘో, రాకారతఁ గూలె మచ్ఛరావళిచేతన్. 45

గీ. అదియు నెఱుఁగుదు వింక నేణాంకవదన, మంజువాణియు నేను నీమాటలోని
వారమైతిమి మాకు నేదారి నడున, నలయునో యట్లు నడిపింపు పలుకులేల. 46

చ. అనవుడు నమ్మరాలస ముఖాబ్జమునం జిఱునవ్వువెన్నెలల్
నునుఁ జనుఁదోయిపైఁ బులకలున్ నిటలంబున ఘర్మబిందువుల్
మనమున సిగ్గుఁ గన్నుఁగొనలం బ్రవహించు ముదశ్రుపూరముల్
కనఁబడ నున్నఁ జూచి చెలికత్తియ యత్తఱి రాజచంద్రుతోన్. 47

చ. ఇపుడు గదా మదాళి పయి నెత్తిన వింటిపయిం జెలంగు నం
దపువిరివమ్మి తూపు దెసనా దొరకేల్ రతి నిబ్బరంపు సి
బ్బపు నలిగబ్బిగుబ్బకవనై జెరలాడఁ దొడంగె నేఁడు మా
తపముఫలించె నింక నసుధావర తామస మేటికియ్యెడన్. 48

సీ. వేఁడిసెగల్గల్గు వేల్పు సాకిరిగాయైన యప్పుడు గాని కేలంటరాదు
ప్రామిన్కురోపలు గన్పడఁ గంటకట్టునప్పుడుగాని గళయుక్తిఁ బొందరాదు
పాలుపుగా వ్రేలిమి బొట్టుమరించునప్పుడుగాని ముంగురుల్ పొదువరాదు
మొకమోరసేయు సన్నికలు మెట్టించునప్పుడుగాని పాదాప్తిఁ బొరయరాదు
న్నపదంపతులకు విడెమిచ్చుమోవ, మెనయునప్పుడుగాని పానెక్కరాదు
నీవెఱుంగవె శాస్త్రోక్తి నిగ్గు మున్న, చారము లుదారకుంభినీజంభనైరి. 49

ఉ. ఏను నచింప నీవు వినుటిప్పుడకా యిఁకమీఁద నీసరో
జానన యొక్కవేళఁ బొలయల్కఁ బరాకున నున్న యప్పుడే
మోనముఁ బిల్చు పెద్దతనముం గనినప్పటికైన నీసుపా

దానవి నాకుఁ బోఁటియయి యప్పుడె యప్పని నేర్పకుండునే. 50

సీ. రాచిల్క రాయబారమున దారికిరాక చడ్డింపు కోరమీసములు దువ్వి
యదిగా దనుచు నింతటంతటఁ జేరరాఁ గేడింపబిట్టుగాఁ గేకవైచి
నీ బంట నన్న మన్నించవేయన విని వినమి సేయుచు దుంటవిల్లువంచి
దుడుకుగాఁ జెఱగంట ముశిగొన్న బొమ్మలానించిచూచిన తెగనింపఁ దీసి
యతనుఁ డీయింతికలుక చల్లార్ప నీవు, పాదముల వ్రాల దీనబాష్పములు చూచి
యస్త్రసన్న్యాస మొనరించు నట్లుగాఁగ, నింపు సొంపారఁగా విహరింపుఁడింక.

గీ. అనిన మునమంది యమ్మందరాద్రి ధీరుఁ, డావధూటులఁ దోడ్కొని యాత్మపురికి
నరుగుటయ కాని లేదు కార్యం బటంచు, నగవుదైవాఱఁ గుండలమొగము చూచి.

క. మంచిది మనపురిఁ జేరుద, మాఁదు న్లేచుటయు నవ్వయస్యయుఁ గమ్మల్
మించుగ ననియాడఁగ బదుఁ, డంచుం జేఁజూపి మందహాసముతోడన్. 53

చ. చెలువుని వెంటఁబోఁ దరువు సేయు మనోజ్ఞము మాట చెల్లనీ
కలమెడు లజ్జకన్న ఘనమైన కటీతటి వ్రేఁగున న్నడ
త్పైళికఁగ నంచబిత్తరినలె న్మరిపంబున నమ్మదాలసా
జలరుహగంధి రా నృపతిచంద్రుని వెంబడి మేడ డిగ్గినన్. 54

మ. అతఁ డచ్చోఁ దురగంబు నెక్కి హృదయాజ్ఞాపూర్ణమోగార్ణవాం
చితుఁడై వారల వెన్క నుంచుకొని యక్షీణైకమాణిక్య దీ
ధితిజాతాన్వృతదిగ్వితాన మగు దైతేయాధినాథాయతా
యతనం బల్లన నిర్గమించి పురబాహ్యక్షోణి కేతెంచుచున్. 55

ఉ. అచ్చట నున్న సైన్యము బలాధిపతు ల్వెనువెంటరా సము
ద్యచ్చటులార్భటిం గువలయాశ్వుఁడు ధేయని చౌకుచేసినన్
ప్రోచ్చలితావనీరజము లొక్క మొగంబుగఁ బిక్కటిల్ల పై
యచ్చరవీథిఁ గప్ప నదియాత్మపురాంగణసీమఁ జేరెన్. 56

గీ. అచటి కెదురుగవచ్చి ధరాధిపతులు, కామినీయుక్తుఁడై చేరఁ గ్రమ మెఱింగి
దవ్వులనె నిల్వ నిజమణిధామ మొంది, రమణులును దాను నంతఃపురమున కరిగె.

ఉ. అంతట దానవాంతకుని యర్మిలితమ్ముఁడు తాళకేతుఁ డ
త్యంతమహోగ్రహోముఖకహాకహనాదమహాట్టహాసవి
భ్రాంతసమీకశోకపరిపాకభయాకరనైకలోకదు
ర్దాంతవిరక్తనోదరగదాత్రిశికేశవుఁ డొక్కఁడియ్యమ్మనన్. 58

చ. కొలువుననుండి యింద్రుకడకు న్నన మంపినవాఁడు వచ్చి నా
పిలువు మటన్న వేత్రధరబృందము తోఁ గొనితెచ్చి ముంగల
న్నిలిపిన వాఁడు భీతియు వినీతియుఁ దోఁప దురాపకోపచా
పలమున హుంకరించు నిజభర్తకుఁ గేలు మొగిడ్చి యిట్లనున్. 59

క. దేవర ప్రతాపగరిమకు, నే వెఱతుం గాని నిర్జరేంద్రుఁడు వెఱవం
డావంతయైన నిపుడే, మోవింతలుపుట్టె దనుజమూర్ధన్యమణీ. 60

సీ. దొర కాపులై కావ్యసరణిఁ దెల్పెడి కవీశ్వరులకు లంచపంచంబు లొసఁగి
సమ్ముఖమ్మననుండి చనుదెంచు సల్రాయసమువారి కాశపాశలు ఘటించి
బోనవెచ్చము గొంచుఁబోవు శచీదేవిదాదులకును బరిధాన మిచ్చి
పిలువ నేతెంచు వేగులవారి వెంటనే యరుగు నియోగుల ననుసరించి
కినిసి వాకిటివా రడ్డగించుకతన, నేనువచ్చినమాట దేవేంద్రుతోడఁ
దెలుపు మని యెంత వేఁడినఁ దెలుపరైరి, విని వినమి చేసెనో కాని వేల్పుఱేఁడు. 61

క. మనగురు వఁట నేవచ్చుట, వినె నేమో గ్రుడ్డికంటి వేలుపుదొరతో
వినిపించి యతనియనుమతి, నను గొని చని సమ్ముఖమ్మున న్నిలుపుటయున్. 62

సీ. నను గని పాట నిల్పినతుంబురుని జూచి యాతాన మీసారి యనుమటంచుఁ
గమలజోద్భవ సుమాళిము చెందినాఁడవు వింతవార్తలు గలవే యటంచు
నీతని నంపరాదే యంచు సన్నగాఁ దెల్పువారలను గద్దించుకొనుచుఁ
గ్రేఁగంటఁ బల్కనుంకించు నగ్గని పట్టుగద్దిగ లెస్సాయెగా యటంచు
సడ్డ సేయక నిరుపమైశ్వర్యగర్వ, పటిమ పదఁతులు జలకంబు పట్టియున్న
దనఁగఁ గట్టికవారిండ్లకనిపికొండ, యందఱు నటంచు మ్రోయ నయ్యాసనమున.

గీ. మనగురుఁడు చేరి నను జూపి మనవి గాఁగ
నితని వీడ్కొల్పుఁ డన్నదేవేంద్రుఁ డొద్ద
నున్న గీష్పతిఁ గని కనుసన్న సేయ
నతఁడు నాదిక్కుఁ జూచి యనాదరమున. 63

క. ఏమోయి తాళకేతుం, డేమని పంపించె నిర్జరేంద్రుని కడకు
ద్దామక్షేమాహతసాం, గ్రామికుఁ డాతనికి శుభమె కదయనిపలుకన్. 65

గీ. చఱచుఱను జూచి దొరనిన్నుఁ జూచువాఁడు, నంతలోనె నీవు నన్నడుగువాఁడ
వాబలా పొట్టక్రొవ్వుగాకంచు నేను, గోత్రపరిపంథితోఁ గొంకుకొసరు లేక. 66

క. తారారంభలు చక్కన్, వారనఁగా మెచ్చి దనుజవల్లభుఁడు నినుం

చేసికొని వేఁడుమన్నాఁ, డారమణుల నొప్పగింపు మటుగాకున్నన్. 67

సీ. అలవాటు చేసికొమ్మఖిలమహాస్త్రాలనులఁ గూడికొని సిల్పకౌశల్యమును
నభ్యసింపఁగఁ జేయు మలజయంతునకు వేళ యెఱింగి వెండికాలాచి దాళ్ప
దారికిఁ దెచ్చుకొమ్మార్యూఢిఁ బౌలోమి సైరంధ్రికాసదాచారమునకు
నలవడఁగా నేర్పు మచ్చరలకు మాఱునలుకవి బానిసపాటులకును
దలఁపకమ్మృతంబు వైజయంతంబు మఱవు, విడువు నగ్రాయుధముతోడి గొడవ యింక
నిచటనుండక వెడలి రమ్మిపుడు దేవ, పట్టనం బేను దోరణకట్టినాఁడ. 68

క. అని నీల్గు నన్నుఁ దప్పకఁ, గనుఁగొనలం గొప్పు నిప్పుకలు కుప్పలుగాఁ
గనుఁగొను ప్రథమకుప్పశిఁ, గని దేవగురుండు రోషకలుషేక్షణుఁడై 69

క. ఓరీ మీదొర గోరిన, తారారంధ్రలవిటావతంసుల చేతన్
మీరజనీచరుఁ డగ్రజుఁ, జేరంజనుఁగాక యని వచించుచు నలుకన్. 70

గీ. వీనివెడలంగఁ ద్రోయుఁడి వీట్టిటికోట, దాఁటునందాఁక ననుమాట నోటనుండ
నీటు వోమీటి గరువంబు మాటి యిటకుఁ, బెద్దపర్వ్వవ నచ్చితి బెదరువుట్టి. 71

క. ధారాధరవాహను గ, ర్వారూఢియు గురునిశాప మటులుండేఁ గదా
మీరజనీచరుఁ డగ్రజుఁ, జేరం జనుగాక యనుటఁ జెందితి వగలన్. 72

క. పాతాళకేతుఁ డాదృత, దైతేయుఁడు వీఁడు దమ్మదాలసకొఱకై
యేతెఱఁగున నేమయ్యెనొ, కో తెలియ దటంచుఁ దెలిసికొను నట్టియెడన్. 73

గీ. అరితిఘుటిల్లఁ గొందఱు చారవరులు, వచ్చినతిసల్పి కువలయాశ్వక్షితీంద్రు
చేతనైనట్టి పాతాళకేతు పాటు, తోఁపఁదెల్పినఁ దాళకేతుండు కనలి. 74

చ. ఒదవినశోక మాఁచికొని యుగ్రతరాగ్రహకేళికావశం
వదుఁడయి యింద్రు గెల్చుటకు వచ్చిననే మటుమీఁదఁగాఁడె నేఁ
డదయత నన్నరేంద్రుఁడు మదాలసకై కద భాసమానదో
ర్మదుని మదగ్రజుం బిలుకుమార్చెను దాని హరింతు నిత్తఱిన్. 75

గీ. కపటమునఁ దెత్తునాహంసగమన నదియొ, ఱెంగి మార్కొన్న నాతని భంగపఱతుఁ
బగయడంపక యున్న నీపగిది సెగులు, సైఁచవచ్చునె యిదియ నిశ్చయమటంచు.

సీ. ఎదురిండ్లు పలుసాల లెనసివర్ణింపఁజాలిన మేలిపర్ణశాలికలు కొన్ని
యాగమాతంబుల యందలి యర్థము ల్ప్రకటించు కీరశారికలు కొన్ని
హావిరన్నసంభ్రమద్విజకోలాహలాంకములైన యాగవాటములు కొన్ని
దున్ని విత్తకపుట్టి యెన్నుల ప్రేఁగున వ్రాలు నివ్వరిప్రాలచేలు కొన్ని

తోఁపు లోకకొన్ని తెలినీటిదొనలు కొన్ని, కొలఁకు లోకకొన్ని పెంపుడుపులుఁగులుకొన్ని
మొదవు లోకకొన్ని చేమంతి పొదలుకొన్ని, బెరయఁగఁ దపోవనంబుఁ గల్పించి యపుడు

గీ. తోడిదైత్యులు శిష్యులై కూడి నడువఁ, దేరు ముండవ్వఁ డను మఁ గల్పించుకొను చు
గొన్నిమాయలు మదిలోన నెన్నికొనుచుఁ, గువలయాశ్వుని పట్టణ క్షోణిఁ జేరె. 78

ఉ. అంతట పౌరసారసదళాక్షు లుదారవిహారసౌధము
ధ్యాంతము లెక్కి కంటి రటవమ్మ మునీశ్వరుఁ డొక్కఁ డిమ్మహీ
కాంతునిఁ జేరి రాక్షసనికాయము చేత మదీయయజ్ఞమా
ద్యంతముఁ గోలు పోయితి నయా యని కొనిపోవుచందముల్. 79

ఉ. నిన్నఁ గదమ్మ గాలవమునిప్రభు వెంబడి నేగి రక్కసు
న్వన్నియమార్చి రాచిలుకవంటి మదాలసఁ దెచ్చి యుద్వహో
ద్యున్నతిఁ గోరి నేఁటికి ముహూర్త మటంచును నిశ్చయించె నీ
యెన్నిక చిన్నవోవఁగ ఋషీశ్వరుఁ డెక్కడవచ్చె నక్కటా. 80

సీ. తలవాంచి బెళుకుఁ జూపులు క్రేగ్లుతు నిగ్గఁగఁ దెర మొఱంగుననిల్చు నొరపుఁ జూచి
చెలికత్తె చేమెచ్చవలెనన్న సిగ్గుతోఁ దలఁ బ్రాలువోయు చిత్తరముఁ జూచి
ప్రేలిమిఁ జెమరించు కేలనందెడు లాజ లందిచ్చునట్టి సోయగముఁ జూచి
కులదేవతకు మ్రొక్కి కొనువేళఁ దనపేరు వలుకఁ గొంకెడు ముద్దుబాగుఁ జూచి
ముచ్చటలు దీర్చుపూనిక వచ్చియితనిఁ, దోడుకొనిపోవుచున్నాఁడు దుడుకుఁదపసి
యతని మాటకు మారాడఁ డయ్యె యీతఁ, డిందుముఖి రాజులకు సౌఖ్యమేపదన్న

క. దొర నయ్యెద నని కోరుదు, రరయగ జను లెవ్వరైన నాపెదబెడ ద
ల్పరికింపరు దొరతనపు, న్సరవు ల్మతికత్తిమీఁది సాములు సుమ్మీ. 82

సీ. మంత్రులు మర్మకర్మము లెఱింగెదు దారి కోటలు కాపాడుకొనెడు నేర్పు
తటి కాపు చెడకుండ సరిగోరుకొనుకీర్తి యీతిబాధలు చెందనీనిసొంపు
పరులమాలోచన ల్పరికించు గరిమంబు నర్థార్జనముమీఁది యాసరంబు
వేఁటతోఁటలమీఁద విలసిల్లు నాసక్తి యొడ్డోలగం బుండు నొప్పిదంబు
తగిలిపిరువీఁకు సేయు మన్దంపువృత్తిఁ, జెలఁగుటయె కాని మనసు వచ్చినమిటారిఁ
గూడితమిమీఱ సరదాట లాడికొనుచు, నడువఁ గూడునె మేదినీనాయకులకు. 83

క. అని యాడికొనఁగ మాయా, ముని వెంబడిఁ గువలయాశ్వమున్నాకిరయం
బునఁ జని యారామసుఁడు, గనియెం దత్పర్ణశాలికాప్రాంగణమున్. 84

గీ. అంత నమ్మాయతపసి యయ్యధిపవర్యుఁ, గమ్మవమ్ములఁ దుమ్మెదదిమ్ముఁదోలి

మాన్మరపుఁ బుప్పొడుల్ నెమ్మిఁ గుమ్మరించు, తెమ్మెరలు గ్రమ్మ కమలాకరమ్ముఁ జేర్చి
గీ. అధిప నీవింక వచ్చిన యపుడె తొలఁగె, రక్కసులమాయ పద్మాకరంబునందు
వరుణజపమొనరించి యేనమ్ము వనుక, నిచట నుండంగవలయు నీవేమి యనక. 85
గీ. అయ్య నినునమ్మఁ గూడ దేనరుగుదేరఁ, దామసంబైన జరగెవవేమొ నీవు
కాకయుండిన నిమ్ము నీకంఠహార, మిప్పు డన చిన్నినవ్వుతో నిచ్చుటయును. 86
క. జలదేవతకుం బ్రాంజలి, సలుపుచు నక్కొలను మునిఁగి జనపతినగర
స్థలమున నంతిపురంబున, నలరుం బొవచెంత డిగ్గియందేలుటయున్. 87
గీ. కుండలియుఁ దానునవ్వుచుఁ గూడియున్న, యమ్మనాలసఁ గని మంత్రియుందమొంది
యమ్మమనరాజు మాని మూగమ్ముగాచె, రక్కసులఁ దోలి భుజబలప్రాభవమున. 88
ఉ. అమ్ముని యంత సంతసము నంది యనిందితకార్యధుర్యరూ
ధమ్ముగ నీవివాహముచటం జరగింపఁగఁ గోర్కె వేడ్క యీ
యిమ్మునఁ బట్టనంబు రచియించెవనాదు తపోబలంబునం
గొమ్మను బిల్వ బంపు మిటకు న్మఱుమాటలు పల్క కేమియున్. 89
గీ. అనిన మాటాడ వెఱచి యమ్మనుజనాథుఁ, డానవాలుగ నీకంఠహార మిచ్చి
నిమ్నవేవేగఁ దోడి తెమ్మన్న నచ్చి, నాఁడు రావమ్మ కుండలతోడఁ గూడి. 90
మ. అనియామౌక్తికహార మిచ్చుటయు సాంద్రానందముం బొంది మా
సని మేకోలునఁ గుండలావచనము స్వీక్షింప నయ్యంబుజా
నన కానిమ్మని పల్కెఁ గృత్రిమవిమానం బెక్కఁగాఁ జేసి య
ద్దనుజాధీశుఁడు తానదృశ్యుఁడయి చెంతం బోయి సంతుష్టుఁడై 91
వ. అత్తఱిం దటిత్తరుణభానువిరాజమానం బగు నమ్మాయావిమానంబు జలయంత్రంబును
పమఁ బ్రవేశంబునకుం గమకించునంపకంబురకంబునఁ బొడవుగా నెగిరి యొక్క
పరిరథంబువిధంబున మంపగతిం జనుచు నొక్కసారి లకోరిదారి రివ్వున నిగుడు
చు నొక్క తేప బొంగరంబు రంగున బిఱబిఱం దిరుగుచు నొక్కమాఱు గాలిప
టంబుసీటున నసియాడుచు నొక్కయొడఁ జుక్క తెగిపడ్డ విధంబున డిగ్గుచు నొ
క్కచోటం బుట్టచెండు పడువున నుప్పరంబునకుం బోవుచు నొక్కవంక జీనుది
గవైచిన కప్పలి చొప్పునఁ గదలక నిల్చుచు నొక్కపరి బైరిడేగ యొయారంబునం ది
ర్యక్ప్రచారంబుఁ జూపుచుఁ బోయి మేరుధారుణీధరంబున నిబిడాంధకారబంధు
రం బగునొక్కబిలంబున దమాలతాలతక్కోలరసాలసాల ముఖసాలవిశాలం బగు
వనంబుసం బునఃపునద్వ్యగ్రమాన గిరిఝురీవితానంబులకు నుబ్బగన్పించు పన్నీటిపిల్ల

కాలువలకుం బ్రోదిసేయు జాదివిరిదేనియవాకవెంబడిం బారుకొనన పోకక్రముకు
ల కట్టకడపటనెట్టు కొనిన యిందుకాంతవేదికాబ్యంతంబులతోడి గురివింవపందిళ్ళ
నొరసికొనియున్నతిన్నని మగతాలివన్నియలం జెన్నగు చవికల నముడుకొన్న క
న్నెసురపొన్నగున్నలం బెరఁగొన్న నతిబియసజాతికి నాధారంబగు గొప్పకెంపులు
బ్బచప్పరంబులం గప్పికొన గుజ్జుమావులక్రేవలం దమ్మితావులతుం దావులైన తెలి
నీటి కేళాకూళినంటికొనిన యనంటులనలరం దొరఁగు కప్పురంపు రసలుం బొలు
కొలువుకూటంబు డిగ్గిచను మెట్లనగ్గలు నగ్గలంబగు నీలంబు నిగ్గులు గగ్గోలువడు కో
నపాదిరింగొరగిలించిన పొగడగుంపుల నట్టనడుమఁ బట్టుగఁ పొదరిండ్లఁ జొట్టఁబ
డియున్న బిత్తరం బగుక్రొత్తముత్తియంపుఁబదుకటింట నపరంజిగొలుసులం జెలం
గు తూఁగుటుయ్యెలచేరువతుం జని యద్దనుజవీరుండు నిజాకారంబుతో నయ్యెడ్ద
ఱం దన్గృహాంబున నునిచియతిఘోరాకారలగు దైతేయభామలం గాపువెట్టి కృతా
కృత్యుసంగాఁ దలంచుకొని యాక్షణంబున. 92

చ. మునుపటిపారికాంక్షి విషముం భజియించుచునంబుజాకర
బునఁ బడి తేలి యోనృపతిపుంగవ నీభుజసారగౌరవం
బున జపమెల్లఁ దీఱఁ బొలివోనక నీవిఁకఁ బట్టినస్థలం
బునకయి పొమ్ము రాజునకుఁ బోలునె యాశ్రమవాసఖిన్నతల్. 93

చ. అని యనుపన్ హసావని నృపాగ్రణి యమ్మునిలోకచంద్రు వీ
డ్కొని తనతేజి నెక్కి గిరికోటులఁ గానవాటులు న్మహా
జనపదము ల్నదంబులును జయ్యనదాఁటి పురంబుఁ జేరి కాం
చనసముదారమై తగుహజారమునం దమవారు చేరఁగన్. 94

క. తురగంబుడిగ్గి యన్నాటి, పరిజనుల న్వీడుకొల్పి పార్థివచంద్రుం
డరిఁగి గృహాంతరమునఁ వ, త్తరుణీమణి లేమి నగ్భరసమగ్నుండై. 95

ఉ. అక్కటయెందువోయెనో యయ్యారపు సంచులముద్దుగుమ్మ యే
చిక్కని దాఁగెనో కలికి చక్కనలెక్కవగుబ్బలాడి యే
దిక్కననున్నదో సోలపుదేఱుడిచూపుల హొంతకారి యే
యుక్కవిల్చెనో యొరపు నీనెడు చిల్కలకొల్కి దైవమా. 96

ఉ. ఆనన లామెఱుంగుఁదొడ లాకడగంటన మాఁచునోయగం
బానెరు లామిటారిచెరు లాముఱిపంబునఁ బల్కుపాటనం
బానొస లామెఱంగుల నలాతెలివమ్యోచచక్కఁ జేర్పునాం

పేసలివాక్షి కైనఁ గలదే కలరే యిటువంటి కాముకుల్. 97

సీ. గిలుకుబంగరుమట్టియలు జాఱఁగాఁ జక్కనలవరించెద నంచునిలిచినిలిచి
బయట నున్నది చిల్కపంజరమున నుంచి మఱివచ్చెద నటంచు మరలి మరలి
యాతిన యల్లపుడేమి యంటివే యేచిరాకయియుంటిఁ దెల్పుమం చడిగి యడిగి
చెమటచేఁ దిలకంబు చెదరెనో యని వింతసొలపుతో నద్దంబు చూచి చూచి
ప్రొద్దు గడపుట కని తోడి పూవుఁబోఁడు, లదర నైనంగఁ దనమూపదయానగరిమ
యినుమడింప మదీయమోహనగృహంబుఁ, జేరు టెన్నఁడో యానీలచికుర నికర 98

శా. కైజాచేసినబొండుమల్లె విరిబ్ధుగాడాజగాజోదు తే
జీజాశం దలవాంచి బోఁటిచెఱఁగుం జేఁ గట్టిగాఁ బట్టి ను
న్గాజాం గంబము చాఁటున న్నిలిచి క్రేఁగంట న్ననుంజూచు నం
భోజాతాక్షిని సెజ్జకుం దిగుచు నేర్పు ల్గల్గనే మీఁదటన్. 99

క. ఎక్కడి యాలోచన యిది, యక్కట యక్కలికి యున్నయప్పటికిఁ గదా
యిక్కోరికియని దవి, ల్మొక్కలిదొరవిరిలకోరి మొనకుం దలఁకున్. 100

సీ. పొడఁగనవచ్చు నాప్తులవేళఁ గాదంచు నవసరంబులవార లడ్డగింపఁ
బనిగల్గియుండినఁ దనకు మంత్రులకు లేఁజిగురుఁ బోఁడులచేతఁ జీట్లు నడుప
నిదియేమొ కడువింత గదయంచు నవరోధ బిసరుహాక్షులు గుసగుసలువోవఁ
గొలువుకూటమునందుఁ జెలఁగెడు సింగంపుగద్దియగవిసెన గైకొనంగ
బొక్కసంబులు పెనుబీగములు భజింప, నుడిగములవారలకు నాటవిడుపు గాఁగ
నోలమును మాని మేదినీయువతిజాని, యింతి భావించు నంతఃపురాంతరమున. 101

క. ఈకరణి నన్నృపాగ్రణి, యేకరణీయములు మాని హిమకరవిలస
ద్రాకలకు న్వలిదెమ్మెర, రాకలకుం జాలిగొని విరాళిఁ బడంగన్. 102

ఉ. ఆతని నేస్తగాండ్రు భుజగాత్మజు లవ్వగలెల్లఁ గాంచి య
య్యో తమవంటివార లిటు లుండియు నీదొర నీ దురంతచిం
తాతనుతానితాంతహృదయవ్యధఁ గూఱఁగ నూరకున్న సం
గాతులమౌదుమే యిపుడుగాక మఱెప్పటికి వయస్యతల్. 103

క. అని యయ్యిద్దఱుఁ జని తమ, జనకుం డగునశ్వతరుని సమ్ముఖమున న
జ్జనపాలువిరహవేదన, వినిపించి తదార్తి మాన్పవే యని వేఁడన్. 104

చ. తనయులస్నేహబాంధవవిధానము లెంచి నగేంద్రుఁ డంటిమా
ఘనుఁ డటువంటివాని కుపకార మొనర్చినఁ గీర్తి చెందదే

యని రజతాద్రికిం జని నగాత్మజతోఁ జదరంగ మాడు రు
ద్రుని గని మ్రొక్కి కుంచలిపయిం దటు నిల్చిన నాపరంబునన్. 105

గీ. అంబికయును నితం డెవ్వఁ డనుచు నడిగి, యధిపుఁ డశ్వతరుండు గాఁడా యటన్న
నీతఁడా యశ్వతరుఁడు సంగీతవిద్య, దొడ్డవాఁడఁట యనిన రుద్రుండు చెలఁగి.

క. వెనుకం బురుహూతు దెసం, దనతంబురవలన గెలిచె నానాగతుల
న్మనతుంబురు నీవెన్నడు, వినవంబురుహాక్షి నేఁడు విను మనిపలుకన్. 107

గీ. మంచిది సగటుపై నిదె మంత్రికావ, లున్నదీచదరంగ మిట్లుండనిమ్ము
వెనుక నాడుదమని సతి వనజనయన, యభిముఖంబుగఁ గూర్చున్న యవసరమున. 108

గీ. ఔర నారాక ఫలియించె నంచు నెంచి, యచటఁ గూర్చుండి యయ్యురగాధినేత
గవిసెన సడల్చి తంబుర కలికిపైఁడి, బిరడలు బిగించి శ్రుతులెల్ల సరిగఁ గూర్చి. 109

క. రాకాశశాంకవదన వ, రాకా యిటు నీకు మ్రోల రహిఁ గనిపింపన్
సాకుఁ దరమా నెమ్మైనం, గాకుండిన నీకు ముద్దు గద యని యంతన్. 110

సీ. శ్రుతి తోడఁ గూడి మెచ్చులు రాసజంబుగ సంచునంపగ నాలపించుసొంపు
గడియ మైనను గుక్క విడువక హొయలుగా నవగడంబుగఁ దానము నెరు నేర్పు
పరరాగముల వింత సోరణీక వ్యాప్తిమై మించుగా రాగంబుఁ బెంచు వింత
తాళంబు తప్పక తనువు గదల్పక బాగుమీర పదంబు పాడుదారి
ఎడనెడఁ బరాకు వినుడను హెచ్చరింపు, మీరు మెచ్చిన యీవిద్య మీరొసంగు
నట్టిదని గర్వపరిహార మలర నతఁడు, గాణ వవుదనశుద్ధమార్గము నటించి. 111

గీ. గోఁటి వాద్యంబు కిన్నరమీటు బడ్డి, వాద్యము రబాబు వగలుసర్వంబు మెరయ
దురుసుగతి జూపఁ బార్వతీ తరుణి మెచ్చి, జాదు సరిగంచు పయ్యంటఁ జక్కఁ జేర్చి

ఉ. ఎక్కడి నారదుండు మఱి యెక్కడి తుంబురుఁ డోగిరీశ యే
దిక్కున నైన నీవిధము తేటపడం గనుఁగొంటలేద యే
పెక్కువ తప్పనం మఁ గనిపెట్టుక యుండితి మొదుఁ గానమ
మ్మక్కశబాసు మేలు హవుపంచు ఫణీశ్వరుఁ జూచి యింపునన్. 113

క. వరమడుగుమనిన గంగా, సరసిజముఖి యీసుతోడ జంకెనచూపుల్
బొరసిన మొగంబుఁ ద్రిప్పెం, గిరిజకు డెందమున వింత కినుకజనింపన్. 114

ఉ. అమ్మక చెల్ల యెన్నిపగ లద్దిరనాయకుఁ డొద్దనుండఁగా
నెమ్మొలు గాక యేను వరమిచ్చెనటంటి విదేటిమాట దో
సమ్మసు మీ నఘుటులను జవ్వని నాథు ననుజ్ఞలేక యే

కౌమారి యీఁగఁజెల్లునె యకుంఠిత చాతురి గల్గియుండినన్. 115

గీ. అని పలుక నెంత లేదామృగాక్షిమాట, వినకు మడుగుము వరమిత్తు విభుఁడుతనకు
నంతచనువిచ్చినాఁడన నవ్వధూటిఁ, జాలుకు చులుకునఁ బాఁవ్వొఁజూచెనపుడు. 116

చ. ఉరగవిభుండు లేచి కుధరోద్భవఁ గన్గొని యమ్మ మేదినీ
వరుఁడు ఋతధ్వజుండు భుజవైభవశాలి మదాలసాసతిం
బరిణయమాడునంచు నిజమందిరమం దిరవొందఁ జేసి త
త్తరుణి వయస్యఁ గుండల వితావితఁ గావక వంతఁ గుందెడున్. 117

గీ. వారి నిద్దరి రప్పింపవలయు ననిన, గిరిజ, కానిమ్మనంగఁ దత్సరసిజాక్షి
కాని కుండల రావంచు గంగ పలుక, నభవుఁడిద్దరియందు మధ్యస్థుఁ డగుచు. 118

గీ. మంచిదహిరాజ రెండునాళ్ళించుమించు, గాఁగఁ గుండల చనుదెంచు గాకయిప్పు
డమ్మదాలస వచ్చు నీవలుగుమనిన, నదియుపదివేలుగా నెంచి యాతఁ డటఁగె. 119

ఉ. అంతటి లోననే యలమదాలస నిద్దురవోవ నయ్యుమా
కాంతుఁడు మాయచే నురగ కన్యాగృహంబున నల్పనాతఁ డ
త్యంతముసంతసించి తనయాత్మజగా నురరీకరించి య
య్యింతిని గొల్వ నెవ్వురు మృగేక్షణల న్నియమించి యత్తరిన్. 120

చ. తనయులఁ బిల్చి మీరు వనితామణి వచ్చిన మాటఁ దెల్పక
జ్జనపతిఁ దోడితెండనఁ బ్రసాదమటంచును వారలేగి గ్ర
క్కున నడిగంపుఁ జేడియలు కొందఱు గొల్వఁగ నున్న భూవరుం
గనిన నతండు నిండు కుతుకంబునఁ జేరువ నుంచి యిట్లనున్. 121

ఉ. ఇన్ని దినంబు లంబుజవనీశుఁడు చెందొవయిండ్లలోనర
క్కొన్న మదాళిఁ బద్మగృహకోటికిఁ బొమ్మని తీవరించు నం
తన్నుఁ జేరవత్తురుగదా యొక యామము బోవుదాక రా
కున్న తెఱంగు మాకు విన యోగ్యము యేని వచింపుఁ డింపుగన్. 122

క. పరబల ఖండన మంత్రా, చరణము గృహకృత్యగత విచారము కాకో
దరపుత్రులార మీ, రిట కరుదేరక యుండ నాఁగినది యెయ్యదియో. 123

చ. అనుడు భుజంగరాజ సుతు లట్టివి యేవియులేవు రెండు మా
జనకుఁడు మీగుణంబువిని సంతసమంది మిముం గనుంగొనన్
మనమునఁ గోరి తాన పయనంబయినన్ వలదా యిలాబలా
రిపుఁ దోడిఁ దెత్తుమంచు వివరింపుటకై తడవుంటి మిత్తరిన్. 124

క. అతిమనఁ బలుకఁగరా, దో తెలియదు గాని శౌర్యధూర్వహనీసం
గాతముచే నీమన్ననఁ జేతం దొడి తేరఁ బ్రతినఁ జేసితిమనుఁ డున్. 125

క. మాయురె తా రావలెనా, యాయెడకే నరుగుదెంతు నాయిల్లనఁగా
నీ యిల్లనగా వేఱా, వోయఁగ రా విట్టులైన భువి సఖ్యంబుల్. 126

మ. అనుచుం గట్టికయింతి దేవర పరాకయ్యా పరాకంచు బో
రన మ్రోయన్ వలెవాటుకుప్పటి చెరం గల్లాడఁగాఁ జేఁగటా
రిని లోభాగము నూఁది నిల్వఁదగు వారి న్నిల్వఁగున్ మేలికుం
దనపుం గద్దియ డిగ్గి నిల్చె సురగేంద్రక్ష్మా దివ్యక్షౌరతిన్. 127

చ. నిలచి పరావనీప రధి నీరధి మంధనమందరాద్రి య
బ్బలి యుఁడొకంత పాప దొరపట్టులు తెన్నెఱిఁగించు మందఁగా
నలరుచుఁ నేఁగి కాంచె సికతాంచితతీరసమేతకేతకీ
తిలకగ చంచరీక సుదతీ కృత గీతిక గోమతీనదిన్. 128

చ. కనుఁ గొని చిల్వరాచకవ గ్రక్కున నన్నదిఁ గ్రుంకఁ జేసి తో
డ్కొని చనఁ నేఁగి చూచె ఫణకోటి మణీఘృణి వేణి కోర్ధ్వ దీ
పనికర భ్రాత్రపాచరిత శౌగషకేళి విధూత రత్నరు
గ్జనిత నవస్మితానన భుజంగిక మొక్కపురంబు ముందరన్. 129

చ. అచటి వియోగిభోగి జలజాక్షులు మారుని వ్రాసి కొల్చు నో
నచలితభక్తిఁ జందురిని యంపమెఱుంగమి మున్ వసుంధరా
రుచి గరుణావలోకులు పరుల్ చెలి నీ మొక మబ్జునంటిదన్
వచనము లంతలోఁ దలఁచి వ్రాయుదు రున్మకురాగ్ర వీక్షలై. 130

క. ఈకరణిఁ జూచి డిగునా, భూకాంతున కొక్కయింపుఁ బొసమించెను ద
ర్వీకర నైశాకర రు, చ్యాకర ముక్తానుషక్తహర్మ్యతలంబుల్. 131

సీ. తీవయుయ్యెలలూఁగు పూవు బోఁడులవీఁగు కొప్పచీఁకఁటిఁడాఁగు కోర్కియొకటి
నును పుట్ట చెండాడు వనితల యరవీడు జిలుగుపయ్యెదఁ గూడు చెలువ మొకటి
యలయంచ నదలించు చెలుల జంకెనమించు బెళుకుచూపులముంచు బెరికి యొకటి
పూవుబంతులు రువ్వు పొలతుల తెలినవ్వు కలికి వెన్నెలఁగ్రొవ్వు గనుటయొకటి
గాని మఱియేమి వలదని కంకణంబు, గట్టుకొని పల్చుపతి దృష్టిఁ గమ్మరించి
చలిది గట్టించి త్రిప్పె నిస్తుల సువస్తు, నవ్యసంతోషకరమగు నాగపురము. 132

ష. ఇటువలెఁ జూచుచుం జను నరేశకు శేశయబాణు చూడ్కి న

న్నిటమగుడించెభోగి పరిణీ తరుణీ ఫణ ధోరణీ నవా
ఘటిత మణీగణీభవదకంప ఘృణీత వియత్పిశంగ మో
త్కట ఝుకిణీ. సరోజ మతికారి నమేరు పటీర మారుతుల్. 133

క. అవ్వనముఁ జేరి మవ్వపు, జవ్వనపున్ రాచకొమరుఁ జల్లనిహిమంపుం
దువ్వారల నివ్వటిల్లెడు, పువ్వుంబొదరింట నునిచి భుజగకుమారుల్. 134

క. ఇట నుండు మేము నీవ, చ్చట యురగేంద్రునకుఁ జెప్పి శోభనలీలా
ఘటనాపూర్వంబుగ ని, చ్చటికే తెంచెద మటంచుఁ జనుటయు నతఁడున్. 135

మ. వెలుఁగు ల్గ్రాఁపగు మిన్నతీవియల కీవిన్ రాయు పన్నీటి కా
ల్వల తుంపుర్లకు మారు గాఁబలెఁ జలద్వాసంతికా సూన ని
ర్మల మారందకణాళి జారి తనపై వ్రాలంగ రాయంచ ఱె
క్కలు ఝాడించినఁ గ్రమ్ము తెమ్మెరల రాకన్ హాయి మించున్నెడన్. 136

చ. హడపము వీణ కిన్నెర హిమాంబువు నించిన గిండి చల్వపా
వడలుఁ గురంగనాభియు జవాదియుఁ దట్టుపునుంగు వీవనల్
ముడి విరులద్దముల్ సురటులుం దెలిపంతపు దివ్వెల్ ముసం
బసర ధరించి యూడిగపు టబ్బురపున్ వలిగుబ్బెతల్ దగన్. 137

సీ. జిగిచాలు దగుకీలు చిగురాకునను బ్రాఁకు కలికికోయిలలకుఁ గౌలు పసుప
నెలగోవగలమోము తెలిపమ్మిఁగల తుమ్మెదలకు నమ్మిక కమ్మలలవరింప
నెఱకప్పుఁగను కొప్పుఁ నెరిమబ్బునకు నుబ్బ నెమలికిఁ ద్రోవబత్త్యములననుప
నునుమోవిపైకీవి మును బింబ నికురుంబములకేఁగు రాచిల్క కొళ్వులియ్య
లెనగవు డాలు కైదండ పూను చూపు, తళుకుచే మ్రొక్కఁగొనెడు ముత్యాలరెట్ట
పేట పాపటబొట్టు తుంపిళ్ళు గుల్కియా, నచటికేతెంచె నొకచకోరాయతాక్షి. 138

సీ. కావలిఁ గనునింతి కానుకిచ్చినబంతిఁ గనుసన్న నొకకన్నె గైకొనంగ
దెలిమూపు గమి తాఁపసిలుచు నిల్చిన యంతఁ బడతులిద్దరు బరాబరులు సేయ
నగుమోము జిగితమ్మి నిగుడు ఘర్మము గ్రమ్మి వంతుకై చెలువపావడలుదుడువ
తొలఁగు బంగరురంగు జిలుగు పయ్యెదకొంగు సకియ యొక్కతె చక్కసవరింప
కట్టిక మిటారి మొకరి చెల్కత్తెగములఁ, బొడఁగనఁగఁజేయ బంగారుబొంతమొలుఁగు
టరిగె గుంపులనీడ నొయ్యారమొసఁగ, వచ్చి పుష్పాపచయకేళివాంఛ దేలి. 139

క. మడమఁబడు నిడుపవాలిక, జడ నడుమున జుట్టిపైట సరిగె చెరంగుల్
బెడఁగుఁ జనుదోయి పొడ లే, ర్పడ బిగియింపుచు ననుంగుఁ బడతులుగొల్వన్. 140

చ. చిలుకలలోన చిక్కులయి చెల్వపుటంచల లోననంచలై
తెలివిపొసంగు తీవియలఁ దీవియలై సరసంపుఁ బల్కులన్
గులుకునెడల్ పసిండి తలుకుల్ గలమేనులు గానుపింపఁ జే
తుల కసివోనఁ దేనియలతో ననతోయములెల్ల గిల్లుచున్. 141

సీ. కలిగొట్టుఁ జేరబో కళి గొట్టు సేయునీ బీరమేమిటికి జంబీరమదిగొ
సిందువారము తెనె సిందు వారములేని పైరుగాఁ దేఁటి కింపై రుచించుఁ
జూతము పదరమ్మ చూతము మదనతీగానంబు లచ్చోట గానరావె
రమ్మ మారుని గుడారమ్ము మారు నిజమ్మ గుంపునోటుల గుజ్జగుంపులేల
యూరమా యూరమానీతి యూప్రసూన, వాసనల్ వాసనల్ వంకనందికొనఁగ
పాటలాపాటలాళిచేపడియె ననుచు మాటకే మాటకేమిలేమావివిరులు. 142

క. అని జవ్వను లవ్వారిఁ గ్రొ, వ్వున బువ్వులు గోసి కడు దవుల్కొను నవ్వుల్
నన రువ్వులు కొంపరు మెచ్చనిచివ్వలు నివ్వటిల్లఁ జని యవ్వలనన్. 143

సీ. కంబముల్ గాన నిల్కడఁ గన్న పోఁక బోదియలపై నడిగాగ దీటుకొన్న
యలదీవ చాలు వాకిలి సొచ్చి లేమావి గుమురుల క్రీనీడఁ గొప్పకెంపు
లలితంపు మెట్లఁ గేళాకూళికవ్వల జలయంత్రములవీఁగు చలువగాడ్పు
గదియంగఁ గలువ మేల్కట్టు పూవుల గప్పు సాంబ్రాణి దూపంపుజలవపాళి
సరసిఁ బురివిప్పఁ జను నెమ్మి నాస గలుగు, దాని గాఁ జేసికొనెడి చిత్తరువుబొమ్మ
చిలువచెలువంపు జడ గుంపు సొలపు నింప, నీఁడుగాననియొకచిన్ని మేఁడమీఁద.

క. చెలువైన పసిడిగద్దియఁ, గొలువై నలువంకఁ జెలువ గుంపులు గొలువన్.
బలువైఖరి పావడ నెల, తలు వైవఁగఁ గన్నెయున్న తఱినటమున్నన్. 145

శా. ఆజన్మస్థిర ధర్మకర్మ నిపుణుం, డౌరాజు రాచిల్కమే
త్తెజీ జోత్తెదొక పొంతకాఁడయి తనుం ద్రిప్పంగ నయ్యాలి య
య్యోజన్ వచ్చుట గొలెఁ బూపొదలలో నున్నట్లువీక్షించి యా
రాజీవేక్షణ వెంటనంటఁ జని గారామార సౌధస్థలిన్. 146

క. వలభిన్మణిగణగుంభిత, వలభిం దద్రుచి తమంబు వలఁగొని పొదువన్
జలదాచ్ఛాదితుఁడగుత, మ్మలదాయ యనంగ నిలిచి ముదితం జూచెన్. 147

శా. ఏకైకాంగవిలోకనాకల నతుష్టైకాంతసామంత భా
వాకూతంబులు తద్విధాత్మరచనా త్యాశ్చర్య గాఢాప్త మూ
ర్ధాకంపంబులుఁ దత్సమానకృత మానాధీన సానావది

శ్రీకంబుల్ మహిపావలోకములు నారీమాళిపై బ్రాలుచున్. 148

చ. అలికచ కావిమోవి బెడఁగానెడు తేనియ సోనవానలన్
నిలిచి శరీరకాంతి ఝరిణీ పరిణీతము లై కుచాచలం
బులఁదప మాచరించుచును మున్న వరోరువిలాసిరంభతో
గలసిన కొంతుపో విభుముఖంబుఁ గనుక్ నృపవీక్షణావలుల్. 149

క. మిన్నకు చను గుబ్బగుబ్బలి, కొననుండియు గాఢనాభికూపంబునఁ గ్ర
క్కున దుమికి నెలవుమఱఁగనుఁ, గొనమిన్నృపుచూపు లుడ్డుకుడు చుమ వెడలెన్.

గీ. కలికిలేగౌను నిలువెల్ల కల్లయగుట
వెస వదృశ్యాంజనంబు సెవించెనేమొ
నెగడదటులయ్యుఁ బతిదృష్టి నెనుకఁ దొడఁగె
వెలుచువారలఁ గనుఁగొన్న వెంటఁ బడరె. 151

క. ఈనటనఁ జూచి నివ్వెర, గానఁ బడెన్ రాజహంస గమనాదృశిచే
మానసము మానసముగా, నానరపతి యతిశయప్రియంబు దగంగన్. 152

సీ. శాబాసు ననచెండు జిగిఁజెండు చనులొండు గబ్బిగుబ్బలిచాలు గొబ్బఁజాలు
హాయిసరే నెఱిమించు సవలించు కనుమించు కమ్మపమ్ముల మేలు గ్రుమ్మఁజాలు
చాగురే విరిపువ్వు సరిరవ్వు చిరినవ్వు తొగరాచ జిగిజాలుఁ ద్రోవఁజాలు
మాయురే యళిపెంపు మరపింపు నెరిగుంపు మేలినీలపుడాలు నేలజాలు
మెలుసంపంగి దండలు డీలుపఱచు, కెలునునుపూలతీగెల ద్రీలజాలు
వాలుగల డాలు దొరచేతి వాలుకలువ, వాలుగాబోలుఁ దలఁప వీవాలుగంటి. 153

చ. అనికొని యాడి చేడియ నొయారపు రాశిని జేసినట్టి య
వ్వనజజు చేతికిం బిరుదు వైవఁగవచ్చుఁ గదయ్య దీనిప్రా
పున ముదమొందు కెందలిరు బొందళిపుం దొరమాచు వారలన్.
వెనుకొని పూవుటంపరలఁ బెంపరలాఁడెడు మన్నమానసే. 154

శా. ఔనే కా మనుపెన్నఁడో చెలియ చాయంజూచి నట్టెయ్యెడున్
గాన స్వచ్ఛ మదాలసావయవ రేఖావైభవం బింత యే
లా! హామాన సమీలతాంగి పయి లీలాడోలికాకేళికా
శ్రీనైపుణ్యముఁ జూపఁగా హావణుఁగాంచెం దద్గుణాలంబమై: 155

మ. వరభామాంగము మించుఁగా నితరముం బాటించకే మన్మనః
స్థిరహంసం బది మానసంబుగను రీతిన్ నాతి నీక్షింపుచోఁ

గరముత్సాహముఁ జెందిపొంగెడు నదేకాదా మహాచిత్రమై
యిరవొందెన్ మదినాకు నాకవెరగయ్యెంగంటివే యిప్పటన్. 156

క. ఐనప్పుడే మదాలస, గానోపుఁ జుమీ లతాంగి కాకుండిననోఁ
గానీ కాకుండు బలా, యీనిగనిగజిగులు గందుమే యెంగైనన్. 157

సీ. మోముచాయయె కాదు ముద్దుపల్కులలోని తటితీపు మెడగుల్కు దానిదగరొ
మోవి కావియె కాదు మతిపెంపు పెంపుతో నాను జంకెన మాపు దానిదగరొ
పలుసోయగమె కాదు పచ్చిదేరఁగ నాఁడు తరుణిపై బొమముడి దానిదగరొ
మోముచాయయె కాదు ముద్దుమాటకుఁ జెక్కులోనిండుఁ లేనవ్వు దానిదగరొ
అన్నియును నాయెఁగా యీమృగాయతాక్షి, యదిగొ యూర్చున్న దూర్ప్రవలీలాంబుజంబు
వలని యొల్లమి మూరొల్కన్న చెలువుదాని, దగరొ కావలె బాపురే వనజజన్మ.

క. అని సమవస్తు నిరీక్షణ, మునసరిసేయంగ బుద్ధి పొడమితలఁచి యా
జనపతి రతివిపరీస్పృశ. మనమతిచంచలము గాఁగ మతియుండదనలోన్. 159

గీ. ఇది మదాలస యగునేనియిచట కెట్టు, లఱుగుదెంచెనో దీనిప్రాణంబులైన
యల్లకుండల యిప్పుడే మయ్యెనొక్కొ, శిరికెటఁబాయునలసెనో విధికృతమున 160

సీ. అలనాఁడు మందరాహార్యకంవరభాగమునఁ గుంపఁగాఁ బలాశనకులాగ్ర
జాతుమాయూతి విఖ్యాతు భీతామరవ్రాతుని బాతాళకేతుఁ గూల్చి
ప్రమదంబుతోఁ దేజిపైకిరమ్మన నాలుఁగడుగులు పిఱుదన నఱుగుదెంచి
యటునిల్చి మురిపెంపు టల్లికసిగ్గుతో గొరలు కొంకునఁ బైట కొంగునేల
నలమి యీకాంత వింతదైన్యంబు నెట్టి, కొనఁగ నను జూచి దానిఁ జూచిన నెటింగి
వనితతోఁ గూడ దానినా వెనుకనుంచి, తోడితెచ్చితిఁ గాద మత్పురమునకును. 161

ఉ. అంబరవీథిపైఁ గువలయాశ్వము మీరి లకోరి కోలవే
గంబునఁ బోవ వెన్ను వెనుకంపగుదాని వశంబుగాకరాఁగ
గంబునదాని మోవిపలుగంటొనరింపక దానిపాలభా
గంబునఁ జిందులాఁడు నలకంబులు దీర్పక మోసపోదునే. 162

చ. విడివడియున్ననన్ గగనవీథికిగుఱ్ఱము చౌకళించినన్
వడకుచు గబ్బిగుబ్బల మొనల్ వెసవెన్నునునాఁటి రొమ్మునన్
వెడలఁగ గోలతుంగ భయవిహ్వలయై ననుఁ గాగలింప న
ప్పడతి మదీయ వేగ రసభంగ మొనర్చె భయోఘముఁ దల్పుమన్. 163

సీ. ఎదుటకోపలెనంచు నేతెంచు మన్నెవారలఁ జూచి పవ్వనవ్వునెటియగ

ద్వారలు వచ్చిరటంచుఁ దిరుగు త్రోవఁ గ్రొళ్ళ నియోగు లొక్కొక్కచోట నొదిగినిల్వ
నలయమాత్యులునిల్చుటరసి పాఱులను గంచుకి ముక్కు మొకముఁజూడకయెతఱుమ
గట్టికవాని యాగ్రహవృత్తిఁ గని పౌరు లంతంత సన్నఁగ నణఁగుదేర
నభ్రయానంబు వీడి హయంబు పురముఁ, జేర నీనారి తిరిగి యాచెలువ నడుగ
యాదియు నానల్లఁ దెలిసి యయ్యధిపవర్యు, కటకమని తెల్ప నతఁగిలిగాదిమున్న.

క. అటువంటి కూర్మికత్తియ, కుటిలాలక నెడసి నేమొకో యదివిధి సం
ఘటనము గావలె నీవలఁ, గటకట యీకార్యమెట్లు గావినఁ బడెనో. 165

క. ఆవిపతితల్పపోయఁగ సిం, పున వీణియలందు గీతముల్ వడిఁ బలికిం
చినగతి వినఁబడె నిద్దఱు, వనితల యన్యోన్యకలహ వాచాప్రౌఢుల్. 166

సీ. చనవరివలె నెందుఁ జనెదు నడ్డములేక మాకును నొకయడ్డమా మృగాక్షి
యంతటి దొరసాని వగుదు వెవ్వతెవీవు, తెలియదే యింద్రుని కొలువుదాన
నతనిఁ గొల్చిన వారలరయ నెందరులేరు వారిలో నెంచఁగ తారగా నె
యిటు నిల్వ మెవ్వతె నైన నేమిభయంబు నిలువదీరదు పోవవలయు మాకు
నెంత వేగిరకత్తెవే యింతికాన, మామగువ గొల్వ వచ్చితి మో మిటారి
యేరిఁ బోలుదు కొలిచినవారిలోన, సువతి యాకారగరిమంబు చూచిపల్కు. 167

క. అనుకలకలంబు చెవిఁబడఁ, గనుసన్న నె యవసరంపుఁ గల్కి మిటారిన్
వినిరమ్మని చెలిపంపినఁ, బనివిని యదివచ్చి వినయపరవశయగుచున్. 168

చ. సముఖమువారిఁ ద్రోచి బురుసాపని చీరజరీచెరంగు వ
క్షోజమునకు మాటుసేయుచుఁ బరాకు లతాంగి సురేంద్రు కొల్వుబో
గమువఁట సేరుతార యనఁగా నులిఁగన్న మిటారి యెంత గ
ర్వమొ యిటుచొచ్చి రానటటి వాకిటి కావలి చెల్వ నిల్పెనన్. 169

క. వారల జగడపుమాటలు, తీరిది చే టేమిలేదు దేవి యనఁ గఁ
న్యారత్నంబును విస్మయ, మారంగను గొమ్మనిక్కమంతయు వినుచున్, 170

గీ. ఎదురుగా నేగి యానెకా యచట నిలిచి యెంతవింతనటించితి విందువదన
చాలురావక్కయనుచుఁ గెంగేలు వట్టి, తోడుకొని పోయిబంగారు మేడమీఁద.

ఉ. కలప మలందుచో నొలుకు కస్తురి చిందులచేత ఘుమ్మనన్
వలపు నెఱుంగు బంగరు తివాసిపయిన్ దగునొక్క రంగుకే
ల్సలువు పరంగిలాగి జిగిచొక్కపుఁ గద్దిగ మీఁద నిద్దరల్
దలగడఁ జేతులూఁది చిఱునవ్వులతో వసియించు యున్నెడన్. 172

గీ. రాజముఖి కొంతవడికి దారావధూటి, సొగసు నెమ్మోముఁ దప్పక చూచి పేర్మి
నువిద నీ వెంత కొంచక త్తెవె జయంతు, గాపుఁ జేసిన గరితవు గావె నీవు. 173

క. అనిపల్కు నందులకుఁ బ, క్కనఁ దారయు నవ్వ నచట హారజూటవనీ
వనితామర లోకధునీ, వినుత ఘనీభూత రుచుల వెన్నెల గురిసెన్. 174

ఉ. ఆననజాక్షి యంత దివిజాంగన కేలు దెమల్చియో సెకా
యావిధమేమొ లెస్స వినలైతి పరాకున మున్ను నీకథల్
నీవె వచింపఁగా వినవలెన్ వివరింపుమటన్న నేమిటే
దే; వినవే యటంచు నది తెల్పఁదొడంగె నుదంతమంతయున్. 175

చ. కమలదళేక్షణా యమరకాంత్తు జయంతుఁడు నేను గూడియుం
టి మి కద నాఁడు వాని నెఱనీటుల వెక్కుడ వాని వింతయం
దములకు వాని యిచ్చకపుఁ దల్కులకున్ మఱి వానిమేనిడాల్
కొమరున కేను మేలువడి గుత్తకు నిచ్చితి నేమి చెప్పుదున్. 176

సీ. ఇంద్రుకట్టెదుట నే నృత్య మాడెడు వేళ బుడుతలచే నాకు ముడుపులంపు
అమ్మతో నొకనాఁని నలుక గడింపుచు నెటులనో నాయింట నే వసింప
తోడిచెలులొత్తు మాదులు వచ్చిపాడఁగన్న ననుఁజూచి కనుగీటి నవ్వఁజూడు
నెవ్వరు వినిపించి రేనియు వినఁబట్టి మనవి నే తెల్పినంత నె ఘటించు
ప్రొద్దుపోకకుఁ గస్తూరి బొట్టుఁ బెట్టి, కీలుజడయల్లి సురతావిపూలు జుట్టి
సొగసుఁజేసి యొగాదిగఁజూచి సిగ్గు, మురిపెమును బొందు ననుఁజేరి ముద్దు వెట్టి. 177

చ. సవసవఁ గానెఱింగి తనుజాతుఁడు నేనును నుండఁ గొల్వులో
దివిజవిభుండు లెరగవుఁ దెచ్చికొనున్ శచియల్కఁ జూడఁ గై
తవమునఁ బిల్వనంపి నను దప్పకజూచుచు సొమ్ములెల్ల మ
క్కువనొసఁగుం చురుక్కురని కోడలిఁజంకెనచే నదల్చుచున్. 178

క. ఈకరణి న్నాతోడిదె, లోకంబెయుండ నేను లోనగుచుఁ బురీ
రాకేందు వదనలాకవ, నీకడ ననుకొనఁగ నతఁడె నేనైయుంటిన్. 189

సీ. పనియుండి యెడఁబాసి చని రాకయున్న నే బిలువ నంపింతు నెచ్చెలులచేత
వసతి యెవ్వరితె హత్తుకొనునెు వీని నటంచు వెంట నే బుడుతల వేగఁబనుతు
నతని నెవ్వరు దూరనాడిన వారితోఁ జలపట్టి పట్టివాదులకుఁ బోదు
రతిపారవశ్యత నతఁడొనర్చిన మోవిగంటి పిమ్మట నొవ్వఁగా నవల్తు
చాను నవ్వుచు నింటికి వచ్చె నేని ప్రేమ నట్టింప, నే వెంటరేగి యుండు

రిచ్చవడుమోముతోఁ జేర వచ్చెనేని, గుండెఝల్లున నేమనుకొందు నబల. 180

చ. వలచుట జాతిలోనఁ దలవంపగునే కద యింకఁ దాఁచఁగా
గలిగెడి దేమి నాననుపుకాంత్రను దొల్లిటి వారి వీథిలో
పలఁ గనినంత వెచ్చనగుబాటున కోరిచి యన్నదమ్ముల౯
బిలిచినరీతిఁ బిల్వ వలపించెఁ జుమీ యతఁడంబుజాననా. 181

గీ. అట్లు వలపించి లోనయ్యె నంచుఁ దెలసి, తరుమ కానట్లు పెట్టి మాయిరుగుపొరుగు
చెలులతోనైన ముచ్చటఁ బలుక నీఁక, త్రాడు గట్టిన వాని చందాన నేలె. 182

సీ. పలుక నియ్యడు కమ్మవలపు హెచ్చిన నాసనములు దెచ్చిన యింత్రపనితోడ
జూడ నీడొక వేళ జోగునకై వచ్చి మేలు దెల్పెడు జోగురాలి నైన
గూడఁగానీడు కొక్కొక్కకంబు చదువుకోఁ జేరు వేలుపు రాచ చిన్నపడుచు
సరసమాడఁగనీడు వరుసఁదప్పక తెచ్చి విరులిచ్చు పుష్పలావికలతోడ
అకట యేమందు తల్లి యిల్లాలికైనఁ జెనగలదు గాని వానిలోనవదుగాని
కుబుసు పోకదు నేని వేతోక్కదారి, మిసుక కూడదు మేరకు మేరగాక. 183

సీ. తారానధూటి బందాకోరుగాఁ జేసె మనజయంతుఁడె జాణయనెడు వారు
నదిగాక మోహింపఁ దలని బాటుగ నేలుకొనుటకై యట్లున్నదనెడువారు
దీనికేమాయెనే వానిఁగాక మఱెవ్వరిని బిల్వపఁట చూడు మనెడువారు
నది బుంతవాని మాయలకు లోగునె యెంపరిని జక్కఁ బెట్టునో యనెడువారు
వనుచు నచ్చర నెచ్చెలు లాడుకొంద్ర, నిగళముల తోడ ముఁహస్తి నిగుడు పగిది
వెంటఁ గావలి మాష్టీలు వేగిరింప, భూధరంరాతి నగరికిఁ బోవు వేళ. 184

కం. అతఁడెంత యెంచినను సం, మతమై మదిఁ దోచుఁగాని మఱి యితరవిటా
యతనానావిధలోక, స్థితి గొంపల మొంప వలపు చెడ్డది సుమ్మా. 185

చ. అడకువగాని పేరిమి జయంతుని పట్టున నొక్కతీరుగా
నడతునెకాని మున్ను నెర నమ్మిన నెచ్చెలి కాంత్రునచ్చినా
కడపయ మెట్టిరేనిఁ జతకాపని నిత్తు విరుల్ దుకూలముల్
విడెములునాదిఁ గాగ నను వేఁడక మున్న ప్రియంబుఁ జేస్వదు౯. 186

క. మిన్నకతెదీయుసఖులే, కన్నియగాపలెనటన్నఁ గానీదాని౯
చిన్నారి నగవు మాపుఁ, నన్నునె రప్పించి కూర్తు సమ్మదమెసపర౯. 187

సీ. ఒరపుగా విరులతో నెరికొప్పు ఘటుయింతు నదిమాసగిల్లనిమాల్లికొంగు
గిఱుచు గుస్మడి గాజనామము నిర్తు నదిమాని డిల్లబొట్టునగరింతు

నలిపిన్నఁదోయి గొప్పులఁ జడగీలించు నదిమాని ముత్యాల హారమంతు
మినుకు పైకపు వ్రాతపని చీరఁ గట్టిఁదాల్తు నదిమాని తెలిచల్వ యలవరింతు
రవిక బిగియింతు నదియును నవలవైచి, కుంకుమపుఁబూత చిమ చిమఁగొనెడు దిన్నె
పచ్చికొనగోటితాఁకులు రచ్చసేయ, గుబ్బయరగానరాఁ బైటకొంగువైతు. 188

చ. వినుమిటులుండఁగాఁ దిమిరవేణి కుబేరుఁడు కమ్మ పంపఁగా
దిన చిరి చీటులందు గడిదేరు జయంతుని వర్తమానముల్
వినినలకూబరుం డదిర వేలుపు తేని కుమారునిన్ ముదం
బెనయఁ గనింత సేసెనిది యెంతటిదో యని విస్మయంబునన్. 189

సీ. తిరుగఁడే కొన్నాళ్లు సరసీతిలోత్తమా పుంభావ సంభోగములకుఁ జొచ్చి
చెలఁగఁడే కొన్నాళ్లు చిత్రసేనాకంతు పారావతారావ పటిమఁ దగిలి
నడపఁడే కొన్నాళ్లు నవ మేనకాధరాధర సుధాపాన విస్ఫురణకలరి
మెలఁగడే కొన్నాళ్లు కలితోర్వశీవశీ కరుణాకరోక్తి వైఖరికి మెచ్చి
కిరలి దరగంటి దొరసూతి కేళులందుఁ, జొచ్చిచూపక మానినచోటుగలదె
నన్నుఁబలె రొమ్ముపైఁబడియున్నవాఁడె, సుకరముగ మేలువడెనె వాడొకతెకేని.

గీ. చదివికొన్నాఁడు మదనశాస్త్రములెల్లఁ, తెలిసికొన్నాఁడు వెలమిటారుల బెడంగు
కొసరు వగలెల్ల నటువంటి కోడెకాని, వలచి వలపించు కొనియె నే వనరుహాక్షి.

సీ. అతఁడింటి కల్లంత నరుదేరఁ దావచ్చి మించుచూపుల నె తేలించునేమొ
యతఁడు కీల్జడకేల నదిమిన మే నోసరించి కోపమున గద్దించునేమొ
యతఁడించుక పెనంగి యలయఁ దానదలించి మించి పైకొని పచారించునేమొ
యతఁడు చక్కెర మోవి యానఁ దా గుల్కు బెల్లించి బిగ్గిలఁ గౌగలించునేమొ
బెడఁగు మొనపంట నగమాకు మడుపులిచ్చి, కొసరుమాటల మఱియును గూడ నెచ్చ
రించి యాతని కాసపుట్టించునేమొ, బాల సురతాంతమందు బాగాలొసంగి 192

క. ఇదిగంటివి యీవరకున్, మదనక్రీడారహస్య మతకోవిదయై
మునుమునఁ దేలింపు మనను, చదురాలై యిపుడుచాల జొక యొనర్చెన్. 193

సీ. నేవచ్చువేళఁ దానింట నుండకపోయి పొరుగింట నిరుగింటఁ బ్రొద్దుగడపు
నలవాడు నీచుట్టు మరుదెంచె ననిన నేమాయెలే వచ్చుఁ గాకంచు బిగియు
నిలలేక స్వయముగాఁ బిలువఁబోయినఁగాని బెదరించు నిదిగో వచ్చెదనటంచు
వలసినప్పుడువచ్చి యలిగియున్నట్టి నే పలికించుదాక పవ్వళించినిల్చు
నంతటను నేనె పైటకొంగలమి బలిమి, సెజ్జపై సార్చి యలకలచిక్కుఁదీర్చి

మ్రొక్కుచు నదల్చి నునుపోకముడివదల్చి, కరఁగఁ జేసిన యటుమీఁదఁ గౌఁగిలించు.

చ. పరిపరిరీతులం బ్రసవబాణునికేళి యొనర్చు తొంటినై
ఖురి నెర పారుతంపురొద గానఁబడం దలయెత్తి నామనో
హర డవునీవ యంటి నవురాయను నంతటి పారవశ్యముం
బొరయుదు నున్నకంచుఁ గను మోడ్చుట లేదిపు డించుకేనియున్. 195

క. నెనరైన దాఁకిటువలె, గనరైనను వీడ చూచెఁ గడుమాలిమిచే
దనరంగ స్మృతులు నెయ్యెడ, పనవవెయతి పరిచయావసజ్ఞాయనఁగన్ 196

గీ. దీనిపొగరార్పనెరసేర్చు దిట్టతనము, మురువు హొరువును గల జగన్మోహనాంగి
లేనుగా యంచు దివిని గాలింతునేఁడు, కలిగెఁ గాతార నవకాంతి దలితతార. 197

చ. అని చెలికాండ్రతోడ నతఁడాడిన ముచ్చటలెల్ల వారునన్
గనుఁగొనివచ్చి యిచ్చకముగా వినిపించిన నెంత మాట చ
క్కని జనరాలు రంభ యదిగాక జయంతుఁడు తామునుండు వ
తక్షన కిదిమెరె తామెరుగరాయని చీటిని బుచ్చిపంపుదున్. 198

ఉ. అంతట నెక్కునాఁడల ధవాధిపుఁ డశ్వము వాగె వెక్కసిన్
రంతులు మీర నెక్కి పెనురౌతన జోడన చెల్వఁ జూపుచుం
బంతము మీర వీథుల దుమారము రేఁగ సవారిఁ జేసి ప్రా
ద్దంతయు నెక్కుఁగా నడుమ యించుక మేశ్రమంబుపూనఁగన్. 199

చ. హరిగెలనీడ వేత్రధరు లయ్యెడ నామములుగ్గడించి హె
చ్చరికె యొనర్ప మ్రొక్కు భటజాలము వీడ్కొని యాస్యపద్మముం
బరిజనులంప పుంజలువ బావడలందుదునంగ నాత్మముం
దిరమున కేగి యందు నొక తిన్నని కెంపుల తిన్నె నిల్చుచున్. 200

ఉ. జెట్టులు చేరి లేత విడి చెందొనవ్రాతరుమాలువున్ సిగం
జుట్టి యలందుకుంకుమపుపోఁకుల బంగరు తీగె రంగుని
ట్టట్టన నీని జందెము భుజాగ్రమునం బడనైచి నీత్కృతుల్
చట్టముగాఁగ వింతవగలన్ మెయిమర్దన సేయునత్తరిన్. 201

చ. చెలువపు వెన్నతోఁ జలిదిచిక్కముఖున్ మెడద్రాఁడు చీఁకటుల్
గులికెడు నీలిదట్టి పొరలోపల కమ్మచెరంగు వెన్నునం
దొలకెడు నెత్తిజొట్టు తెలిదుప్పటి వీనుల మానికంపు నా
గుల పదకల్ రహింపఁ దగనొకొంకగు యొంటరి బోయఁడుం దలిన్. 202

గీ. వచ్చి యనఘాయ కువలయాశ్వక్షితీంద్రుఁ, డల్లపాతాళకేతుఁ గీటడచె ననుచు
నచటికరుగుమనుండి సురాధినేత, మిమ్ముఁ రమ్మనియెడి యుత్తరమ్ము పనిచె. 203

క. అని వినిపించు కుబేరుని, కని చెంద్రిక మీఁద వ్రాసి యందు శిఖావే
సిన కమ్మగద్దె చేరుచ, నుసిచినఁ జూచుకొని చుట్టి యున్ముఖుఁడగుచున్. 204

సీ. హారినీలములమేడ యవలకెంపుల సజ్జ కడమకట్టఁగ నుసుగర యొసంగి
పెరపోట వడిదాచిపెట్టిన నవనిధానములు దేవాప్తసంఘములఁ బనిచి
కారుకులెత్తి చక్కఁగఁ జేయుఁడంచు చైత్రరథమని తగు భటప్రతతిఁ బనిచి
యరయమిచే డొక్కలంటి పెట్టుకయున్న యుభకోటులకు మేపులిడ ఘటించి
పుష్పమిఁ బాతాళకేతుండు గడసినపుడె, నిత్యముగ నిల్చె నలకాధిపత్యమను వ
ననిమిషాధీశ్వరుని చెంతకనుపఁదలఁచి! పుత్రుఁ బిలుమన్న నూడిగరపుభటులపుడు.

గీ. తోడి యక్షకుమారుల తోడఁ గోడి, పడవగొడవలఁ బడి యర్థపతిసుతుండు
గోడమైల శలాయస్త్ర కాకివన్నె, మొనలు గాఁగల కుక్కుటంబులను దెచ్చి 206

ఉ. పట్టెపు జుట్టునిక్కు మెడ బాగునఁ జివ్వనయారె పొంకమున్
రెట్టల బల్మి నెమ్మిఁ బురణించిన యాకల జోకలున్ దగల్
గొట్టక యుండ మేపు పలు కోయపుమందులు గల్గు పుంజుఁ జే
పట్టి గ్రహంబు వెన్కఁగనుపట్టఁగ నల్లలు దీసి యంతటన్. 207

గీ. ఎదుటిదానిని విడుమంచు హెచ్చరించి. యతఁడు తన వేగిరింప మల్లాడికొనుచుఁ
గినిసి యొండొంటిఁ బిట్టుదాకించి యీసు, బోడమరెంటెనిగదియించి విడుచుటయును.

వ. అప్పుడనిర్వార గర్వధామంబులగు నత్తామ్రచూడ సార్వభౌమంబు లతి రౌక్ష వీక్షా పరంపరలఁ జూరం జూరంజూచి పవరంజూకొని జుంజూరించిన మెడలు నిగుడించుకొని సాటిలేని యీనునం గాటియ్యక తిరుపులుగట్టిన యురపువలదిరుగుచు నిండుసొంపుల గుంపులు గొని నిజవిజయపరాజయంబులు గోరుచు నొకళ్ళొకళ్ళత్రొక్కుళ్ళఁ బోడము జగడంబుల జరాలుమనంగటాకులు దుఱ్ఱుకొని పెద్దలు వారింపం దేరి యచ్చటికిం జేరి ముంచుకొను కొంచెపుగాండ్రు పెడమోము వెట్టినటెంక వెంటనుట్టినడుమ గోడి నెత్తికొను పోవుచు నెట్టికొనిదగులు తొట్టిసం బట్టి యాకలఁదొమడ వెడలించి పన్నిటిపేటల రెట్టలకుం జలువ పుట్టించిన కట్టుకంబట్టి తప్పించుకొని యొండొంటి నంటి నొప్పించుచు నేవమీరి గోరపుమూలిపుంగవాంగనా మాన భంగకరణాది కారణారవ నిర్ణిద్ర చరణాయుధలోకపట్టభద్ర గెలిచితివనుచు నుతించుచుఁ బందెపు సొమ్ము పావడలు వైచుచు మచ్చరంబున నిరుపాగులు నెచ్చరించి

న నిలిచి తన్నుఁ బోరు నెసఁగు వీరకుమారుని కుక్కుట కంఠీరవంబు వెనుక నడని కేడించి చుట్టుకొని చురుక్కున జుట్టు నొక్కినఁ గ్రక్కున నది లేవనీకించి యెదిరి చరణాయుధంబునకు నడ్డంబుగా నడచి యారె విరుగంపన్నిన నంజక యక్షకుంజరుని పుంజు బిరబిరంజుట్టి కట్టలోపలంపలసొనిపి గిలిగింతలుగొనినం బ్రతిపక్షియు నెగిరి తప్పించుకొని గుప్పున నవ్వలం గుప్పించి యెదురై యులికి కరము వంగురిన నలకూబరుని కోడియు సమంచరయంబునం గ్రిందికిఁ నగ్గి నెత్తురు జొత్తిల్లఁ గుత్తుక కఱచి వెనుకకు ద్రొగ్గి యీడిగిలంబడిననరాతియు మెడ ముడివిడిపించుకొని తరిమిన గ్రమ్మకొను చెమ్మటనవయు మున్నెయోడెనను మన్నెవారలు గొల్లుగొల్లున నవ్వుచు నెన్నుకొనం గిన్నరరాజకుమారుని చరణాయుధంబు నేవదేరి యడియాస లంవన్నికొని వమ్ము నభియాతినలయించి సిలువంబడు నెడం జేరి పారిపో వంవన్నిన. 209

గీ. శేరితోడఁ దట్టికొని బిట్టుకేకవైచి, మీసములు దీటి యెదిరికిరోస మొదవ
డవిణ వాయింపఁ జేయుచు డాసి పుంజు, నట్టె మాచుచు నున్నట్టి యతనిఁగాంచి.

చ. ఉడిగపువారు చేరి సమయోచిత మేతగఁ దెల్పనుద్దులే
నుడువుచు నొగదా యని కనుంగొన దేవర సంతరించు నె
క్కుడువగపుంజుతోడ నొకకోడి యెదుర్చె యంచుఁ జెంతకుం
వడిఁజని యయ్యగారుపిలువంబనుపం బని వింటి మంచనన్. 211

సీ. ఒక్కఁడు చెంపకై యొరఁగుపువ్వులతోడి దసిలీరుమాలు వందముగఁ జుట్ట
జేరి యొక్కండయ్యగారిచ్చుకట్టు వర్గములకు ముల్లెలు గైకొనంగ
నొక్కండు దరహాసమొదవంగ నేటికుక్కుటము కేడించిన గొడవఁదెల్ప
నొక్కండు రంభాపయోజాక్షి పడవగెల్చినమాట వినిసంతసించుననఁగ
నటిగి తండ్రికిఁ బ్రణమిల్లి యతఁడుకమ్మ, నచ్చుటలు దెల్పి తేజీదు వాలి నోలి
నలసియున్నాడ నీవేగు మనుచు ననుప, నగుమొగంబున వీయని నగరు వెడలి. 212

సీ. పానిపటాణి తేజిని ముందరనిల్పి సామి యటంచు సలాముసేయ
మావటీఁడు గజోత్తమముఁ దెచ్చి యంకుశంబు దనర్చు కేలితో మ్రొక్కువేయ
సారథి రథముకన్ చాయనుఁ బోనిచ్చి యటునిల్పి వచ్చి జోహారుసేయ
దాళాధినాథు డందళము ముందరనిల్పి తమిసపాత్తులతోడ దండమొసఁగ
పావలటు మీటి కొల్లారు బండిరెక్కి, దురదురన రంభ యింటికినరిగితనదు
పయున మెఱించి సమ్మనసవనిదాని, గుస్తరించుచు ననిపించుకొని యతండు. 213

వ. స్ఫురితవిభాసమానముగఁ బుష్పకనామ విమానమెక్కి ని
ర్జర తతి తోడ నేఁగి దితిజక్షణ శిక్షణ దక్షరూక్షభా
స్వరశర సాంద్రగుణాన్నపతి సాంద్రగుణుఁ డింద్రు వెంబడిం
దరిగి శుభాకరంబగు తదీయపురంబును జేరి యుండఁగన్. 214

క. అల యదితి విప్రపూజలు, సలుపంగనుఁ గొనఁగఁ బాకశాసనుఁడు తనున్
నిలుపఁగ నులుపానించిన, చెలువొందెడు విడిదిలో వసించె నతండున్. 215

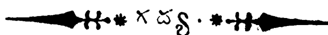
గీ. అనమదాలస తారామృగాంకవదన, తెల్లముగ మీఁది కతలెల్లఁ దెలుపు మనిమె
ననిన జైమిని ముని యావిహంగములకు, నంతరకథావిధం బెట్టిదని యడిగిన. 216

అశ్వాసాంతపద్యములు

శా. సంధ్యాతాండవ చండ ఖండపరశుస్ఫాయజ్జటామండలీ
సంధ్యాహిండితగాంగ భంగజ మిథస్సంఘర్షి పుంజీకృతా
వంధ్యారావ ఘుమం ఘుమోన్నతి సప్తగ్రావాగాల పుణ్యాకృతీ
వింధ్యక్ష్మాధర కూట కోటి విచరద్విద్వేషి యోషిత్తతీ. 217

క. అమిత ప్రతాప తాపని. సమదాన విభావభాస జన్మాకారా
నుతగోత్ర గోత్రభిద్ధుత, హిమకరనిభకీర్తికాండ హిమకరగండా. 218

మాలిని. ధరణిపకులసోమా, దర్పితారాతిభీమా పరిహృతకవిభూమా భానుసంకాశధామా
సరసకవనభోజా సాధుసంతానభూజా, మురరిపునుతతేజా మూర్తిమాంబాతనూజా.

ఇది శ్రీమన్మదనగోపాలకటాక్షవీక్షణాసమాసాదిత సరసకవితావైభవ సవరమన్వయా
భరణ నారాయణభూపాలతనూభవ శరగోపతాపసేంద్రచరణారవింద సంచలన్మ
నసమిళింద సంతతభారతభాగవతాదిశ్రవణానంద కామినీమనోహరరూపరేఖావిజి
తచైత్రకాశ్యపగోత్రపవిత్ర జాతివార్తికవిజనామోదసంధాయక చిననారాయణనా
యకప్రణీతంబైన శుకవలయాశ్వచరిత్రంబను మహాప్రబంధంబునందు చతుర్థా
శ్వాసము.

సమాప్తము.

శ్రీరస్తు.

కువలయాశ్వచరిత్రము.

పంచమాశ్వాసము.

క. శ్రీకర సవనము తిమ్మధ, రాకాముకగర్భజలధిరాకాచంద్రా
లోకనుత దానగుణ సం, ధాకర్ణసమాన నారణ నరేంద్రమణీ. 1

గీ. అవధరింపుము జైమిని కలపతంగ, కులపతంగంబు లిట్లని తెలుపఁ దొడఁగె
నమ్మదాలసతో మనోహర సుధా, విధానధాన వచోరీతిఁ దారపలికె. 2

వ. అవ్విధంబున నమరావతీపురంబుఁ జేరి నలకూబరుండు. 3

మ. తననీటుల్ మెఱయించు జేన పొదవుం దాల్మింటి యందంపుఁ గుం
దనపుంచల్కులు గుమ్మరించు చిరుసానాకత్తి చిమ్ముం గళిం
బున గోరొత్తుల పేరి యారజపు సొమ్ముల్ మోవిపైఁ గెంపు ని
గ్గును మీసంబులు దిద్దినాడికొను జగ్గుల్ మీర నావీధులన్. 4

సీ. చూచి దిగ్గున లేచు సుదతిఁ గూర్చుండవే యనుచోట మొగమున నలరుకులుకు
రంభ సేమము వేఁడు రమణీమణి మొగంబుఁ జూచుచో నవ్వులో సోలయు హొయలు
సెదురుగాఁ జనుదెంచు నింతిమ్రొక్కులనందికొనుచోటఁ జూపులోఁగులుకుసొగసు
కసియందలము డిగ్గు పని [illegible] బరిహాస మాడుచో మాటలో నందగింపు
బుసత లందిచ్చు తెలనాకు మసపుపంట, నందికొనుసీటు నుడువులో నారజంపు
చిత్తరపుపాట రొమ్ములో బిగువుసొగడ, నేఁగునాకారి వెంటనయ్యెమ్మెకాఁడు. 5

ఉ. చక్కదనాలకేమి సెలజాణవునే కద తప్పుగాదు లే
మెక్కుల రంభ భాగ్యము కడింది సుమీ యిటువంటినాయకున్
దక్కఁ బెనంగెఁ జూడు మనినం బిగువెత్తెదు నీకురోసమా
యొక్కఁడిదో యటంచుఁ గలహింతురు నాథులతోడ నచ్చరల్. 6

చ. అలిగెడుతీరు వేడికొను నందముఁ బొందికలోని పొరువా
పలుకుల భేదముల్ సురతబంధములుంగళలంటు వైఖరుల్
వలపులు రేఁచు నేర్పు సెరవాదులతో వివదించు కట్టుఁగొంగు
లముడివీడ నచ్చరలు గుంపయి పొంచు వినన్ ముదంబునన్. 7

వ. వెలుపలిరచ్చ నొక్కయెడ వేలుపుసానికి పన్నె కానికిం

గలహము కల్గెనేని జతనంబునఁ జేరఁగవచ్చి రోసపుం
బలుకుల వాదు రేపి శిగపట్లకు దగ్గరఁ జేసి క్రొవ్వునం
గలకల నవ్వువాఁడు చవుకట్లసియాడ రుమాలు వీచఁగన్. 8

సీ. సంగీత మేళముప్పొంగఁ దేజీనెక్కి కంప మంటుచు రవగాలు చూపు
పగటుపావలు మెట్టి బట్లు కైవారముల్ జోడింప హరిగెల నీడకేగు
విచ్చుకత్తులవారు వెంటరా నంపలంబును నిబ్బరంబుగాఁ బోవనిచ్చు
డేగను బూని మాష్టీని సుద్దులుచెప్పి కొనుచు నెచ్చెలికాండ్రఁ గూడి యరుగు
పికిలిపిట్టల కోట్లాటఁ బెట్టి చూచు, దిట్టతనమునఁ జెలఁగు పందెంబు లాడు
డీకొనఁగఁజేసి యనికిఁ బొట్టేళ్ళవిడుచు, రంభచుట్టంబు వైభవప్రాభవమున. 9

సీ. అమ్మకచెల్ల చోద్యముగాక నామీఁద మనసు పుట్టునె వానికను మృగాక్షి
యెన్ని మాయలు గుత్తకున్న దానిదొరంగి యసల మాటాడునే యనులతాంగి
కాక మరేమి రంభాకాంతతోడి కీయ్యాన కెవ్వతె యోర్చు ననువధూటి
అనువుకాఁడయి తన యక్కరదీరిన నపటికే చనుగదా యను మిటారి
వైరి గుజగుజలాడుచు నాత్మవిటులు, కొసరుఁబల్కులతోఁ గుచ్చిగుచ్చియడుగ
నేమి లేదని మాటి సారేందువదన, లాతఁపడిగింప నిజగృహాభ్యంతరముల. 10

ఉ. నంటున నొక్కవేళ సురనాథకుమారునిఁ దోడికొంచు మా
యింటికి వచ్చి సిగ్గుపడి యేఁ జనవానలువెట్టి పిల్చి క్రేఁ
గంటనె నన్నుఁజూచి యరుగుంగద యేమిటికో యతండు చొ
క్కంటఁగ మోవి నొక్కికొని యాసల యూచు నొయార మేర్పడన్. 11

ఉ. అంతట మేళవించిన యొయారపుతంబుర చేతికిచ్చి యే
వింత పదంబుఁ బాడఁ బదివేల విధంబుల మెచ్చికొంచు మే
మింతటఁ బోయి రాఁ బలవదే యని దుప్పటిఁ దెచ్చి కప్పునోఁ
గొంత కరంబుగీరుఁ గొనగోర ననున్ నును మేను జుమ్మనన్. 12

క. అది మొదలుగ నితరసతూ, హృదయంబులఁ దన్నునిలుప నీయనికతనన్
మదనుఁడు నామదిలోపల, సువతీమణి తనబలంబుఁ జూపందొడఁగెన్. 13

క. నానాటఁ బాటలాధర, యేనాటలు పాట లుడిగి యినుమడికోర్కుల్
లో నాటఁగఁ దమ్రాన, ధ్యానాట మనోంబు జాతునై వర్తిలుదున్. 14

ద. కలికితనంబుఁ జేసి నయగారము మీర బయింత యేమిరా
పలుకవు వింతచో మనసు బారనో యేమిటఁ బొద్దుపోదురా

యల నలకూబరుం బిలువఁ బంపర యంచును బిల్వఁ బంచి సొం
పులఁ గడకంటిచూపులనె ముచ్చట తీరఁగఁ జూతు నాతనిన్. 15

ఉ. జవ్వని యించుకే మొగము చాటున నుండఁ గుబేర సూతి యా
దవ్వులనుండి నాపెదవి తప్పక కన్గొన నే నెఱింగి లో
నువ్విలులూర ముద్దుమొగి యూరక తాఁబయలాని నందుకే
నవ్వఁగఁ దానునవ్వి సురనాథకుమారునిఁ బిల్తునాయనున్. 16

సీ. వానిఁ దోయారంపుఁ బావలు తెప్పించి సిబ్బెంపుఁ జనుఁదోయిఁ జేర్చుకొందు
ప్రేవఁ దప్పక చూచి రీవిగా వాడంత ననుఁ జూడఁ జూపు గ్రక్కున మరల్తు
వానిపైఁ బద్యమెవ్వరు లేనివేళఁ బాంచాల శయ్యఁ బాసంగఁ జదివికొందుఁ
బరులతో నర్మోక్తి పలుక నే నెఱుఁగి లేనగవుతో వాని నెమ్మొగముఁ జూతు
మఱియు నొక్కొక వేళ సుమాళి మొదవఁ, బరిమళంబుల బాగాలు పలకనుంచి
నే నొసంగఁగఁ గొంకిన దాని కరణి, బ్రియునిచేతనె వానికిప్పింతునమ్మ. 17

చ. అలికచ జోలి తప్పనటు లయ్యెడు నాదువికార మంతయున్
దెలుపఁగ వచ్చెనన్ వినఁగదే మఱియంతట నొక్క నాడు నె
చ్చెలులమొరంగి కేళిగృహసీమ జయంతుఁడు లేనివేళ గు
బ్బలపయిఁ బైటజారఁ బువుపాన్పు పయింబడి నెమ్మనంబునన్. 18

సీ. ఇది యేమిచోద్యము మదిలో వితావితా నలకూబరుని మీఁద నా పెం ప్రేమ
దొర కుమారుండును దురుసు కటారిగాఁ డీ జయంతుఁడు బాయనీఁడు నన్ను
వాఁడైన మఱిఁ గొంచెకాఁడు మాష్టిని జోకలు జూపఁదగు పగకాఁడు కాని
యందఱిలో మున్నె యగడౌట చాలదే యింక గోపోరు వాదేల తఱకు
నేటికి గోపోరు తనకు నాకేల వెఱిన, నౌర యిల్లాలనా వారివారి కరణి
కంటికింపైన వానితోఁ గలసి మెలఁగ, నన్నుఁ గన్నాఁడు మావార్ధినాయకుఁడు. 19

ఉ. ఒక్కటి రంభ యేమను నొకో యని లోఁగుట యంతె కాక నా
కక్కడి యాజ్ఞ యాసరసిజేక్షణకైనఁ బనేమి యొమ్మెకా
డొక్కతె సొమ్ముగా నిలుచునే యది యేలిక సానియే యిదే
మక్కట యైన దాని నిలయంబున నుండఁగ హత్తుకొంటినో. 20

ఉ. అందులకేమి యప్పటికి నైనటు లయ్యెడుగాని నేడు వా
రందరు గానకుండఁగ ధనాధిపపుత్రునిఁ దెచ్చి కూర్చు వా
రెందు మఱెవ్వరిట్టి పని యెవ్వరితో నెఱిగింతుఁ గూడ దీ

యంపము లెస్స యంచొక యుపాయముఁ గాంచి సునిశ్చయంబుగన్. 21

ఉ. అంగజసన్నిభుండగు ధనాధిప సూతికిఁ దార మ్రొక్కి చే
యాఁగల విన్నపంబు మదనాతుర నైతి మదీయమందిర
ప్రాంగణ వృక్షవాటికి రయంబున రావలె రాకయున్న నీ
యంగన నైన రంభ పదమాన యటంచొకచీటి వ్రాయుచున్. 22

గీ. ఒక్కసంపంగి బంతిలోఁ జెక్కి వింత, యందమిదిలెస్స చూచి కొమ్మని కుబేర
పుత్రునకు నిచ్చిరమ్మన్న బోఁటి పైఁట, బొదివికొని ముద్దునడలతో బోవునపుడు. 23

ఉ. చెక్కిటఁ జేయిఁ జేర్చి ననుఁ జెందెదు కోర్కుల నూడిగంపు వా
డొక్కఁడుఁ దాను నుండి యతఁడో చెలి రమ్మన రేంద్రనందనుం
డెక్కడనుండెఁ దార యిపుడేమి యొనర్చుచు నున్నదంచు పె
న్మక్కువ నాదరించి బహుమానము సేయఁగ డాయ నేఁగుచున్. 24

గీ. అయ్యా మాబావ తమయన్న యాచరించు, విష్ణుపూజలకటిగె నెవ్వేళ రాడు.
వనితయాబంతి మీ చెంత కనిచె వింత, చెలువు నూర్వంగ గలదని చేతికొసఁగ. 25

చ. కనుఁగొని మోవిఁ గ్రోల్గతి మొగంబునఁ జేర్చుచుఁ బల్కుకుం బలెం
గనుఁగవఁ దార్చుచుం జెలికిఁ గప్రపు వీడె మొసంగి పంచి యి
చ్చిన తమిచెందు విచ్చి యటఁ జెక్కిన చీటిసతాని చూచి యే
మని కొనియాడెనో తెలియ దంతట నిచ్చల నేను గ్రక్కునన్. 26

ఉ. ఇంతకు నచ్చెనో యతని కీపనికిన్ మనసొగ్గదో శచీ
కాంతుని యొద్దకీ యలుకఁగాంచునొ చూతమటంచు వెంటనే
కాంతయు రాక యుండఁ దిరుగందిరుగం గనుఁగొంచు మద్వన
ప్రాంతముఁ జేరి యందొక లతాంత నికుంజముఁ జేరఁబోయినన్. 27

క. మొలవంక పెద్దకత్తియు, చెలువగు చేలమ్ము ధట్టి చెరగులు బురుసా
తళుకు రుమాలువు మించఁగ, నలకూబరుఁ దద్గృహంబునం గనుఁగొంటిన్. 28

గీ. అప్పుడేమందు నాడు సిగ్గమ్మలార, వెనుకడుగు గాఁగఁ దలవంచికొనఁగఁ జేసె
కాంచి వాఁడును నిలువునఁ గౌగలింపఁ, బొంగి పైఁబడితిని బైడిబొమ్మవోలె. 29

మ. అకృతానందనివాస దీనవచనం బప్రాప్త చేపావిధా
నకమజ్ఞాత నఖక్షతాంకుర మసందష్టాధరోష్ఠంబు పే
తకపోతారవ మప్రయుక్తగురు బంధప్రౌఢిమంబైన ద
ర్పక జన్యంబున గేస్తురాల నయితిం బ్రావీణ్యహైన్యంబునన్. 30

చ. విడువని కౌఁగిలింత పురివిచ్చని మచ్చిక తన్వులేని సం
దడి కొసవింత చూపుమరునాటికి రమ్మని మ్రొక్కు తోడి త్రొ
క్కుడు పగ మాట నీటొలయు గూడని నెమ్మది గల్గి యొక్క కై
వడిఁ జెడఁ బాసి యింటికిని వచ్చితి నాతఁడు నేఁగునంతటన్. 31

క. దినదినమున్ వనమున మం, దనజనముం గనుమొరంగి ధనరాట్సుతుతో
ఘనరాగము దనరారఁగ, ననరాశిక్రీడ నోలలాడు మనందున్. 32

ఉ. అక్క యిదేమొ కాని తెలియం బడదాతఁడు వీధివెంట బల్
టక్కులతోడ రాఁ బొదిగిటన్ నిలువంబడి తొంగి చూచు నో
దక్కిన చేష్టలున్న వెకదా మఱి యెక్కడనుండి వచ్చనో
పక్కన వచ్చునమ్మ చలపాది మిటారపు నవ్వుతొక్కటన్. 33

క. తనువు జయంతుని పక్కన్, మనసా ధనరాజవరకుమారుని చెంతన్.
జొనుపుదుఁ గోరకదశనా, ననదసనాజోదు దురమునం బెనఁగు నెడన్. 34

సీ. చెలరేఁగి పలరాచ పెలుపుల పెనుకతల్ వినిపించునప్పు డూకొనెడుదారి
ఎటుఁ బోయి తన నిట్టి యెడకంచుఁ బొసగింపఁ బోవు కోఁ దడఁబడుబొంకుమాట
ద్రేకఁటి యలుక కల్పించి మంచముకోఁడు గొఁగలించుచొ కమ్మగాని వింత
యల్లయా చెలిమంచిదని మెచ్చునోఁ కోపగించక మైకొలుగాంచు సేర్పు
నించువిలుకాని జగడాన నెంతతడవు, చాలునను పల్కు నిన్నాళ్ళు సరణిరాజ
రాజతనుజాతుఁ దలప కూరక యయుంటఁ, దెలిసిదేవేంద్రసుతుడు సందియముఁ జెం దె.

గీ. అంత నచ్చట రంభావృగాయతాక్షి, యేమొ నలకూబరుం డఁటి యిట వృకొనియె
నౌర యింటికిఁ గమ్మకు మరుకె మ్మ, యంపఁ డెంతటి దొరతనంబను చుఁ బలికి. 36

సీ. విసనింపుగా మేళవించి యుంచినయట్టి యల్లపీణియ యుంచి నట్లెయుండ
వెరబొంత గొనె నవేసి మూసినయట్టి యరలపెట్టియ మూసినట్లెయుండ
నెటికగాఁ బెట్టి దండెము మీఁద వైచిన యంగదట్టము వైచినట్లెయుండ
నెరపుగా నూరి గిన్నియల నించినయట్టి యరిదికుంకుమ నించినట్లెయుండ
నెందుపై నిచ్చలేక యేమేమొ తలఁచు, కొనుచుఁ జెలులను జంకించుకొను చుజిలుక
కొసరుమాటకుఁ గట్టిగాఁ గసరుకొనుచుఁ, దాళిగూడనివింత విరాళి యొత్తె. 37

గీ. చికిలిలోపలనే చీమచిటుకుమన్నఁ గనకననహూయు బకదారి కవలకడన
మరుని వెరళించు మల్లంటు విరులకడనఁ, బసుకయిలుమాని విరహతాపంబు బూని. 38

సీ. నీనాయకుఁడు వచ్చెనేయన్న విసువుగా నతఁడేమిటికి వచ్చునమ్మ యనుచు

సొలసకుమదిఁగొ వచ్చునటన్నఁ బోలి వాఁడిటువచ్చి యెంత రాకెంతయనుచు
రాకున్నవాని గోరకుమన్న నయ్యోఁబో నవ్వానిఁ గోరనాకేల యనుచు
యదెవచ్చెననలేచి యందరావానఁ జిక్కను బిల్వవచ్చితినటంచు
చెలుల కాత్మీయవిరహంబు తెలియనీక, మాటిమాటికి నిలిచిన చోట నిలువ
కాలతా తన్వి మది జాలిమాలికొనుచు, నతనికడకేగు తమి నున్నయవసరమున. 39

సీ. కైటభాదినిశాట ఝూట ఖండనపాట వాటోప కరు మీఁది పాటలవర
రాజతాచల రాజ రాజహంస విరాజి, తంబగు తనుకాంతి యోజమెరయ
తోయజినీ ప్రాణనాయకరుచి ధాయ కాయతంబగు జటా చ్ఛాయ వెలయ
సామజ ఘనసారసోమ కల్పకభూమ ధామకంబగు నక్షదామ మొలయ
ఆలములు లేమి డొక్క వెన్నంటికొనఁగ, దెలివిగలకన్నుఁదోయి గుంటలుపడంగ
బొంచికొని జెట్టిమాట లాలించుకొనుచు, నచ్చటికి వచ్చె వేలుపు గచ్చకాఁడు. 40

గీ. వచ్చి యచ్చరప్రోయాల వచ్చివెనుక, క్రొమ్ముక్కుదువ్వుగాని కొమ్మునీముద్దుగని
యొద్దనుండినదని వీణె యొరగులోని, చీటివడి నిచ్చి చనిన నచ్చెరువుదోఁప. 41

క. అది చదివి కొంతసేపా, మదవతి నివ్వెరఁగుకతన మ్రాన్పడి మఱియుం
జదివికొని యదిర తారా, మదిరేక్షణ కింతభోగమా కావలెనే. 42

సీ. మఱచెనో సంగీత మర్మకర్మములు నావలన నొక్కొక్కవేళఁ దెలిసికొనుట
యెఱుఁగదో తాను నాయింటికి వచ్చి నే నీదాన జుమ్ము మన్నించుమనుట
కానదో యూర్వసీ కాంతకుఁ దనకు వాదెచ్చిన నేను వహించుకొనుట
తలఁపదో సురరాజు కొలువులోఁ దన పాటవినిపించుమని నన్ను వేఁడికొనుట
యేటికీపని తనచెల్మి వీటివోవ, నిన్నఁగదవమ్మ వింతపన్నియలవంచు
సురటు లంతలఁ బల్లటీ జోడులనిచె, నింతలోనన యీగర్వమేల వచ్చె. 43

సీ. దేవేంద్రుఁ గనఁ బోవుచో వాని చెంగటఁ జెలుల నమ్మక దాని నిలిపిపోవు
వాఁడు నేనును వింతపగలఁ గూడిన పొందికల దారి దానితోఁ బలికికొందు
దీని నేటికి నిందుఁ దెచ్చితి వన వానిదిక్కు వీక్షించి గద్దించి నైతు
వాఁడు నామది మెచ్చవలసి తెచ్చినమంచి కానుకల్ వెసదాఁచి దానికిత్తుఁ
గపట మింతేనిఁ దెలియదుకనుక మేక, వన్నె పులియయి యిందుఱమ్మనఁగనిల్లు
గైకొనుట గానలేక యాకాపురాలఁ, గారవింతునె నమ్మి నే వీరిదైతి. 44

గీ. అప్పుడేవాని బావ బావనుచు మేర, మీరినడువంగఁ గని మందె మేలమనుచు
నోర్చుకొని యుంటిఁ గాక యీయుత్పలాక్షి, గురువులకు బొమ్మవెట్టుటయరయనైతి.

గీ. ఇపుడు సైతము దానిపై నీకు లేదు, నమ్మికయెగాని యాతంపనాల తపసి
కడుపు సాకంగవలసి యాకరణిఁ జేటి, నేనుగీనయంగ గల్పించెనేమొ కాని. 46

మ. అకటా కాదిది తారబ్రాలవును జుమ్మా కన్నె యావన్న కా
నికిఁ దానంపిన దేమొ చీటి మతివానిం జూడఁగాఁ బోయి మా
నికులాగ్రేసరుఁ డేమరించి వడి దీనిం గైకొనం బోలుఁ గా
నుకగాఁ దెచ్చెనె కానిచో నతఁడు నన్నుం జాకగాఁ జూచునే. 47

శా. ఔనే తార శబాసు మెచ్చవలె నాహా నీగుణం బెంకిటన్
వానిం జూచిన నీవు నిన్నుఁ గనుఁగొన్నన్ వానికిన్ శోకసం
ధానం బొందఁగఁ జేసినప్పుడు గదా, నా కూచి లేకున్నచో
నీవే రంభవె యచ్చరల్ వొగడఁగా, నీపేరునం బిల్వవే. 48

క. అని నిశ్చయించి రోషం, బినుమడిగాఁ జేటి యిచ్చి యేమేమో మం
తనమాడి పొమ్ము పొమ్మని, తన బోటిం బనుపఁ ఘనపదస్ఫుటగతియై. 49

చ. అది చనుదెంచి నందన వనావళిఁ జప్పుడు కాకయుండఁ గొం
పొదవిన చూడ్కితోఁ బరిజనోత్కరముం జడ మర్లి చూచుచున్
గుడిగొన నూటి గాఁగఁ గనుఁ గొంచు మెఱుంగుల నంట వింట బె
ట్టిదముగ గువ్వతంపము పడిం బడ వేయు జయంతు చెంతకున్. 50

గీ. చేరి మారంభ పనిచె నీచీటిఁ జూచి, కొమ్ము నీవంటివానికిఁ గొదవగాద
యాట దానికి నింతమత్తా యిదేటి, మోహమయ్యాయటంచు నమ్ముదిత పలుక. 51

క. ఆచీటిఁ జూచి తెలుపు రాచూలి మెఱుఁగు కలకరాఁ జేటి దసన్
జూచి వినుమింతె విటులకు, మీచెల్లికిన్ జూడు నేఁడు మెచ్చనుటెంతున్. 52

గీ. అనిగిఱుక్కునఁ దిరిగి యయ్యమరనాథ, పుత్రుఁడందలి నిండ్లకుఁ బోవబనిచి
సురగ చురచుర నాయింటి కరుగుదెంచి, యేమి చెప్పదుఁ బొవరింటికేగుదెంచె. 53

మ. అపుడే గ్రొవ్వేఱలంది యాయు ధనరాజాపత్య మెచ్చంపు ని
ష్కపుఁ బ్రేమన్ జడయల్ల నేమదు పాసంగం బట్టి చేన్నొక్కి
రుపుతో నిచ్చినఁ గాని యొల్లనని మార్మోమైన నేనంతఁ బ
ల్కుపరాకింద మటంచు మర్లి యుసగం గోపంబు దీపింపఁగన్. 54

క. ఔనన్నా నరకూబర కానీమన్నా యటంచు గ్రక్కునఁ దిరిగన్
దాఁ ముంజెను నర్ధేంద్రజుఁ. డేనుక్ భయమొదవ నింటి కేగి తెసంతన్. 55

క. మూరెలను నిద్రజుఁడుకో, లారికమందిన నతండు లలితోల్లాసం

బోరంగఁ గోపపడినా యీరీతియు మంచిదని ప్రియంబునఁ బలికెన్.

సీ. ముడిపువ్వుటొత్తులు మూఁడువేళలఁ దెచ్చియిచ్చువారలయిత్త మెల్ల గలిగెఁ
జనువులో దారికట్టును మొనకట్టును దెలుపు వారల మనువులు ఫలించె
నింత మాత్రమునకు నీవేల నేబూనికొనియెదవనివారి కోర్కులాడవె
కైపంట వింతగా గైసేయు నూడిగంబుల వారి యాప్తవిస్ఫురణమించె
జార దాతలరాయ బ్రహ్మయు ననెను, వారికెల్లను ధనములవ్వారియయ్యె
నొంటిపోట్లాట తత్తరంబునన మేని, వాంఛయుంజక పర్తించు వారివలన. 56

సీ. బొక్కసంబుల బీగములు దెచ్చి సొమ్ముల్ల వెట్టి యెత్తినరీతి వెచ్చబెట్టి
గెలిచిన నౌనెకా తలఁప వేఱొకటైన దయ యుంచుఁడనుచుఁ బెద్దలకుఁ దెలిపి
వడిరోసమెత్తి పైఁ బడకెచ్చరించి చెంగట నిల్వుఁడని నేస్తకాండ్రఁబలికి
చెల్లుగా మనసువచ్చిన పదార్థములెల్ల నరత వ్రతీరంగ ననుభవించి
యోర్వ నొద్దని తమలోన యెవనికొక్క, యీ చెలి యటంచుమదిలోన హెచ్చరించె
పొంగఁ పెట్టెలు సునుధట్టి పారల వరల, తెల్లవారక మును బయల్ దేరుటయును. 57

వ. అ ప్పటి త్యాశ్చర్య చర్యాధుర్యంబగు నకార్యంబు వారణు విని కిన్నరులాలించి విద్యాధరులు చెవినిడి కిన్నరులాకర్ణించి వెరగుపడం దదాప్త పరంపరానువాక్యంబుల నెక్కడెక్కడ యని తత్తరంబునఁ బరువెత్తువారును నే మేమి యని యడిగిన విస్తరింపక జయంతుల కూబరులంట యనుచుం బరుచు వారును తారనిమిత్తంబున నెంత పుట్టెంగంటిరే యెంత గయ్యాళి యనుచుం జనువారును నింద్రనందనునకు బందా కోరైన యీరాజనదన కుబేరకుమారునకు లోనైన యప్పుడే వివాదంబు సిద్ధంబను వారును వెలకొమ్మలమనంబులు నమ్మవచ్చునే యనుచు నరుగువారును నిట్టి యెడంబు ట్టిన రోసంబులు వారింప నెవ్వరి తరంబనుచుఁ దమ యేలికలకు నెప్పటి సమాచారంబులప్పటికిఁ జీటులు వ్రాయుచుఁ గ్రక్కునంజనవలెఁ జామ్మీ యనుచు వేగులవారి నెచ్చరించుచుఁ బోవు నియోగులును ఘొల్లునఁ గేకలువైచి కేరుచుఁ జంగునఁ దాటుచు నేఁడుగదా వేఁడుక చూడఁ గలిగెఁ గదా యనుచు గమకించు కోడెకాండ్రును గాయంబులు గట్టుటకు మంచుసంచులు భుజంబుల వ్రేలాడ బాజ్జలదరంజను వేలుపు వైజ్జులును చేటికావిదిత తదీయ వృత్తాంతంబు విని యమ్మక్క యీచక్కని వారలకెక్కడ నుండి వచ్చెనే యనుచు మేడలెక్కి కనుంగొను నవరోధగిరి పయోధరులును గన్నుంగని యెంతసిగ్గరివి తలయెత్తవే కంగనాచియనుచు మాటలు పాడుచువారును నింక మీఁదము రిపెంబులు చెల్లునే యనుమదలఁ బంకించు న

చ్చరమెఱుంగుబోడులును నైయమరావతీపురంబు వారంపఱను సంపడింపఁ బురం
దరుండు హెగ్గడికత్తియల వలనవిని డిగ్గన లేచి శచీమత్తకాశిని దుఃఖాయత్త
చిత్తంబుతో నచ్చటికి నెత్తనను చుఁపత్తరింప బొమముడితో నతిరూక్షంబగు వీ
క్షణంబున నిలువరించి నగరు వెలుఁపడి తమకంబునఁ బైటికిం జనుచెంచెనంత నంత
యు విని యఖిలదిక్పాలకులును బ్రహ్మాదిదేవతలు నేతెంచిరట్టియెడ. 58

సీ. మనకేమి పని మాచికొని యుంప వీరేమి యనఁబోకుమీ యనియనుసరించి
నీపున్నె మిచ్చట నీపగ్గె నెరయించి బోరు దీర్పకు మంచుఁ బొందుగ అది
మనచేతఁగాదు వీరిని శాంతుల నొనర్ప నూరకుండెపమంచు నొద్దనిలచి
నానోటి కడికి విఘ్నముఁ జేసినపుడె శపింతుఁ జుమ్మీయని బెదరఁ జేసి
వారి వైరంబుఁ బురికొల్పఁ జేరి నారద, దుండువీణగవిశనను దొలఁగఁ జేసి
మెట్లుతపఁబడఁ దుడుకుగా మేళవించి, నిలువవారిద్దరును రణోన్ముఖులైన. 59

క. హరిహయుఁడుఁ గుబేరుఁడు ని, ద్దరునొగి నన్నలువ యపగుఁ దమ్ములవ్రాలన్
గరుణించి సకలదేవో, త్కరములతో నతఁడు నిలచి తన్మధ్యమునన్. 60

గీ వలపనిన వారిలో దుష్టినైచి నట్టి, కైగువులజూచి బలికె నే కన్నోరంగ
నొరుల వైతురెయుంచు నొందొడ్డికొనుచు, నవు నెకప యంచునతఁడుండు నన్నసమున

శా. అయ్యా కానరె యాడువాన నబలన్ హా యెవ్వరింగాననా
కుయ్యాలింపరె నన్ను నెత్తికొని దిక్కుల్ చూచుచుంబారెడిన్
దయ్యం బీతని నెవ్వరేని నిఃఖడ్గ ప్రోద్యదుగ్రాగ్నికిం
ధాయ్యం జేయక యాడుదీవెనలఁ బొంపం లేరె నేత్రమొక్కెడన్ 62

క. అని యెదు నాదుమొరల్ విని, పనజుఁ డిది తాళకేతు పర్తన మరయన్
మునుదేవ గురుఁడు శపియిం, చినచందము నిట్టిదనుచుఁ జింతించునెపన్. 63

క. ధనరాజసుతుజయంతుం, గనుఁగొని యాచాయ వచ్చు కరివ్యాధుని వ్రే
లునఁ జూపి వీని నిద్దరు, దునుముఁడు పొండనినఁ జంపదోర్దండుసులై. 64

క. డేగ వెరచూపు నిగుడెడు, వేగంబున నిగుడు దనుజ వీరుని బుజముల్
వ్రొగువడఁ బంచికొనుచువి, భాగించిరి తనువుతోడఁ బాసిచసంగన్. 65

వ. అంతే

సీ. నిగనిగనిగని పెన్నెరిగెంపు ముడివీడి తనదీర్ఘరీతి యందఱికిదెలుప
నపరుపాటునఁ జూచు చదురు చూపులవల్లఁ గలువ వసంతంబు గలయఁజల్ల
నుసుగక గుండెయుఁ పడఁదపమనుటఁ గెంపుల దంప జనుఁదోయి పుటములెత్త

గడ గడ ఘను మేను గలిగెఁ దోడుగ నంచు నసియాడు కౌను సంతసము జెంద
వీడుపయ్యెద వసివాళ్లువాఁడుమోము, నడుగు పడఁబాటు నెమ్మేనఁబొడము చెమట
మెఱయ రక్కసుచే వీడి మీననయన, యచ్చరలగుంపుఁ జేరంగ ననుసరించె. 67

గీ. అంత దేవతలెల్ల జయంతజనని, పుత్త్రకులనొక్కటిగఁ జేసి పొంకపఱచి
నెలవులకు నేగఁ జాలు నానింపతప్పె, ననుచు నేదానిఁ దోడ్కొని యరుగుదెంచి.

క. నాయింటనునిచి మఱి యా, తోయజముఖి తనకునాఁడుఁ దోడుగఁ జెలిమిం
జేయుచునుండఁగ నొకనాఁ, డాయమ ననుఁజూచి వికసితాననయగుచున్. 69

సీ. వినవమ్మ కుండెల యనుదాన నలవిభావసుకుమారిక మదాలసయు నేను
గ్రీడింపఁ బాతాళకేతుండు గొనిపోయి మందరభూధరంబందు నిల్ప
నటకిఁ గువలయాశ్వాధీశుఁ డేతెంచి దనుజేంద్రు ఘోరయుద్ధమునఁ ద్రుంచి
మముఁ దోడికొనిపోవ మఱివానియనుజుండు తాళకేతుఁడు మహోత్తాలలీల
మాయచే మమ్ముఁ దోకొనిపోయి మేరు, మందిరములందునునుప నమ్మందగమన
గాన నొకనాఁటిరాత్రి నక్కాంతఁదలఁచి, తలఁచిపొగులుచునున్న నద్దనుజుఁ డేఁగి.

గీ. వెనుకవచ్చిన నీవేగు మనుచు దాని, మున్ను గానంపఁబోలు నీవన్నెలాఁడి
మోసపోయిన నిదియును మొరఁగిపోవు, నను మనొకయాగ్రహముఁ దెచ్చుకొనియతండు.

క. వేఱొకతావున నుండం, గోరికిమై నన్ను నెత్తికొని చనుదేఱన్
మీరల్ చూడఁగ నైనది, మీ రెఱుఁగుదు రింక నేల మీఁదటివార్తల్. 72

క. నాకత యిత్తెఱఁగయ్యెన్, వ్యాకులమున నింత కమ్మదాలస నెటకుం
దోకొనిపోయెనొ దనుజా, నీకంబులచేత నెంత నెగులొందునొకో. 73

చ. తనువులె రెండుగాని వనితా మఱి ప్రాణములొక్కటమ్మ మా
కని పలుకంగ సిగ్గుదళుకయ్యెడు నట్టిప్రియాళిఁ బాసి యీ
యనువునఁ బ్రాణముల్ నిలిపినట్టి కతంబున దానిఁజూడ కుం
డిన నిమిషంబు తాళఁగలనే! మఱియెచ్చటికేని నేగెదన్. 74

గీ. అనిన నూరార్చి యవ్వార్త నరసివత్తు, నుండుమని దాని నాయింట నునిచి యేను
బువమిపై డిగ్గినచ్చో నడుమఁగంటె, నారదుని చేత నీవు చందంబులెల్ల. 75

క. విని యిచ్చటి కరుదెంచితి, మనముచ్చట లెల్లఁదీర మనకుండలనుం
గొనివచ్చెద నని తారా, వనజేక్షణ చనియె నిజనివాసంబునకున్. 76

ఉ. ఆసమయంబునందొక వయస్య చలత్కబరీవినిర్గళ
త్కౌసుమపుంజముల్ నెరణికంజముః జాడల రాలి మరుఁడా

యాసముతో వశీకృతికినై రజమెత్తఁగఁ బూజవెంబడిం
జేసిన రీతి మించి యతిచిత్రజవంబున వచ్చెమచ్చికన్. 77

క. అక్కఁ బుతధ్వజుఁ డట యతఁ, డిక్కడికే తెంచెనఁట ఫణీశ్వరుఁ డతనిం
గ్రక్కున నెదురేఁగనఁజనె, ఢక్కాపటుపటహతమ్మటధ్వనులొలయన్. 78

క. నగరికిఁ జని కెంపులపని సొగసులుగల మేడయెక్కి చూతమె యనినన్
మగువలెగమిన్న యరిగెన్, మొగమలరం జేటికాసమూహము గొలువన్. 79

ఉ. అంత భుజంగపుంగవుఁ డుదారతురంగశతాంగకోటితో
దంతిఘటాఘటాగ్రబహుధావిగళన్మదధార మార్గసీ
మాంతరమందు జల్లు కలయంపులకుం బునరుక్తి నింపన
త్యంతము దంతురంగుల నిజాత్మజులం గనుఁగొంచు వచ్చినన్. 80

గీ. అచట మున్నె తరుచ్ఛాయ నాశ్రయించి
యున్న యానరలోకమాన్యుండు నవ్వు
డెమరుగాఁ జని తోడ్కొని యేఁగి యచట
నుచితకృత్యంబు నడుప నయ్యురగ విభుఁడు. 81

గీ. లేచి నిలుచున్న మంత్రులఁ జూచి రాజు, గారి గుణకథనంబు లవ్వారిగాఁగఁ
దెలుప విన్నందులకు మేము పిలువనంపి, నపుడె వచ్చినయందులకనుగుణంబు. 82

క. అని సన్నుతించి విడిదికిఁ జనుఁ డెంచని కుంభినీంద్రజంభారిం దో
డ్కొని చని యట నలుపానిం, డినయొక గేహమున విడిది నియమించె వెసన్. 83

చ. అతనికి నమ్మదాలస యుదారకథాభ్యుదయంబుఁ దెల్పి యో
క్షితివర పెండ్లి యిచ్చుటనె చేయుతలంపున నిన్నుఁ బిల్వఁబం
చితినని సంబరం బొదవఁజేసి ఫణీంద్రుఁడు పట్టనం బలం
కృతముగఁ జేయఁబంచె బహుకేతి ముహూర్తము నిశ్చయించుచున్. 84

క. అంతఁ గుండలఁ దోడ్కొని యరుగుదెంచి, తార యంతయు వినిమోదవారిరాశి
మగ్నయై తద్వివాహసంభ్రమముఁ జూచు, తలఁపు బోదమిన నచ్చోటనిలిచెనంత.

క. ఛలమి నల చిలువరాజ్ఞి, చెలిచెల్వఁడు పెండ్లికొడుకు సింగారింపన్
జెలులను బనిచిన ననిచిన, తలఁపుల వారరిగి వస్తుతతు లింపొసఁగన్. 86

చ. పనిహారువుం బెనంగొనిన బంగరునిద్దఁపుఁ బెండ్లిపీఁటపై
జనపతి నుంచి యొక్క యెలజవ్వని మేల్ బురుసా రుమాలు గుం
డనపు మెఱుంగుపైఁ గనఁగఁ దారొమెతు చేర్పుల నిండఁ దావి ఘు

మ్మను విరిపువ్వుబెత్తుల నొయ్యారముగా సవరించుచునంతటన్. 87

మ. తళుకుం జాపటబొట్టు నందమున నృత్యంబాడు నాసామణిం
బలె నర్తించు సరంబురీతి నటనప్రావీణ్యమున్ జూపు గు
బ్బల హస్తద్వయ కంకణధ్వనుల సెబాసంచు మెచ్చం దమిం
దలయం టెం దరళాక్షి యొక్కతె ధరానాథాన్వయస్వామికిన్. 88

క. ముందుగ నిగ్గులనీలము, లొందింపక చిక్కువడక యుండన్నెఱులన్
గందపుటటక లిడియె నొక, యందపు నెఱవన్నెలాఁడి యన్నరపతికిన్. 89

మ. జలముల్ తెచ్చిన పైఁడిబిందియల మెచ్చంబోని ఘర్మాంబుకం
దళపుం జన్నులమిన్నలీయ లతలానందమ్మునం దేనెసో
నలు పంచన్ నలువొందు తుమ్మెదలనన్ రాజిల్లఁగాఁ బెన్నెఱుల్
జలకం బార్చిరి కొందఱిందుముఖులాసర్వంసహానేతకున్. 90

చ. చలువలొసంగి వేడుక పొసంగ మెఱుంగు పరంగిపీఁట న
న్నెలఁతలు రాచకోమగని నిల్పి కురుల్ తడియార్చి గోరులం
గలయఁగ దువ్వుచున్ హొయలుగా సిగవైచి మెఱుంగుముత్యమున్
గులికెడు బాసికంబు దగఁగుట్టి రుమాలువు గట్టిరంతటన్. 91

గీ. కలికియొక్కతె పెద్ద చౌకట్లు పెట్టె, ముదిత యొక్కతె నీలంపుమురువు నిలిపె
రమణి యొక్కతె పచ్చతురాయమర్చెఁ, గాంతయొక్కతె తెలిపతకంబులిడియె. 92

క. ఈరీతిఁ జెలులు నృపుసిం, గారించి యనంతభుజగకాంతుపనుపునం
దార మొదలైన వారొ, య్యారింగైసేయ విస్ఫురానందమునన్. 93

వ. భుజంగపుంగవుండభంగురత్వరాయత్తచిత్తంబుతో బడిబడిం బనుపఁ బుడిబుడిం
జనుదెంచి యమాత్యులు ముహూర్తంబాసన్నం బయ్యెనంచుఁ విన్నవించిన ప్ర
సన్నవదనంబుతోఁ జిన్ని వెన్నెలతో సరిమన్నెఱికంబు సల్పించు కప్పురంబులతోడి
విడియంబు లొసఁగి గద్దియ డిగ్గి ముద్దియలొసంగు కైదండఁ గొని విడిది వెలువడి
యుద్దండగండమదధారావిభ్రమభ్రమరీ మండలంబగు వేదండంబు నెక్కి వామ
హస్తంబున ప్రశస్తమణిగణోత్కీర్ణంబగు నంకుశంబున గుంభంబులూఁది వెనుకం
దగునూడిగంపుఁ జేడియ లందియిచ్చు పావడకుం దలనాకుమడుపులకుం జాచు ద
క్షిణకరంబున బొసంగు నుంగరంబులం జెలంగు మగఱాల డాలు పరిచారకులపై
వెలిపావడలతో వీడఁ జోడాడ నిజప్రకల్పితతరంగతురంగమోన్నిద్రుండగుటకు
మెచ్చి తరణి యనిపిన కిరణసహస్రంబులనం బెంపుఁగను కరదీపనికాయంబులు త

లతలనం బ్రతిఫలించి గజాంబుధిరాజపుత్రికారాత్రికంబు సవరింపంగాఁ బరగె కా
రు దీప ప్రతాపాంకురంబులనం బరఁగు బురుసలతోఁ గుచ్ఛంబులపైఁ గిరుగు నురుగ
కరిగమనల వలయాకారపరిభ్రమచ్ఛిరోమణీనికాయంబులకు సంగడీలై తనరంగ
లింప గంగదుత్తుంగధర్మ్యహర్మ్యాంగణావికీర్ణలాజాసమాజంబులు భానుకన్యాతరం
బులగు ముత్తెంపుఁ దలఁబ్రాలునకు స్మారకంబులై రకంబుఁ జూప వింతకోపుల
నాఁడు వెలచేడియల నైసిరియొసం దళుకుతళుక్కనం బిక్కటిల్లిన వెన్నెల
క్షీణమణిగవాక్షురంబుల వలనం జూడు నవరోధగిరి పయోధరల మొగంబుల ముగ్గ
బ్బబయలు చేయ సర్వసన్నాహంబు మెఱసి యరుగుదెంచిన కువలయాశ్వనశ్వత
రోరగేశ్వరుం డెదుర్కొని నీరాజనాద్యుపచారంబులు నడిపించి తోడ్కొని చని
వివాహవేదికాంతరంబున సుఖసమాసీనుం జేసిన యనంతరమున. 94

చ. వరుస మెఱుంగు బాసికపు వజ్రపుఁ గుచ్చుల గచ్చుపైఁ బరా
బరి యొనరించి ముత్తియపు బావిలినిగ్గు పరాకుఁ దెల్పని
చ్చరమగుఁ గొంకుఁజూపు దొరపాదనఖద్యుతి మీఁదిసేరమే
యరయ వివాహవేదికపై కల్లమనాలస వచ్చినిల్చినన్ 95

సీ. తరుణులు వెలిపట్టు తెరకట్టఁగా నశ్వతరుఁడు దేవిపసిండి తళుకుగిండిఁ
బన్నీరుగంప భూపాలు పాదాబ్జముల్ కడిఁగికన్నియమాట కరణిఁదనరు
మొనగిక్రొంజిగికట్టు ప్రాలపుట్టికలపైఁ బలియుసతియు
నిలిచిన ముద్దుగుమ్మలసోబనపుఁ బాట నిజపురోహితవేదనినదమఖిల
వాద్యఘోషంబు ఘనవైభవంబు మెఱయ, దారవోసెను పదపడివారుకొంకు
సిగ్గు తమకంబుఁ జిఱునవ్వుఁదొంగలింప, నొండొరులమాట వీక్షింప నుచితరీతి. 96

ము. కులుకన్ సందిటఁ జెందు మైలతిక కొంగుల్ రంగులీనంగఁ గ
మ్మలడాల్ చెక్కిటఁ జల్లకీలుగొనఁ గొమ్మల్ చేరిపోయించఁగా
బలు తీవుల్ పచరించు మాపుజిగితో వాదించు ముత్తెంబులం
దలఁబ్రాల్వోసె వధూటి భూధవసుధాధామోత్తమాంగంబునన్. 97

క. అంగాంగసంగతిని దన, ముంగైచెమరింపఁ గంతమున సతికిన్ రా
జాంగజాఁడు కట్టె మణిమయ, మంగళసూత్రంబు జాయమానోత్సుకుఁడై. 98

క. తాలిమిఁ బురోహితుఁడు మం, త్రాళుల్ చదువంగ నిర్భరానందమునం
గీలిఁదగ దంపతుల్ మఱి, వేలిమి గావించి రుచితవిధమున నంతన్. 99

గీ. మంత్రయు తెసంగ సన్నికల్ మట్టఁ జేసి, రప్పుడు పురోహితచయంబులలనురగ

కాంతలు నందఱుఁ గట్టువర్గములగముల్, వరుసఁ జదివించి రవ్వధూవరుల కెలమి. 100

వ. ఇవ్విధంబున వివాహమహోత్సవంబు ప్రవర్తిల్లినం దినచతుష్టయానంతరంబునం బ్రతిప్రయాణోన్ముఖుం డైన కువలయాశ్వునకు నశ్వతరుం డనేకవస్తువులగణంబొసంగి మదాలసావిలాసవతికిం బుద్ధులు గఱపి కుమారద్వయంబును దాశ్వాసించి లాదివేడం దగమనలను వెంటం గూర్చి యనిపిన రథారూఢులై వారు గోమతీనదీముఖంబునం బాతాళలోకంబు నిర్గమించి శోభనాలంకారాకారంబగు నయోధ్యాపురంబుం బ్రవేశించి గృహప్రవేశంబు గావించి యున్నయప్పుడు దినాంతసమయంబున. 101

ఉ. ముంగల నుబ్బుచప్పరము ముత్తెపుఁ బ్రుగ్గులుఁ బూలమేలుకట్
టుం గొదలేని చిత్తరువులున్ బురసాపనితోడిమంచముం
దెంగట బీడవాగముల చెల్వము గల్గిన కేళిగేహసీ
మం గమనీయవేషమున మానవనాయకుఁ డుండె నయ్యెడన్. 102

గీ. తార కింజల మొదలైన తలిరుఁబోఁడు, లమ్మదాలసఁ జూచి రాజమ్మ నీకు
పరశుభప్రాప్తి చేకూర వలయు ననుచు, ననుచు వేడుకఁ దమలోన నవ్వుకొనుచు.

చ. జలకముఁ దీర్చి పావడ కశల్ వడిమార్చి ముడివైచి జాలువా
వలిపెముఁ గట్టి గుబ్బల జవాదియలంది తురాయిరీతిగా
నలరులు గొప్పునందుఁ జెమి హారములుంచి పిసాలికస్తురిం
దిలకము ముద్దుగా నుదుట దిద్ది గుముల్ గొని వారలత్తఱిన్. 104

సీ. అన్నియుఁ దెలిసిన వన్నెలాఁడికి నీకు దెలిపెడిదేమమ్మ కలువకంటి
వినవమ్మ మగవాని మనసు చూపఁగఁ గంచుఁబదను వంటిది సుమీ పద్మగంధి
యిన్నాళ్ళవలెఁ దోడి యింతులతోడి యాటలుగావు గద యిఁక తలిరుఁబోఁడి
యిదిపతి మనమెట్లు లెనయించెదో నేఁడు నీనేర్పుచూతము నీరజాక్షి
యిక్కడనె యింతసిగ్గైన హృదయనాథు, నెట్లు గరఁగింప నేర్చెదే యిందువదన
భావమెఱిఁగినజాణవుగావె సమయ, మెఱిఁగి తత్తీఫ్రు సేయుమీ యిగురుబోణి. 105

గీ. అనుచుఁ దోతేఱ నప్పుడవ్వనజవదన, సిగ్గు వెనుకకుఁ దిగువ నెచ్చెలులఁ జూఱుపు
మాటముందఱికీడ్వంగ మందగమన, మినుమడింపఁగఁ జనికేళిగృహముఁ జేర 106

క. వనజాక్షులంద ఱొక్కొక్క, పనినెపమున జరుగ సరసఁ బగడపుఁ గంబం
బును జాఁటుగాఁ గొనుచు ని, ల్చినతరుణిం జూచి విభుఁడు చిఱునవ్వులయన్. 107

గీ. లేచి నిలుపున నే కౌఁగిలించుకొనుచు, విరులపాన్పున నుంచి పెన్నెఱులుదువ్వి
కప్పురపుఁదావి గుప్పు బాగాలొసంగి, పొదలి తమకంబు రెట్టింపఁ బుజ్జగించి.

సీ. అలరులానిన తుమ్మెదలొ నిక్కుపుబ్రనాభ తరుణిచూతమటంబుఁ గురులు దువ్వి

కమ్మబంగరు సిగ్గొ కలిగినపలుడాలొ చెలువఁజూతమటంచుఁ జెక్కునొక్కి,
ముక్కెర ముత్తియంపు మెఱుంగొ లేనవ్వొ ముదితఁజూతమటంచు మోవిపుడికి
కుంకుమ జిగియొ చెక్కునఁ గుంపురంపఁదోయొ కొమ్మఁజూతమటంచు గుబ్బలంటి
తెలివియైమీరు నూగారు దీప్తియొక్కొ, మేలి మొలనూలి నీలమొ మెఱుఁగుబోఁడి
చూతమని పోకముడివిప్పి సుదతిఁగరఁచి, యించువిలుకాని సామ్రాజ్యమేలి విభుఁడు.

క. అంతట వేఁగిన ధరణీ, కాంతుఁడు సంధ్యాదికములు గావించి ప్రజన్
సంతసమునఁ బాలింపుచు, నింతింగవఁ గూడి సౌఖ్యమొనయుచు నుండెన్. 110

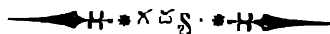
వ. మునీంద్రా! మార్తాండదత్తంబగు కువలయాశ్వంబు వలనం జయంబందుటం జేసి ఋ
తధ్వజుండు కువలయాశ్వుండనం బరఁగనని సంతోషధుర్యుండై జైమినిముని యావ్వి
హంగమములం బూజించి సుఖంబుండెనంత. 111

క. ఈకువలయాశ్వచరితముఁ, గైకొనిచదివినను వినినఁ గారుణ్యసుధా
శ్రీకరుఁడు కృష్ణుఁడొసఁగున్, శ్రీకరముగఁ బుత్రపౌత్రచిరవిభవంబుల్. 112

శా. పూర్వగ్రస్తవినిర్మలత్వ బహిరుద్భ్రాంతాకకీర్త్యంకురా
ఖర్వచ్ఛాయ కరస్థఖడ్గ, సబలాకారేఖ మేఘోల్లస
త్సర్వాశాఘురమిశ్రసుస్మరమహాసౌదామినీసూతికా
గుర్వర్థార్పణ హృష్టయాచకజనా కోదండలీలార్జునా. 113

క. ధాత్రీకరటిఘటారథ, కోటీక్షిస్తారికుంభికుంభతటమణీ
కోటీవైవాహికము, క్షాత్రీకనవిజయమాశ్రితకరాంబురుహా. 114

మాలిని—పరిభృశభుజతేజా భానుమద్బింబభానూ
ద్భవహరిదబలాంగ స్థాయిఘుర్మోదబిందూ
భవదనభిముఖాపి భ్రామ్యద్భైభాగ్రహస్తా
ప్రవివృతబలతేజా ప్రౌఢకీర్తిప్రకాశా. 115

ఇది శ్రీమన్మదనగోపాలకటాక్షవీక్షణాసమాసాదిత సరసకవితావైభవ సవరమన్వయా
భరణ నారాయణభూపాలతనూభవ శతగోపతాపసేంద్రచరణారవింద సంచలన్మా
నసమిళింద సంతతభారతభాగవతాదిశ్రవణానంద కామినీమనోహర రూపరేఖావిజి
తచైత్రకాశ్యపగోత్రపవిత్ర జాతివార్తాకవిజనామోదసంధాయక చిననారాయణ
నాయకప్రణీతంబైన కువలయాశ్వచరిత్రంబను మహాప్రబంధమునందు సర్వంబు
ను బంచమాశ్వాసము.

సమాప్తము.